

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

UNGDOMSSTYRELSENS
2007:6
SKRIFTER

En beskrivning av ungdomars villkor

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

En beskrivning av ungdomars villkor

UNGDOMSSTYRELSENS
2007:6
SKRIFTER

UNGDOMSSTYRELSEN

är en statlig myndighet som verkar för att unga ska få verklig tillgång till makt och välfärd. Det gör vi genom att:

- ta fram och förmedla kunskap om ungas levnadsvillkor.
- följa upp riksdagens och regeringens mål för den nationella ungdomspolitiken och stödja kommunerna i deras ungdomspolitiska arbete.
- fördela bidrag till och stödja metodutveckling inom ungas fritid och föreningsliv samt inom internationellt ungdomssamarbete.

© Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:6

ISSN 1651-2855

ISBN 978-91-89050-92-1

projektledare Rikard Ambumsgård

textredigering Ingrid Bohlin

grafisk form Christián Serrano

tryck Lenanders Grafiska AB

distribution Ungdomsstyrelsen, Box 17 801, 118 94 Stockholm

tfn 08-566 219 00, *fax* 08-566 219 98

e-post: info@ungdomsstyrelsen.se

webbplats: www.ungdomsstyrelsen.se

Förord

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag att följa upp och belysa utvecklingen av den nationella ungdomspolitiken. I *Ung idag 2007* redovisar vi en sammanställning av indikatorer på ungdomars levnadsvillkor.

Detta är Ungdomsstyrelsens andra sammanställning av indikatorer inom ramen för det nuvarande systemet för uppföljning av ungdomspolitiken. Ungdomstiden är en tid när mycket händer i livet. De villkor som unga växer upp under lämnar inte sällan avtryck som de bär med sig under resten av livet. Det är därför viktigt att belysa hur villkoren för unga utvecklas. Syftet med rapporten är att ge en bred beskrivning av ungdomars situation.

Rapporten har sammanställts inom verksamhetsområdet Nationell och kommunal ungdomspolitik av utredarna Rikard Ambumsgård och Vegard Hölaas i nära samverkan med Inger Ashing. Ungdomsstyrelsen tackar de myndigheter som har deltagit i 2007 års uppföljning.

Per Nilsson
generaldirektör, Ungdomsstyrelsen

Inger Ashing
chef Nationell och kommunal ungdomspolitik
Ungdomsstyrelsen

KAPITEL 1

Inledning

Regeringen gav inför budgetåret 2007 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att sammanställa en rapport som kvantitativt belyser utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor. Med denna rapport redovisar Ungdomsstyrelsen uppdraget.

”Ungdomsstyrelsen skall göra en enkel kvantitativ sammanställning av berörda myndigheters uppföljning av befintliga indikatorer som belyser utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor. All individbaserad statistik skall vara könsuppdelad om det inte finns särskilda skäl mot detta. Uppdraget skall redovisas senast den 10 augusti 2007 respektive den 10 augusti 2008.”

Ungdomsstyrelsens regleringsbrev för budgetåret 2007.

Uppföljning av ungdomspolitik

Ungdomsstyrelsen har samordnat uppföljningen av den nationella ungdomspolitikerna sedan 2000. Fram till 2004 följdes ungdomspolitiska delmål upp av ett tiotal statliga myndigheter och Ungdomsstyrelsen redovisade årligen en samlad rapport över utvecklingen av delmålen.¹ Genom den ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd* beslutade riksdagen i december 2004 om en ny inriktning för den nationella ungdomspolitikerna och ett nytt uppföljningssystem initierades.² I propositionen pekade riksdagen ut två nya övergripande mål för den nationella ungdomspolitikerna:

Ungdomar ska ha:
verklig tillgång till välfärd
verklig tillgång till makt

Ungdomspolitikens primära målgrupp är åldersgruppen 13–25 år, men även andra åldersgrupper kan beröras. Alla insatser som samhället gör för unga ska ta hänsyn till deras olika förutsättningar. Det finns över en och en halv miljon unga mellan 13 och 25 år och gruppen är heterogen. Ungas förutsättningar och faktiska levnadsvillkor varierar beroende på kön, ålder, svensk eller utländsk bakgrund, kulturell och socioekonomisk bakgrund, geografisk hemvist och eventuella funktionshinder med mera. Den nationella ungdomspolitikerna kan bidra till att minska skillnaderna i levnadsvillkor inom ungdomsgruppen och belysa levnadsvillkoren för de ungdomar som av olika anledningar har svårare än andra. Ungdomspolitikerna ska integreras i och realiserars genom verksamheter inom politikområden som rör ungdomars levnadsvillkor och utgå från befintliga mål inom dessa områden. Enligt propositionen ska ung-

domspolitiken samordnas och analyseras inom fem huvudområden. Dessa är:

- lärande och personlig utveckling
- hälsa och utsatthet
- inflytande och representation
- egen försörjning
- kultur och fritid.

En central del i uppföljningssystemet av ungdomspolitiken är årliga redovisningar av indikatorer. Indikatorerna syftar till att ge en översiktlig bild av villkoren för unga inom ungdomspolitikens huvudområden.

Under 2005 hade Ungdomsstyrelsen i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter identifiera indikatorer för att kunna följa upp ungdomars levnadsvillkor. Uppdraget redovisades i rapporten *Indikatorer för uppföljning av ungdomars levnadsvillkor – på väg mot ett uppföljningssystem för den nationella ungdomspolitiken*.³

Berörda myndigheter ska årligen redovisa utvecklingen av ungdomars levnadsvillkor inom ramen för den egna verksamheten i samband med årsredovisningen. Sammanställning och redovisning skickas dels till det egna departementet, dels till Ungdomsstyrelsen.

Ung idag 2007 är en övergripande sammanställning av myndigheternas redovisning av indikatorer. Ungdomsstyrelsen genomför varje år även en fördjupad analys inom ett av ungdomspolitikens huvudområden. Analyserna redovisas i Ungdomsstyrelsens Fokusrapporter.⁴

De flesta människors vardag, och således också ungdomars, påverkas inte bara av beslut som fattas av regering och riksdag, utan också av beslut som fattas på lokal nivå – i kommunerna. En kommunal ungdomspolitik som utgår från ungdomars villkor är därför avgörande för den nationella ungdomspolitiken och dess

möjlighet att få genomslag. Det är därför angeläget att uppföljningar och analyser av ungdomars levnadsvillkor ger relevant kunskap för kommunerna. Uppföljningen av ungdomspolitiken kan bidra till att insatser för att förbättra ungdomars levnadsvillkor bygger på goda kunskaper om ungdomar.

Medverkande myndigheter

Vilka myndigheter som omfattas av uppföljningssystemet samt vilka indikatorer som ska redovisas bestäms av regeringen och myndigheternas uppdrag formuleras i de årliga regleringsbrev. Årets sammanställning omfattar 16 myndigheter samt uppgifter från Riksidrottsförbundet:

Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS)

Arbetsmarknadsstyrelsen verkar för en väl fungerande arbetsmarknad. En del av AMS är arbetsförmedlingens verksamhet. Arbetsförmedlingen ska medverka till att arbetsgivare får arbetskraft och att arbetssökande får arbete.

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket ser till att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningar följs. Målet är att minska riskerna för ohälsa och olycksfall i arbetslivet och att förbättra arbetsmiljön ur ett helhetsperspektiv.

Boverket

Boverket ansvarar för frågor om samhällsplanering, stads- och bebyggelseutveckling, byggande och förvaltning samt för bostadsfrågor. Myndigheten svarar också för statligt bostadsstöd i form av bidrag eller stöd till finansiering av bostäder.

Brottsförebyggande rådet (Brå)

Brottsförebyggande rådet är centrum för forsknings- och utvecklingsverksamhet inom rättsväsendet och tar fram fakta om brottslighet och brottsförebyggande arbete. Brå producerar även den officiella kriminalstatistiken, bedriver forskning för att ta fram ny kunskap och stödjer lokalt brottsförebyggande arbete.

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

Centrala studiestödsnämnden beviljar och betalar ut det svenska studiestödet, det vill säga bidrag och lån till studerande.

Försäkringskassan

Försäkringskassan administrerar de försäkringar och bidrag som ingår i socialförsäkringen. Socialförsäkringen gäller för alla som bor eller arbetar i Sverige och ger ekonomiskt skydd för familjer och barn, för personer med funktionshinder samt vid sjukdom, arbetsskada och ålderdom.

Högskoleverket (HSV)

Högskoleverket är en central myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Bland annat granskar Högskoleverket kvaliteten på högre utbildning, bevakar studenternas rättssäkerhet, utreder och analyserar högskolesystemet samt informerar om och uppmuntrar till studier.

Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS)

Institutet för tillväxtpolitiska studier har i uppdrag att bidra till en insiktsfull tillväxtpolitik, de analyserar faktorer som skapar ekonomisk tillväxt, utvärderar politiska insatser samt tillhandahåller officiell statistik.

Kronofogdemyndigheten

Kronofogdemyndigheten har till uppgift att fastställa och driva in fordringar. Målet är att minska antalet skuldsatta hos Kronofogden.

Skatteverket

Skatteverket hanterar skatteärenden för medborgare och företag, ärenden om folkbokföring, fastighetstaxering och bouppteckningar samt gör brottsutredningar.

Skolverket

Skolverket ansvarar för det offentliga skolväsendet för barn, ungdomar och vuxna samt för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Bland annat genomför Skolverket nationella uppföljningar av elevernas, föräldrarnas, lärarnas och allmänhetens attityder till skolan.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen ansvarar för verksamheter inom socialtjänst, hälso- och sjukvård, hälsoskydd, smittskydd och epidemiologi. Bland annat samlar Socialstyrelsen in, sammanställer, analyserar och förmedlar kunskap inom dessa områden.

Statens folkhälsoinstitut (FHI)

Statens folkhälsoinstitut har till huvuduppgift att förbättra folkhälsan och ansvarar för sektorsövergripande uppföljning och utvärdering av insatser inom området samt utövar tillsyn inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdena.

Ungdomsstyrelsen

Ungdomsstyrelsen verkar för att unga ska få tillgång till makt och välfärd genom att följa upp den nationella ungdomspolitiken, ta fram och förmedla kunskap om ungas levnadsvillkor, stödja kommunerna i deras ungdomspolitiska arbete, fördela bidrag till och stödja metodutveckling inom ungas fritid och föreningsliv samt genom internationellt ungdomssamarbete.

Valmyndigheten

Valmyndigheten har till uppgift att planera och genomföra val och folkomröstningar samt kontrollera att valen genomförs med maximal tillförlitlighet och effektivitet.

Verket för näringslivsutveckling (Nutek)

Verket för näringslivsutveckling ska stärka näringslivets förutsättningar och främja regional tillväxt, verka för förbättrade förutsättningar för nyetablering av företag samt ökad tillväxt och livskraft i befintliga företag.

Riksidrottsförbundet (RF)

Riksidrottsförbundet är en paraplyorganisation för Sveriges idrottsrörelse och har som främsta uppgift att stötta medlemsförbunden och företräda idrottsrörelsen i kontakter med myndigheter, politiker och andra aktörer.

Rapportens innehåll

Redovisningen utgår från den nationella ungdomspolitikens fem huvudområden: lärande och personlig utveckling, hälsa och utsatthet, inflytande och representation, egen försörjning samt kultur och fritid. Huvudområdena utgörs i sin tur av ett antal centrala politikområden. Myndigheter verksamma inom aktuella politikområden har följt upp och redovisat indikatorer på ungdomars villkor.

För varje huvudområde ges en sammanställning av befintliga indikatorer. Den är tänkt att ge en översikt av situationen för unga kvinnor och män. Därefter redovisas en sammanställning av myndigheternas underlag och Ungdomsstyrelsen för därefter ett resonemang kring utvecklingen bland unga. Eftersom myndigheternas uppdrag har varierat och rapporteringen skiljer sig åt kan jämförelser i vissa fall bli problematiska. Vid uppföljning av de indikatorer som presenteras i denna rapport används delvis olika statistikkällor vilket medför att definitioner och begrepp kan skilja sig åt mellan olika myndigheters redovisningar. Rapporten avslutas med Ungdomsstyrelsens egen bedömning av ungdomars levnadsvillkor.

De underlag som redovisats till Ungdomsstyrelsen varierar i både innehåll och form och har i en del fall reviderats av Ungdomsstyrelsen inför denna rapport. Alla tolkningar, bedömningar eller andra ställningstaganden är dock den redovisande myndighetens egna om inget annat anges. Ungdomsstyrelsen hänvisar till respektive myndighet för frågor kring data och bedömningar som har gjorts.

Vi vill betona svårigheten att bedöma en utveckling som baseras på enstaka observationer eller redovisningar. När vi talar om utveckling varierar tidsperspektivet beroende på indikator och en aktuell situation eller en utvecklingstendens är sällan entydig. Ungdomsgruppen är heterogen. Vad är en god utveckling, för vem och i förhållande till vad? Vi tvingas därför ofta tala i mycket generella termer om ungdomsgruppen i stort. Även om utvecklingen för unga totalt sett har gått i positiv eller negativ riktning, kan utvecklingen ha gått åt rakt motsatt håll för en specifik grupp *inom* ungdomsgruppen. Det är viktigt att ha detta i åtanke när man läser rapporten.

HUVUDOMRÅDE	INDIKATOR	UPPGIFTLÄMNARE	POLITIKOMRÅDE
Lärande och personlig utveckling	Andel elever som, enligt slutbetygen, når målen för årskurs 9 i 16 ämnen.	Skolverket	Utbildningspolitik
	Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan.		
	Andel elever med slutbetyg från gymnasieskolan som ger grundläggande behörighet till högskolestudier.		
	Andel personer med lägst 3-årig gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–25 år.		
	Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i matematik för årskurs 9.		
	Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska för årskurs 9.		
	Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska som andraspråk för årskurs 9.		
	Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov för årskurs 9.		
	Andel av berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning (grundskola, gruppdata på årskursnivå).		
	Andel elever som har övergått till högskolan inom 3 år efter avslutad utbildning i gymnasieskolan.		
	Lärartäthet och lärarbehörighet, gymnasieskola.		
	Antal kommuner som i egen regi eller via annan utbildningsanordnare erbjuder komvux på olika nivåer, SFI respektive särvox.		
	Andel som har påbörjat högre utbildning vid senast 25 års ålder.	Högskoleverket	
	Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att de varje vecka har möjlighet att utvecklas och lära sig något nytt i arbetet.	Arbetsmiljöverket	
Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att de har lågt inflytande i arbetet.			
Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att det ställs höga krav i arbetet.			
Hälsa och utsatthet	Andel ungdomar som har psykiska och psykosomatiska symtom.	Socialstyrelsen	Hälsa- och sjukvårdspolitik
	Antal 15–24-åringar som behövt sjukhusvård på grund av självmordsförsök, psykos, narkotikamissbruk eller alkoholkonsumtion.		
	Antal 13–24-åringar som behövt sjukhusvård för skador orsakade av våld.		
	Antal ungdomar i åldersgruppen 15–24 år som har avlidit under året.		
	Antal verkställda aborter bland 13–24-åringar.		
	Antal klamydiainfektioner i åldersgruppen 15–24 år.		
	Tandvårdskonsumtion de senaste två åren bland ungdomar i åldersgruppen 16–24 år.		
	Andel 13–24-åringar som har behandlats med antidepressiva läkemedel.		
	Ungdomar 13–17 år som har dygnsvärdats enligt SoL och LVU.		

HUVUDOMRÅDE	INDIKATOR	UPPGIFTLÄMNARE	POLITIKOMRÅDE
Hälsa och utsatthet	Andel 16–24-åringar som uppger att de under de senaste tre månaderna har blivit kränkta.	Statens folkhälsoinstitut	Folkhälsopolitik
	Andel 16–24-åringar som uppger att de under de senaste 12 månaderna på fritiden har rört och ansträngt sig kroppsligt mindre än två timmar per vecka.		
	Andel 16–24-åringar som anger övervikt.		
	Andel 16–24-åringar som anger fetma.		
	Andel 16–24-åringar som uppger att de röker dagligen.		
	Andel 16–24-åringar som uppger att de snusar dagligen.		
	Andel 16–24-åringar med riskabel alkoholkonsumtion.		
	Andel ungdomar i gymnasieskolans år 2 som uppger att de använder narkotika.		
	Andel 16–24-åringar med riskabelt spelande.	Brottsförebyggande rådet	Rättsväsende
	Utsatthet för brott.		
	Delaktighet i brott.	Boverket	Bostadspolitik
	Andel unga som trivs i bostadsområdet.		
	Andel unga med eget rum.		
	Andel unga med möjlighet att sova ostört.	Arbetsmiljöverket	Arbetslivspolitik
Anmälda arbetssjukdomar per 1 000 förvärsarbetande i åldrarna 16–25 år.			
Anmälda arbetsolyckor per 1 000 förvärsarbetande i åldrarna 16–25 år.	Skolverket	Utbildningspolitik	
Andel elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling.			
Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever.			
Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare.			
Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna behandlar tjejer och killar lika.	Ungdomsstyrelsen	Demokratipolitik	
Valda ledamöter i allmänna val. ⁵			
Deltagande i val till riksdag, kommuner och landsting.			Valmyndigheten
Avgångna ledamöter i riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige.			
Ungdomars möjligheter att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen.			Ungdomsstyrelsen
Andel ungdomar som deltar i partipolitiska organisationer.			

HUVUDOMRÅDE	INDIKATOR	UPPGIFTLÄMNARE	POLITIKOMRÅDE
Inflytande och representation	Deltagande i politiska aktioner bland ungdomar.	Ungdomsstyrelsen	Demokratipolitik
	Andel kommuner med någon typ av inflytandeforum för ungdomar.		
	Andel kommuner som tar fram kommunala handlingsplaner med inriktning på ungdomars levnadsförhållanden.		
	Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter.	Skolverket	Utbildningspolitik
	Andel föräldrar som anser att deras barns lärare bryr sig om och respekterar deras synpunkter.		
Egen försörjning	Mediantid i arbetslöshet.	Arbetsmarknadsstyrelsen	Arbetsmarknadspolitik
	Antal långtidsarbetslösa.		
	Antal långtidsinskrivna.		
	Andel i arbete 30, 90 och 180 dagar efter avslutat program.		
	Antal personer i arbetslöshet, program, deltidsarbetslöshet och timanställning.		
	Andel ungdomar i åldersgruppen 19–25 år som själva mottar eller bor i hushåll som mottar ekonomiskt bistånd.	Socialstyrelsen	Socialtjänstpolitik
	Andel företagare av samtliga sysselsatta i olika åldersgrupper 2002–2005.	Verket för näringslivsutveckling	Näringslivspolitik
	Andel unga som kan tänka sig att bli företagare.		
	Andel unga i åldern 18–30 år som har uppmuntrats till företagande genom skolan.		
	Andel i åldern 18–30 år som känner till vad som krävs för, respektive skulle klara av, att starta företag.		
	Antal nystartade företag.	Institutet för tillväxtpolitiska studier	
	Studiemedelsbudget.	Centrala studiestödsnämnden	Utbildningspolitik
	Unga kvarboende i föräldrahemmet.	Boverket	Bostadspolitik
	Andel unga med eget förstahandskontrakt.		
	Ungas boendeutgifter.		
	Kommuner med brist på bostäder för unga.		
	Nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar.	Försäkringskassan	Ersättning vid arbetsoförmåga
	Antal individer per 1 000 försäkrade med sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning.		
	Ekonomisk standard bland unga med respektive utan barn.		

HUVUDOMRÅDE	INDIKATOR	UPPGIFTSLÄMNARE	POLITIKOMRÅDE
Egen försörjning	Antal inkomna ansökningar om betalningsföreläggande i åldersgruppen 18–25 år.	Kronofogdemyndigheten	Skatt, tull och exekution
	Antal i åldersgruppen 18-25 år med skulder som är föremål för indrivning hos Kronofogdemyndigheten.		
	Antal i åldersgruppen 18-25 år med ansökan om avhysning.		
	Antal i åldersgruppen 18-25 år som betalar inkomstskatt, (inkomst av tjänst och näringsverksamhet).	Skatteverket	
	Antal i åldersgruppen 18-25 år med pensionsgrundande inkomster och betalda kommunalskatter.		
Kultur och fritid	Deltagande i folkförelser och föreningar bland ungdomar.	Ungdomsstyrelsen	Folkförelsepolitik
	Andel ungdomar som är aktiva i en förening.		

KAPITEL 2

Lärande och personlig utveckling

En viktig aspekt av välfärden är att kunna utvecklas som människa och skaffa sig nya kunskaper. Det är också en förutsättning för att kunna utöva inflytande. Kunskap är därmed ett instrument för att förverkliga det ungdomspolitiska målet om att unga ska ha tillgång till makt. Huvudområdet *lärande och personlig utveckling* ska hantera ungas tillgång till såväl formell som icke-formell utbildning och informellt lärande.

Lärande och personlig utveckling

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Andel elever som, enligt slutbetygen, når målen för årskurs 9 i 16 ämnen.				Det är många som inte når målen men svag positiv utveckling. Stora skillnader mellan killar och tjejer, samt mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund.
Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i matematik för årskurs 9.				Stora skillnader mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund.
Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska för årskurs 9.				Totalt sett en negativ utveckling i läsförståelse och skriftlig förmåga. Men en svag positiv utveckling i muntliga förmåga där skillnaderna mellan könen också är mindre.
Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska som andraspråk för årskurs 9.				Stora skillnader mellan tjejer och killar. Sämst målpuffyllelse i delprov läsförståelse där skillnaderna också är störst. Observera att det är få individer i underlaget.
Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov engelska för årskurs 9.				God målpuffyllelse bland både tjejer och killar men något sämre för elever med utländsk bakgrund.
Andel av berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning, grundskola, gruppdata på årskursnivå.				Bara drygt hälften av berättigade elever deltar i modersmålsundervisning och en något större andel tjejer än killar.
Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan.				Stora skillnader mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund.
Andel elever med slutbetyg från gymnasieskolan som ger grundläggande behörighet till högskolestudier.				Stora skillnader mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund.
Andel personer med lägst 3-årig gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–25 år.				Andelen tjejer med lägst 3-årig gymnasieutbildning är högre än andelen killar.
Andel elever som har övergått till högskolan inom tre år efter avslutad utbildning i gymnasieskolan.				Elever med utländsk bakgrund övergår i högre grad till högskolestudier inom tre år efter gymnasieutbildningen än elever med svensk bakgrund.
Lärartäthet och lärarbehörighet, gymnasieskola.				Andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen har sjunkit något men lärartätheten är på samma nivå som de senaste fem läsåren.
Antal kommuner som i egen regi eller via annan utbildningsanordnare erbjuder komvux på olika nivåer, SFI respektive särvox.				Färre kommuner erbjuder kommunal vuxenutbildning. Särskilt påbyggnadsutbildningar har minskat sedan 2000.
Andel som har påbörjat högre utbildning vid senast 25 års ålder.				Andelen som har påbörjat studier vid universitet eller högskola vid 25 års ålder har fördubblats på 20 år. Skillnaden mellan könen är störst i åldrarna från 30 år och uppåt.
Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att de varje vecka har möjlighet att utvecklas och lära sig något nytt i arbetet.				Män upplever större möjligheter än kvinnor i alla åldersgrupper.
Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att de har lågt inflytande i arbetet.				Unga är mer missnöjda än äldre. Särskilt unga kvinnor uppger att de har lågt inflytande.
Andel sysselsatta 16–25-åringar som anger att det ställs höga krav i arbetet.				Svag negativ utveckling bland unga kvinnor och svag positiv utveckling bland unga män. Nu är andelen ungefär densamma. Unga är mer positiva än äldre.

Tjejs situation bättre än killars	Killars situation bättre än tjejs	Ingen eller liten skillnad mellan killar och tjejer
--	--	--

Skolverket

Skolverket redovisar 12 indikatorer inom det egna verksamhetsområdet. Dessa har identifierats som relevanta för att belysa ungas levnadsvillkor.

Andel elever som uppnått målen för utbildningen

Under de senaste fem läsåren har andelen elever som enligt slutbetygen når målen för årskurs 9 i 16 ämnen ökat något, från 79,5 till 81,0 procent. Andelen tjejer som når målen är konstant högre än andelen killar, men skillnaderna mellan könen har minskat något då man jämför läsåret 2001/2002 med läsåret 2005/2006. Måluppfyllelsen är betydligt högre bland elever med svensk bakgrund än bland elever med utländsk bakgrund (tabell 2.1).

Andel med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov

Resultat från nationella ämnesprov har samlats in sedan 2003 och redovisas från och med detta år.

Andelen elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i matematik har varit relativt oförändrad, omkring 87 procent, under de senaste tre åren. Det är ingen större skillnad i resultat mellan könen. Däremot finns stora skillnader i resultat mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund. Skillnaderna har ökat sedan 2003 även om trenden bröts och skillnaden minskade mellan 2005 och 2006 (tabell 2.2).

Tabell 2.1. Andel elever som, enligt slutbetygen, når målen för årskurs 9 i 16 ämnen, 2001–2006. Procent

Tidpunkt	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund ⁶
		Tjejer	Killar		
2001/2002	79,5	82,8	76,4		68,4
2003/2004	80,8	83,7	78,1	82,7	69,2
2005/2006	81,0	83,9	78,3	82,8	69,4

Källa: Skolverket.

Tabell 2.2. Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i matematik för årskurs 9, 2003–2006. Procent

Tidpunkt	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
vt 2003	90,8	90,7	90,9	91,8	84,9
vt 2004	87,4	87,2	87,6	88,7	78,8
vt 2005	87,7	87,8	87,6	89,2	77,9
vt 2006	87,6	87,6	87,7	88,8	79,5

Källa: Skolverket.

Tabell 2.3 Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska för årskurs 9, 2003 och 2006. Procent

SVENSKA					
Tidpunkt	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
Läsförståelse					
vt 2003	91,3	94,1	88,6	91,9	86,2
vt 2006	90,9	94,1	87,7	91,3	86,4
Muntlig förmåga					
vt 2003	97,0	98,0	96,1	97,1	96,4
vt 2006	97,4	98,2	96,6	97,4	96,7
Skriftlig förmåga					
vt 2003	95,2	97,4	93,1	95,3	94,5
vt 2006	93,7	96,7	90,7	93,8	92,2

Källa: Skolverket.

Andelen elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska är högst i delprovet för muntlig förmåga, omkring 97 procent. Genomgående är andelen godkända i de tre delproven hög, över 90 procent. Andelen tjejer med minst betyget godkänd

är högre i alla tre delprov än andelen killar. Elever med svensk bakgrund har också genomgående bättre resultat än elever med utländsk bakgrund, särskilt i delprovet läsförståelse är skillnaderna påtagliga (tabell 2.3).

Tabell 2.4 Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i svenska som andraspråk för årskurs 9, 2003 och 2006. Procent

SVENSKA SOM ANDRASPRÅK					
Tidpunkt	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund ⁷	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
Läsförståelse					
vt 2003	66,3	70,3	62,7	75,3	64,1
vt 2006	63,6	68,6	59,4	68,9	63,4
Muntlig förmåga					
vt 2003	88,2	91,5	85,3	83,8	89,2
vt 2006	89,5	91,0	88,2	92,3	89,4
Skriftlig förmåga					
vt 2003	86,5	89,7	83,7	82,1	87,5
vt 2006	81,1	85,2	77,6	83,9	81,0

Källa: Skolverket.

Andelen godkända i delprovet läsförståelse i svenska som andraspråk är genomgående låg, cirka 60–70 procent, medan resultaten i de övriga två delproven är betydligt bättre, till exempel är andelen godkända närmare 90 procent i delprovet för muntlig förmåga. Tjejer har bättre resultat än killar (tabell 2.4).

Andelen elever med minst betyget godkänd i de nationella ämnesproven i engelska är genomgående hög, över 90 procent. Tjejer har bättre resultat än killar och elever med svensk

bakgrund har bättre resultat än elever med utländsk bakgrund i alla delprov (tabell 2.5).

Andel av berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning

Andelen av dem som var berättigade till och som deltog i modersmålsundervisningen var under läsåret 2005/2006 nära 55 procent. Andelen tjejer som deltog i undervisning i modersmål var högre än andelen killar (tabell 2.6).

Tabell 2.5 Andel elever med minst betyget godkänd i provbetyg från nationella ämnesprov i engelska för årskurs 9, 2003 och 2006. Procent

ENGELSKA					
Tidpunkt	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
Muntlig förmåga					
vt 2003	94,9	95,6	94,2	95,5	91,5
vt 2006	95,8	96,2	95,4	96,2	93,1
Receptiv förmåga					
vt 2003	91,9	92,4	91,4	92,9	85,9
vt 2006	92,6	93,1	92,2	93,4	87,4
Skriftlig förmåga					
vt 2003	93,8	95,5	92,2	94,3	90,9
vt 2006	94,2	95,8	92,7	94,7	91,0

Källa: Skolverket.

Tabell 2.6 Andel av berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning (grundskola, gruppdata på årskursnivå), 2001–2006. Procent

Läsår	Totalt	Tjejer	Killar
2001/2002	51,6	52,9	50,3
2003/2004	54,1	55,6	52,7
2005/2006	54,6	56,4	52,9

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan

Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolan har varit relativt oförändrad, cirka 89 procent, under de senaste fem läsåren. Skillnaderna mellan könen har också varit desamma, andelen tjejer som är behöriga till gymnasieskolan är cirka 91 procent, medan motsvarande andel bland killar är cirka 88 procent. Andelen elever med utländsk bakgrund som var behöriga till gymnasieskolan läsåret 2005/2006 var betydligt lägre, drygt 78 procent, än andelen elever med svensk bakgrund som var behöriga till gymnasieskolan, drygt 91 procent (tabell 2.7).

Andel elever med slutbetyg från gymnasieskolan som ger grundläggande behörighet till högskolestudier

Andelen elever med slutbetyg från gymnasieskolan som ger grundläggande behörighet till högskolestudier ökade från knappt 86 procent läsåret 2001/2002 till drygt 89 procent läsåret 2005/2006. Andelen tjejer med grundläggande behörighet till högskolestudier är högre, cirka 92 procent än andelen killar, cirka 87 procent. Andelen elever med svensk bakgrund som uppnår högskolebehörighet är väsentligt större än andelen elever med utländsk bakgrund, cirka 90 respektive 81 procent (tabell 2.8).

Tabell 2.7 Andel elever som är behöriga till gymnasieskolan, 2001–2006. Procent

Läsår	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
2001/2002	89,5	91,0	88,0		78,9
2003/2004	89,6	91,1	88,2	91,4	78,2
2005/2006	89,5	90,7	88,3	91,3	78,3

Källa: Skolverket.

Tabell 2.8 Andel elever med slutbetyg från gymnasieskolan som ger grundläggande behörighet till högskolestudier, 2001–2006. Procent

Läsår	Totalt	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
		Tjejer	Killar		
2001/2002	85,7	88,8	82,5	86,8	77,7
2003/2004	89,4	92,0	86,8	90,6	81,7
2005/2006	89,2	91,7	86,6	90,3	81,3

Källa: Skolverket.

Andel personer med lägst treårig gymnasieutbildning

Andelen personer med lägst 3-årig gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–25 år har varit relativt konstant under de senaste fem läsåren och var knappt 79 procent 2005. Andelen tjejer med lägst 3-årig gymnasieutbildning var högre än andelen killar, cirka 81 respektive cirka 77 procent 2005. Andelen personer med lägst 3-årig gymnasieutbildning i åldersgruppen 40–45 år är betydligt lägre än den för åldersgruppen 20–25 år. År 2005 var andelen för 40–45-åringar knappt 49 procent. En av förklaringarna till skillnaden är att de 2-åriga gymnasieutbildningarna togs bort 1993 (tabell 2.9).

Andel som har övergått till högskolan inom tre år efter avslutad utbildning i gymnasieskolan

Andelen elever som övergår till studier i högskolan inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning ökade något, räknat i 2-årsintervall, för de elever som avslutade sin gymnasieutbildning 2001/2002 i jämförelse med åren innan. Andelen tjejer som övergår till högskolestudier inom tre år efter gymnasieskolan är högre än andelen killar. En större andel elever med utländsk bakgrund, 49 procent, än elever med svensk bakgrund, 44 procent, går till högskolestudier inom tre år efter gymnasieutbildningen (tabell 2.10).

Tabell 2.9 Andel personer med lägst 3-årig gymnasieutbildning i åldersgruppen 20–25 år,⁸ 2001, 2003 och 2005. Procent

År	Totalt	Tjejer	Killar
2001	78,0	80,2	75,8
2003	77,2	79,6	74,9
2005	78,5	80,7	76,5

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 2.10 Andel elever som har övergått till högskolan inom 3 år efter avslutad utbildning i gymnasieskolan, 1997–2002. Procent

Läsår	Antal elever som slutfört gymnasieskolan	Antal i högskolan 3 år senare	Andel	Kön		Elever med svensk bakgrund	Elever med utländsk bakgrund
				Tjejer	Killar		
1997/1998	79 063	31 280	39,6	44,5	34,5		36,1
1999/2000	77 851	33 153	42,6	48,0	37,0	42,7	41,9
2001/2002	73 409	32 744	44,6	49,9	39,1	44,0	49,0

Källa: Skolverket.

Lärartäthet, lärarbehörighet och tillgång till vuxenutbildning samt SFI

Alla elever ska ha likvärdiga möjligheter till en utbildning av hög kvalitet. En central del i detta är tillgången till lärare. Indikatorerna utgör ett mått på i vilken mån olika elevgrupper har samma möjligheter till utbildning.

Under de fem senaste läsåren har andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen sjunkit från 77 till drygt 73 procent. Lärartätheten var 8,1 lärare per 100 elever läsåret 2005/2006 vilket är på ungefär samma nivå som under de senaste fem läsåren (tabell 2.11).

Alla vuxna ska ges möjlighet att utvidga sina kunskaper och utveckla sina kompetenser för att främja personlig utveckling, demokrati, jämställdhet, ekonomisk tillväxt och sysselsättning samt en rättvis fördelning.

Lsåret 2005/2006 var det färre kommuner som erbjöd kommunal vuxenutbildning än läsåret 1999/2000. Utvecklingen kan tyda på en minskad tillgänglighet till kommunal vuxenutbildning. Men det är också möjligt att kommunerna har gått mot ökad samverkan i utbudet av kommunal vuxenutbildning och därför kan erbjuda ett utbud av högre kvalitet än tidigare om än i färre kommuner. Antalet kommuner som erbjuder SFI och Särvox har däremot ökat (tabell 2.12).

Den stora minskningen av antalet kommuner som erbjuder påbyggnadsutbildningar beror i huvudsak på att vissa påbyggnadsutbildningar från och med 2005 har överförs till högskolor, folkhögskolor, kvalificerade yrkesutbildningar och kompletterande utbildningar.

Tabell 2.11 Lärartäthet och lärarbehörighet i gymnasieskolan, 2001–2006

Läsår	Antal lärare totalt	därav antal tjänstgörande	Andel med pedagogisk examen	Antal lärare (heltidstjänster) per 100 elever
2001/2002	32 914	30 773	77,0 %	8,1
2003/2004	35 386	33 283	74,2 %	8,2
2005/2006	37 513	35 294	73,2 %	8,1

Källa: Skolverket.

Tabell 2.12 Antal kommuner som i egen regi eller via annan utbildningsanordnare erbjuder komvux på olika nivåer, SFI respektive särvox, 1999–2006

Läsår	Grundläggande komvux	Gymnasial komvux	Påbyggnadsutbildning	SFI	Särvox
1999/2000	270	282	143	242	203
2001/2002	266	278	126	241	197
2003/2004	259	276	122	247	203
2005/2006	258	272	76	251	218

Källa: Skolverket.

Högskoleverket

Andel som påbörjat högre utbildning vid senast 25 års ålder

Antalet nybörjare vid universitet och högskolor var 82 700 läsåret 2005/2006. I åldrarna upp till 21 år har antalet nybörjare varit i stort sett oförändrat mellan läsåret 2002/2003, när det totala antalet nybörjare var som störst, och läsåret 2005/2006. Det är först under hösten 2006 som det märks en svag minskning, 2,6 procent, av antalet nybörjare även i dessa åldrar jämfört med föregående hösttermin.

Strax över 45 procent av en årskull har börjat studera vid ett universitet eller en högskola vid 25 års ålder. Det är en fördubbling av övergångsfrekvensen på 20 år. För läsåret 2005/2006 handlar det om 49 000 nybörjare upp till och med 25 års ålder, exklusive de utländska studenterna. Därtill kan läggas ytterligare något tusental som tillbringar hela sin studietid utomlands.

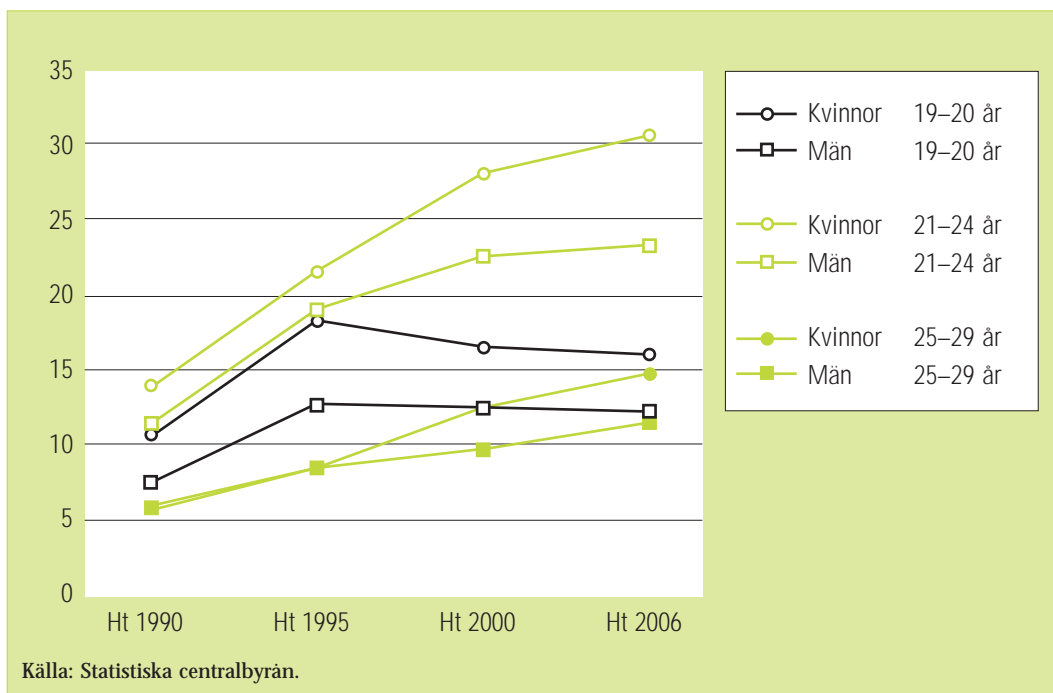
Åldersspridningen är stor vid svenska universitet och högskolor. Knappt hälften av nybörjarna är 21 år eller yngre. En tredjedel är 26 år eller äldre när de börjar studera vid ett universitet eller en högskola.

Tiden med ständigt ökande övergångsfrekvenser är förbi. Den summerade övergångsfrekvensen upp till 25 års ålder, som hade en topp läsåret 2002/2003 med nästan 48 procent, var cirka 46 procent läsåret 2005/2006. Tidigare har det starka intresset för högre utbildning från studenternas sida inneburit att övergångsfrekvenserna till stor del har styrts av hur snabbt utbildningskapaciteten vid universitet och högskolor har byggts ut. Under de senaste åren, och framförallt under det senaste året, har utbildningskapaciteten i vissa fall varit större än efterfrågan, vilket tyder på att det nu är intresset för högre utbildning snarare än kapaciteten som är den begränsande faktorn.

Bland nybörjarna 2005/2006 var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Kvinnorna är överrepresenterade i flertalet åldersgrupper, men skillnaden mellan könen är störst i åldrarna från 30 år och uppåt. Ungefär 60 procent av samtliga registrerade studenter vid universitet och högskolor är kvinnor och 40 procent är män.

En stor del av nybörjarna vid universitet och högskolor kommer mer eller mindre direkt från gymnasieskolan. Ungefär hälften av nybörjarna gick ut gymnasieskolan samma år eller ett till två år tidigare. Flertalet kommer från de teoretiskt inriktade programmen: det naturvetenskapliga programmet, det samhällsvetenskapliga programmet och teknikprogrammet. Åttio procent av dem som gick ut det naturvetenskapliga programmet i gymnasieskolan läsåret 2002/2003 gick vidare till högskolestudier inom tre år. Bland de mer yrkesinriktade gymnasieprogrammen hade omvårdnadsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet högst övergångsfrekvens med 26 respektive 21 procent. Övriga yrkesinriktade gymnasieprogram hade en övergångsfrekvens som var lägre än 15 procent – lägst ligger byggprogrammet och fordonsprogrammet med en övergångsfrekvens runt 1 procent.

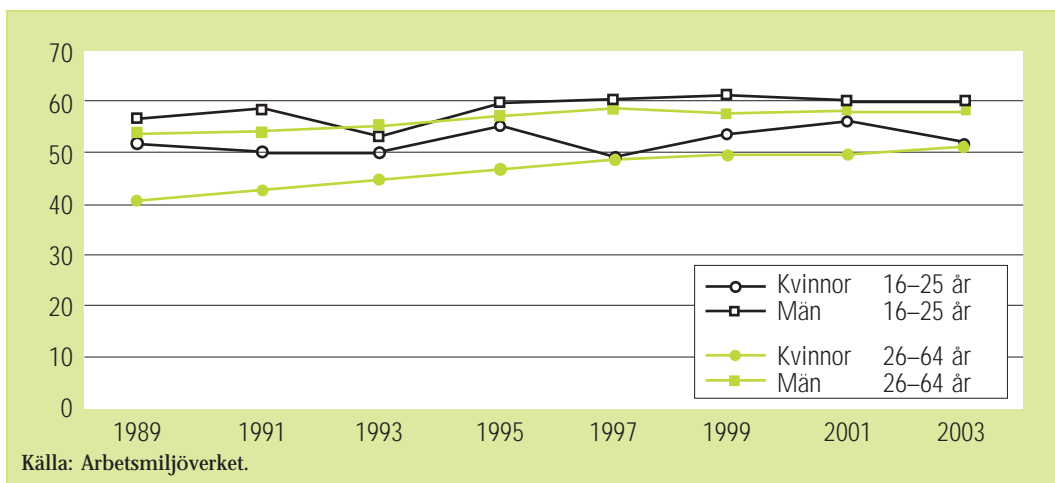
Från hösten 2003 när antalet studenter var som högst har antalet studenter minskat med 6 procent i grundutbildningen och ligger nu på 320 000. Minskningen omfattar alla åldersgrupper utom de yngsta (19- och 20-åringar) och de äldsta (från 50 år och uppåt) – men den senare gruppen är liten. Sett över en längre tidsperiod har det varit en stor ökning av antalet studenter i alla åldrar. Jämfört med för 15 år sedan har antalet studenter fördubblats och ökningen är stor i alla åldersgrupper med en något större ökning för kvinnor än för män.

Figur 2.1 Andel studenter i grundutbildning som andel av befolkningen 1990, 1995, 2000 och 2006, 19-29 år.⁹ Procent.

Hälften av studenterna är i åldern 20-25 år, och i den ålder när studiedeltagandet är högst, 22 år för kvinnor och 23 år för män, studerar var tredje kvinna och var fjärde man vid universitet eller högskola. Andelen studerande fortsätter att vara hög fram till 25-årsåldern. I åldersgruppen 25-29 år halveras sedan antalet studerande när flertalet blir klara med sin utbildning och avlägger examen (figur 2.1).

Genomsnittsåldern bland examinerade är 27 år.

Figur 2.2 Andel sysselsatta som (varje vecka) har möjlighet att lära nytt och utvecklas i arbetet 1989, 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001 och 2003. Procent.

Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket följer upp utvecklingen av unga tjejeers och killars levnadsvillkor inom politikområdesmålet *goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män*. Indikatorerna bygger på Arbetsmiljöverkets intervjuundersökning om arbetsmiljön (Arbetsmiljöundersökningen) som genomförs vartannat år. Inför undersökningen 2005 disponerades enkäten om och frågorna presenterades i ett nytt sammanhang. Detta kan ha påverkat svaren.

Andel sysselsatta som har möjlighet att lära nytt och utvecklas i arbetet

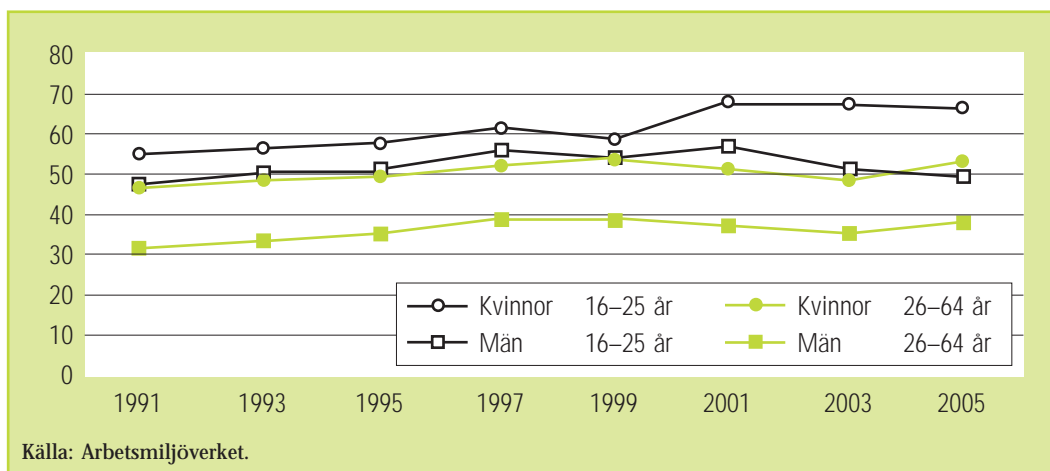
Indikatorn om möjlighet att utvecklas och lära sig något nytt i arbetet går tyvärr inte att uppdatera (se ovan). Förändringen av undersökningen visade sig påverka svaret på frågan som därför fick ett trendbrott. Det är således inte meningsfullt att återge någon utveckling utöver vad som tidigare är redovisat för denna indikator.

Unga män anger i något högre grad än kvinnor att de har möjlighet till utveckling. För samtliga grupper, förutom bland kvinnor under 25 år, finns en tendens till ökad andel som anger att de har sådan möjlighet, särskilt god är utvecklingen bland kvinnor över 25 år¹⁰ (figur 2.2).

Andel sysselsatta som har lågt inflytande och höga krav i arbetet

I figur 2.3 visas andelen som i Arbetsmiljöundersökningen anger att de har lågt inflytande i sin arbetssituation. Lågt inflytande, särskilt tillsammans med höga krav, anses öka risken för stressrelaterade besvär.

Andelen som uppger att de har lågt inflytande i arbetet är avsevärt högre bland unga än bland de som är över 25 år. Kvinnor, både äldre och yngre, anger i större utsträckning än män att de har lågt inflytande i arbetet. År 1999–2001 ses en negativ utveckling bland unga kvinnor, en utveckling som inte har sin motsvarighet bland

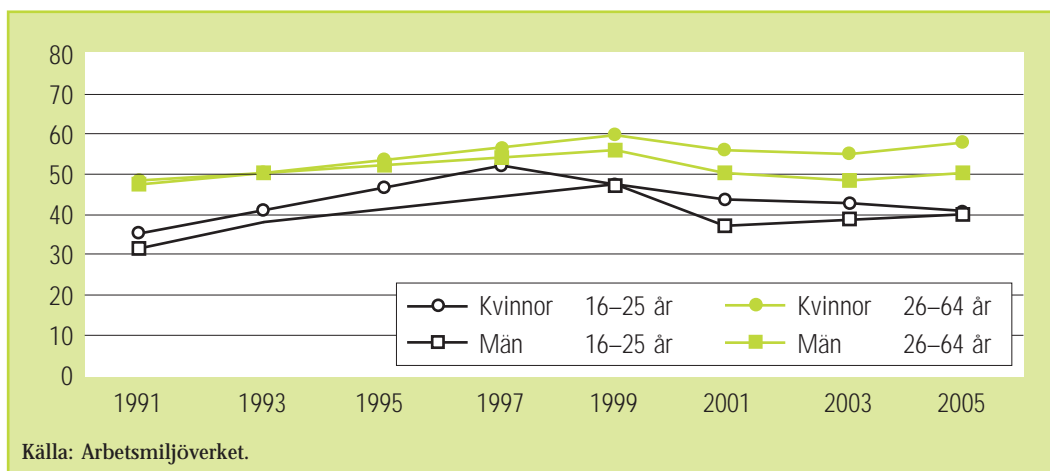

Figur 2.3 Andel sysselsatta med lågt inflytande i arbetet 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003 och 2005. Procent.

unga män eller i den övriga delen av arbetskraften.

Andelen som i Arbetsmiljöundersökningen anger höga krav i arbetet (figur 2.4) visade en topp i slutet på 1990-talet, för att därefter visa

en viss nedgång. Detta gäller såväl unga kvinnor och unga män som den övriga delen av arbetskraften. Unga anger i mindre utsträckning än övriga att kraven i arbetet är höga.

Figur 2.4 Andel sysselsatta med höga krav i arbetet 1991, 1993, 1995, 1997, 1999, 2001, 2003 och 2005. Procent.

Ungdomsstyrelsens reflektioner

Utbildningssystemet är utan konkurrens Sveriges största arbetsplats. Grundskolan är obligatorisk och tre av fyra genomgår gymnasieskolan. Under läsåret 2004/2005 påbörjade närmare 46 procent av en årskull en högskoleutbildning. Skolans betydelse kan därför sägas ha ökat i förhållande till tidigare decennier. Närmare 1,1 miljoner unga går varje dag till skolan, högskolan eller ett universitet.¹¹ Lägg därtill alla unga som studerar inom vuxenutbildningen och Svenska för invandrare (SFI), cirka 275 000. Det är därför av största vikt, inte bara för den enskilde eleven eller studenten utan även för samhället, att utbildningen är av hög kvalitet och ger unga de verktyg och de kunskaper som kommer att behövas under resten av deras liv.

Utbildningssystemet når inte målen

Att klara de uppsatta kunskapsmålen i grundskolan innebär att man har minst betyget godkänd i alla 16 ämnen. Man kan dock vara behörig till gymnasieskolan även om man inte är godkänd i samtliga ämnen. Dock krävs minst betyget godkänd i engelska, matematik och svenska, alternativt svenska som andraspråk. Var femte elev i årskurs nio och var tredje elev med utländsk bakgrund når inte de nationellt uppsatta kunskapsmålen. Var tionde elev lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program och för elever med utländsk bakgrund är andelen en av fem. Var tionde elev lämnar gymnasieskolan utan slutbetyg som ger grundläggande behörighet till högskolestudier och killar har genomgående sämre studieresultat än tjejer. Svenska ungdomars kompetens i basämnena har försämrats under de senaste 20 åren. Kunskap är en viktig förutsättning för att

kunna utöva inflytande och är därmed centralt för att uppnå målet om ungas tillgång till makt och välfärd. För de allra flesta betyder en bra skol- och studiegång ökade möjligheter och bättre förutsättningar att förverkliga sina uppsatta mål.

Utvecklingen sedan läsåret 2001/2002 har varit svagt positiv i det avseendet att en något större andel elever i årskurs nio når de nationellt uppsatta kunskapsmålen. Men det är nästan 20 procent som inte gör det. Skillnaderna mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund med slutbetyg från gymnasieskolan och därmed behörighet till högskolestudier är cirka 8 procentenheter.

Socialstyrelsen redovisade i *Social rapport 2006* att en viktig förklaringsfaktor till att elever med utländsk bakgrund presterar sämre i skolan inte primärt är föräldrarnas ursprung utan familjens socioekonomiska situation. Föräldrarna har genomsnittligt lägre utbildning, lägre inkomst och mindre kontakt med arbetsmarknaden än svenskfödda. Ytterligare en förklaring är att elever med utländsk bakgrund oftare går i skolor med hög läraromsättning och skolor som har många elever med behov av särskilt stöd.¹²

Utbildning stressigt för unga

Det talas ofta om den ökade ohälsan bland unga. Psykiska problem har blivit vanligare bland unga under de senaste två decennierna. I SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden 1989 angav 9 procent av kvinnorna i åldern 16–24 år att de hade besvär av ångslan, oro eller ångest. År 2005 var det 30 procent som uppgav sådana problem. I den allmänna debatten beskrivs denna typ av besvär ofta som tecken på stress.

I utredningen *Ungdomar och stress och psykisk ohälsa*¹³ lyfts skolan fram som den främsta stressframkallande arenan. I utredningen menar man att det framförallt beror på att mycket av skolarbetet förväntas bedrivas utanför skolan och den ordinarie skoltiden vilket för många innebär att man är tvungen att försaka fritidsaktiviteter och kompisar.

Arbete, personlig utveckling och hälsa

Utbildning kan vara ett första steg mot att etablera sig i samhället och på arbetsmarknaden. Idag ställs det högre krav än tidigare på utbildning, även för till synes mindre kvalificerade arbeten. Inom utbildningssystemet finns betydligt större valmöjligheter än tidigare. Det är något som många upplever som positivt men som för andra leder till stress och rädsla för att välja fel.

Unga som inte har studerat på gymnasiet eller som har avbrutit sina studier har svårare att få inträde på arbetsmarknaden. De som endast har en gymnasieutbildning har i sin tur svårare att få inträde än de som har en högskoleutbildning. Unga som drabbas av en längre tids arbetslöshet löper större risk att hamna i ekonomiska svårigheter som vuxna. För unga innebär övergången från utbildning till arbete sällan ett fast arbete direkt efter studierna. Speciellt de unga vars längsta utbildning är gymnasieutbildning har svårt att få ett arbete som är varaktigt.¹⁴

För de flesta upptar arbetet en stor del av livet. Det påverkar och styr våra livsvillkor och har stor inverkan på vår hälsa. Ett engagerande arbete kan bland annat innefatta att ha kontroll och inflytande över sin arbetssituation, sin arbetsbörda och sina utvecklingsmöjligheter. Unga kvinnor uppger i betydligt större utsträckning än unga män att inflytandet i arbetet är

låg. Skillnaderna är dock små mellan unga män och unga kvinnor för hur de upplever kraven i arbetet och unga upplever kraven som höga i mindre utsträckning än de som är i åldern 26–64 år. Men att 40 procent bland unga upplever kraven som höga och att mer än hälften av unga i åldern 16–25 år anser att deras inflytande i arbetet är lågt måste anses vara oroväckande.

Skolan viktig för ungas inflytande

Skolans demokratiuppdrag kan ses som tredelat. För det första handlar det om att utveckla kunskaperna om det demokratiska systemet (valsystemet, partiväsendet, olika representativa församlingar och andra samhälliga institutioner etcetera). För det andra handlar det om att skolan ska verka i demokratiska arbetsformer, där såväl elever som personal har reellt inflytande över och delaktighet i sitt skolarbete och sin lärmiljö. För det tredje ska skolan arbeta i demokratiska former för att eleverna på så sätt ska skaffa sig erfarenheter och färdigheter som möjliggör för dem att delta i demokratiska processer.

Brister i elevers inflytande i skolan har återkommande påpekats i Skolverkets utbildningsinspektion. Över hälften av de rektorsområden i grundskolan som inspekterades under 2005 har uppmanats att förbättra sitt arbete med att ge eleverna ett successivt ökat ansvar för verksamheten i klassrummet och i stort.¹⁵ Men samtidigt visar resultaten också att elevernas vilja att vara med och påverka tycks ha minskat jämfört med de tidigare undersökningarna.¹⁶

I 2006 års riksdagsval röstade 93 procent av de som hade eftergymnasial utbildning. Av de som hade gymnasial respektive förgymnasial utbildning var motsvarande andel 83 respektive 76 procent.¹⁷ Med ökad utbildning följer också en högre andel som är medlem i någon förening

och som är aktiva och förtroendevalda. Jämfört med personer som enbart har förgymnasial eller gymnasial utbildning är det i genomsnitt 2–3 gånger vanligare att personer med eftergymnasial utbildning är medlemmar i föreningar och organisationer.

Utbildning har också visat sig viktig för andra typer av inflytande eller försök att påverka. I Statistiska centralbyråns studie om svenskars politiska resurser och aktiviteter framgår att andelen som själva anser sig kunna författa en skrivelse och överklaga ett beslut av en myndighet är 91 procent bland personer med högskole- och universitetsutbildning men knappt 47 procent bland personer med enbart förgymnasial utbildning.¹⁸

Icke-formellt och informellt lärande

Grund- och gymnasieskolan lägger grunden för det livslånga lärandet som sker utanför skolan. Att kunna läsa, skriva och räkna är nödvändigt, men det livslånga lärandet är också beroende av individens lust, motivation och attityd till utbildning och lärande. Inom huvudområdet läggs tonvikten på det *formella lärandet*, utbildningssystemets formella institutioner, till exempel grundskolan, gymnasieskolan och högskolan.

Det som ofta benämns *icke-formellt* och *informellt lärande* inkluderas inte explicit i uppföljningen av indikatorer. Det icke-formella lärandet är organiserad utbildning vid sidan av det formella utbildningssystemet, till exempel lärande genom att delta i arbetsmarknadsåtgärder, kurser, folkbildning, föreningslivet, volontärarbete eller ett internationellt utbyte. Informellt lärande saknar en tydlig utbildningssituation. Det är den process genom vilken vi tillägnar oss attityder, värderingar och kunskap från dagliga aktiviteter, till exempel inom familjen, med vänner och genom medierna.

Validering, Europass och Youthpass

Både det informella och det icke-formella lärandet är av betydelse för att stimulera ungdomars utveckling av färdigheter och kvalifikationer. Bland annat ges dessa två stor vikt i EU:s strategi för att förverkliga det europeiska området för livslångt lärande. Centralt i strategin är att ta tillvara all utbildning och se till att alla former av lärande erkänns.

Ett led i detta är så kallad *validering*. Validering innebär en strukturerad bedömning, värdering, dokumentation och erkännande av kunskaper och kompetens oberoende av hur de har förvärvats. År 2004 inrättades Valideringsdelegationen som ska medverka till att utveckla förhållningssättet till det lärande som sker utanför det formella utbildningssystemet och se till att de nationella och internationella valideringsfrågorna får ökad uppmärksamhet.¹⁹ Delegationen ska lämna sin slutrapport den 15 januari 2008. På EU-nivå arbetar medlemsländerna med *Europass*, en kompetensportfölj som säkrar att meriter och kvalifikationer beskrivs på samma sätt och värderas lika i hela EU, och med *Youthpass*, ett verktyg för validering av ungdomsledares internationella kompetens och kunskap. Även Europarådet har tagit fram en europeisk standard för beskrivning av ungdomsledares kompetens och kunskaper.

Sverige inte bäst i klassen

Inom EU har utbildning på senare tid lyfts fram som ett centralt inslag i den ekonomiska politiken och socialpolitiken. Vid EU-toppmötet i Lissabon 2000 enades stats- och regeringscheferna om en gemensam strategi för att på bred front möta de ekonomiska och sociala utmaningar samt miljöutmaningar som EU står inför. EU-länderna beslutade om en rad gemensamma mål för att stärka EU:s konkurrenskraft

och tillväxt, öka sysselsättningen och den sociala sammanhållningen samt säkra en hållbar utveckling. Detta arbete kallas Lissabonstrategin.²⁰ Parallellt med målet att bli världens mest dynamiska och kunskapsbaserade ekonomi finns också målet att medborgarna ska ha tillgång till utbildning i världsklass. Under det svenska ordförandeskapet 2001 godkände EU det gemensamma uppdraget att höja kvaliteten och effektiviteten i utbildningssystemen samt att öppna dem mot omvärlden.²¹

Inom OECD pågår projektet PISA (Programme for International Student Assessment) som jämför olika länders utbildningssystem.²² Femtonåringars kunskaper i matematik, naturvetenskap, läsförståelse och problemlösning mäts genom olika prov. I den senaste studien från 2003 placerade sig svenska femtonåringar bättre än OECD-genomsnittet inom samtliga kunskapsområden. Fyra länder, Finland, Korea, Kanada och Australien, presterade signifikant bättre resultat än Sverige inom samtliga områden.

Det finns inget enhetligt mått på likvärdighet men i stora drag innebär det ett likvärdigt skolsystem att alla elever, oavsett social bakgrund och ekonomiska förutsättningar ges samma möjlighet och tillgång till utbildning. Finland och Island framstår som de länder som har de mest likvärdiga utbildningssystemen. De uppvisar båda låg total variation i elevresultat och väldigt låg variation mellan skolor. Historiskt sett har Sverige tillsammans med övriga nordiska länder uppvisat en relativt stor grad av likvärdighet jämfört med de flesta övriga länder i OECD. Detta visade sig också i den första PISA-undersökningen (PISA 2000) där Sverige var bland de länder som hade högst grad av likvärdighet. I 2003 års undersökning placerar sig Sverige strax över OECD-genomsnittet. PISA 2006 publiceras i december 2007.²³

KAPITEL 3

Hälsa och utsatthet

Både den faktiska och den upplevda hälsan påverkar i hög grad en persons liv, vilket perspektiv på samhället hon eller han har och vilken möjlighet till delaktighet. Huvudområdet omfattar såväl fysisk som psykisk hälsa samt utsatthet i olika former. En bra skol- och arbetsmiljö, en innehållsrik fritid och goda relationer till andra människor är viktiga för hälsan. Vanor som att röka, dricka alkohol, bruka narkotika och hur vi blir bemötta av andra människor har betydelse för hälsan både här och nu och i ett längre perspektiv.

Hälsa och utsatthet

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Andel ungdomar som har psykiska och psykosomatiska symtom.				Andelarna med huvudvärk och ont i magen minskade bland unga kvinnor medan det ökade något bland unga män mellan 2004 och 2005. Fortfarande är symtom mycket vanliga bland unga kvinnor.
Antal 15–24-åringar som behövt sjukhusvård på grund av självmordsförsök, psykos, narkotikamissbruk eller alkoholkonsumtion.				Ökningen från 2004 till 2005 är störst bland unga kvinnor. Det är lika vanligt att unga kvinnor som unga män vårdas för alkoholförgiftning.
Antal 13–24-åringar som behövt sjukhusvård för skador orsakade av våld.				Svag ökning.
Antal ungdomar i åldersgruppen 15–24 år som har avlidit under året.				En ökning av den totala dödligheten bland både yngre och äldre unga, framför allt bland män och mest ökar självmorden.
Antal verkställda aborter bland 13–24-åringar.				Antalet aborter bland unga har ökat årligen sedan 1995. Mellan 2004 och 2005 skedde en svag ökning bland äldre unga.
Antal klamydiainfektioner i åldersgruppen 15–24 år.				Unga kvinnor är mest drabbade och skillnaden mellan yngre och äldre unga kvinnor är små.
Tandvårdskonsumtion de senaste två åren bland ungdomar i åldersgruppen 16–24 år.				Andelen som <i>inte</i> går till tandläkaren minskar bland både unga män och kvinnor Skillnaden i tandvårdskonsumtion mellan könen minskar också.
Andelen 13–24-åringar som behandlats med antidepressiva läkemedel.				Det är betydligt vanligare att unga kvinnor använder antidepressiva medel än att unga män gör det. Detta gäller såväl i den yngre som i den äldre åldersgruppen.
Ungdomar 13–17 år som dygnsvårdats enligt SoL och LVU.				Dygnsvården ökade med 5–10 procent under 2001–2005. Omfattningen av dygnsvård i åldern 13–17 år totalt sett var dock oförändrad mellan 2004 och 2005.
Andel 16–24-åringar som uppger att de under de senaste tre månaderna har blivit kränkta.				Unga kvinnor upplever att de har blivit kränkta i större omfattning än unga män. Skillnaderna mellan unga med svensk respektive utländsk bakgrund är liten.
Andel 16–24-åringar som uppger att de under de senaste 12 månaderna på fritiden rört och ansträngt sig kroppsligt mindre än två timmar per vecka.				Det är vanligare att unga rörelsehindrade och arbetslösa har en stillasittande fritid än att icke rörelsehindrade och icke arbetslösa har det.
Andel 16–24-åringar som uppger övervikt.				Äldre unga är mer överviktiga än yngre och unga män med utländsk bakgrund är mer överviktiga än unga män med svensk bakgrund.
Andel 16–24-åringar som uppger fetma.				Andelen som uppger fetma är lägre bland studerande än bland yrkesarbetande. Fetma är mindre förekommande bland utrikes födda unga kvinnor än bland inrikes födda, medan unga utrikes födda män oftare uppger övervikt och fetma än inrikes födda män.
Andel 16–24-åringar som uppger att de röker dagligen.				Rökning bland unga minskar. En större andel unga kvinnor med funktionshinder röker jämfört med unga kvinnor utan funktionshinder.
Andel 16–24-åringar som uppger att de snusar dagligen.				Yrkesarbetande unga snusar i större utsträckning än studerande. Unga män med funktionshinder snusar i större utsträckning än unga män utan funktionshinder. Bland unga kvinnor är förhållandet omvänt.
Andel 16–24-åringar med riskabel alkoholkonsumtion.				Andelen unga utrikes födda med en riskabel alkoholkonsumtion är lägre än bland inrikes födda. Studerande unga har i mindre utsträckning riskabel alkoholkonsumtion än yrkesarbetande unga.
Andel ungdomar i gymnasieskolans år 2 som uppger att de använder narkotika.				En svag minskning bland både unga kvinnor och unga män mellan 2005 och 2006.

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Andel 16–24-åringar som uppger riskabelt spelande.				Utrikes födda har i större utsträckning ett riskabelt spelande jämfört med inrikes födda. Och yrkesarbetande unga har ett riskabelt spelande i större utsträckning än arbetslösa unga.
Utsatthet för brott.				Totalt sett utsätts unga män i högre grad för hot eller våld än unga kvinnor. Det "minst allvarliga" våldet och det mest allvarliga rapporteras dock lika ofta av unga kvinnor som av unga män.
Delaktighet i brott.				Antalet lagförda unga och fördelningen mellan olika brottstyper har legat på i princip oförändrad nivå de senaste åren. En femtedel av dem som lagförs för brott är unga kvinnor även om andelen i ett längre perspektiv har ökat. Tillgreppsbrott är den enskilt största kategorin av ungas lagföringar.
Andel unga som uppger att de trivs i bostadsområdet.				Jämfört med en äldre åldersgrupp trivs unga sämre i det egna bostadsområdet. Mellan 1991 och 1999 ökade andelen som trivs bland äldre. Samtidigt minskade andelen unga som trivs i bostadsområdet, framförallt bland unga kvinnor.
Andel unga med eget rum.				Andelen unga med eget rum har ökat något sedan 2000. Hela ökningen har skett bland unga som har minst en förälder som är född utomlands. Fortfarande har denna grupp eget rum i mindre utsträckning än unga med föräldrar som är födda i Sverige.
Andel unga med möjlighet att sova ostört.				Unga med utländsk bakgrund, och särskilt unga kvinnor, uppger oftare att de har svårt att sova på grund av yttre störningar än personer med svensk bakgrund. Minst störda blir unga män i norra tätbygden och glesbygden.
Anmälda arbetssjukdomar per 1 000 förvärsarbetande i åldern 16–25 år.				Andelen anmälningar bland unga är betydligt lägre än bland äldre. Anmälda arbetssjukdomar har minskat med drygt 30 procent bland unga kvinnor och med drygt 40 procent bland unga män sedan 1997.
Anmälda arbetsolyckor per 1 000 förvärsarbetande i åldern 16–25 år.				Uppgången bland unga män de senaste åren kan möjligen förklaras med att antalet unga män i riskbranscher har ökat, särskilt inom byggbranschen.
Andel elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling.				Andelen elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning ökade från 50 till 75 procent mellan 1993 och 2003.
Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever.				Andelen elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever ökade inte mellan 2000 och 2003.
Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare.				Andelen elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare har varit relativt konstant sedan mätningen 1997, omkring 5 procent.
Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna behandlar tjejer och killar lika.				Tre av fyra elever anser att lärarna behandlar tjejer och killar lika. Det framstår som att elever med utländsk bakgrund är mer nöjda än elever med svensk bakgrund.

 Tjejers situation bättre än killars	 Killars situation bättre än tjejers	 Ingen eller liten skillnad mellan killar och tjejer
--	---	---

Socialstyrelsen

I årsredovisningen för 2006 redovisar Socialstyrelsen uppgifter för tio indikatorer inom ungdomspolitik. En övergripande kommentar är att det inte går att bedöma en utveckling endast baserad på utfallet av indikatorer under två år. Det går inte att säga om det finns tendenser i gynnsam eller ogynnsam riktning. Aktuella förändringar måste betraktas i ett längre tidsperspektiv för att kunna tolkas, minimum en tioårsperiod och ofta längre än så.

Andel ungdomar med psykiska och psykosomatiska symtom

Det är vanligt att unga kvinnor i åldern 13–18 år uppger sig lida av huvudvärk, ont i magen och att de "känner sig nedstämda". Dessa symtom är dubbelt så vanliga bland unga kvinnor som bland unga män. Mellan 2004 och 2005 har dock andelarna med *huvudvärk* och *ont i magen* minskat bland unga kvinnor medan *ofta nedstämd* inte har förändrats. Bland unga män däremot finns en ökning mellan dessa två år när det gäller dessa tre indikatorer. Socialstyrelsen understryker dock att det krävs data som

täcker en längre tidsperiod för att bedöma om en förändring är tillfällig eller del av en trend (tabell 3.1).

I den ordinarie ULF-undersökningen (Statistiska centralbyråns undersökning av levnadsförhållanden) tillfrågas intervjupersonen om besvär av ångslan, oro eller ångest. Svaren från de två undersökningsåren 2004 och 2005 läggs samman för att få stabilare resultat. Unga kvinnor uppgav sig 2004/2005 ha lätta eller svåra besvär av ångslan, oro eller ångest, 30 procent, betydligt oftare än unga män, 14 procent.

En lång rad folkhälsorapporter har vittnat om att psykiska besvär blivit vanligare i befolkningen sedan 1990-talet. Kunskapen om ungas psykiska hälsa är emellertid otillräcklig i Sverige. De rikstäckande undersökningar som finns ger inte en komplett bild. Ett förslag om hur barns och ungdomars psykiska hälsa kan mätas i återkommande nationella undersökningar har tagits fram av Socialstyrelsen.²⁴ I övrigt hänvisas till Socialstyrelsens *Folkhälsa Lägesrapport 2006* där en översiktlig bild av barns och ungdomars psykiska hälsa redovisas.

Tabell 3.1 Andel ungdomar som har psykiska och psykosomatiska symtom, 2004 och 2005. Procent

	Män		Kvinnor	
	2004	2005	2004	2005
Huvudvärk (varje dag, en gång i veckan alternativt flera gånger i veckan), andel barn i åldern 13–18 år enligt Barn-ULF.	17,9	18,8	41,4	37,7
Ont i magen (varje dag, en gång i veckan alternativt flera gånger i veckan), andel barn i åldern 13–18 år enligt Barn-ULF.	10,5	13,9	26,5	20,8
"Ofta nedstämd", andel barn i åldern 13–18 år enligt Barn-ULF.	8,2	10,1	25,4	25,2
Ångslan och oro, andel 16–24-åringar enligt ULF-undersökningen.	13,7	12,2	30,1	30,1

Källa: Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen.

Tabell 3.2 Antal ungdomar i åldern 15–24 år som behövt sjukhusvård under året på grund av självmordsförsök, psykos, alkoholkonsumtion eller narkotikamissbruk, 2004 och 2005, per 10 000 personer

Antal ungdomar som har vårdats på sjukhus åtminstone en gång för	Män		Kvinnor	
	2004	2005	2004	2005
– självmordsförsök	12,9	13,2	32,6	33,0
– psykos	7,6	7,3	5,3	5,6
– alkoholintoxikation	21,2	21,9	20,5	22,8
– narkotikamissbruk	18,8	19,3	14,7	14,1

Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.

Antal ungdomar som under året behövt sjukhusvård

Självmorden minskar i befolkningen som helhet, dock gäller detta inte för personer i åldern 15–24 år. Självmordsförsök är mer än dubbelt så vanligt bland unga kvinnor som bland unga män i samma ålder.

I åldern 15–24 år är det något vanligare bland unga män än bland unga kvinnor att vårdas på sjukhus för psykos. Antalet är i det närmaste detsamma 2005 som 2004.

Såväl killars som tjevers totala alkoholkonsumtion ökade fram till början av 2000-talet. Tjevers konsumtion har fortsatt att öka och är fördubblad jämfört med 1989. Killarnas konsumtion har minskat sedan 2000 men nivån är klart högre än i början av 1990-talet. Tjejer i årskurs 9 dricker numera lika mycket som killar i årskurs 9 och könsskillnaden har aldrig varit så liten som i den senaste undersökningen som Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning genomförde 2006.²⁵ Andelen unga i åldern 15–19 år som lades in på sjukhus för alkoholförgiftning ökade med 40 procent mellan 2000 och 2005. Det är numera lika vanligt bland unga kvinnor som bland unga män att vårdas på sjukhus för alkoholintoxikation.

Ökningen från 2004 till 2005 var störst bland unga kvinnor.

Tillgången på cannabis, amfetamin, heroin och kokain har enligt CAN ökat kraftigt sedan slutet av 1980-talet. Trots den ökade tillgången finns dock tecken på minskat narkotikabruk. Det är dubbelt så vanligt att unga män har använt narkotika som att unga kvinnor har gjort det. Andelen som vårdats på sjukhus för narkotikarelaterade sjukdomar ökade kraftigt från 1987 fram till slutet av 1990-talet, därefter har narkotikarelaterade diagnoser som krävt vård legat på i stort sett oförändrad nivå totalt sett. Det något mer vanligt att unga män får vård på sjukhus på grund av missbruk än att unga kvinnor får det och mellan 2004 och 2005 syns en liten ökning bland unga män (tabell 3.2).

Antal ungdomar som behövt sjukhusvård på grund av våldsrelaterade skador
Epidemiologiskt centrum på Socialstyrelsen har i rapporten *Statistik över våld mot barn* redovisat såväl dödstal som vård på sjukhus på grund av yttre våld mot barn under perioden 2000–2004. Rapporten redovisar omfattningen för barn i åldern 0–17 år. I genomsnitt vårdades

Tabell 3.3 Antal ungdomar i åldern 13–24 år som har behövt sjukhusvård för skador orsakade av våld, 2004 och 2005, per 10 000 personer

	Män		Kvinnor	
	2004	2005	2004	2005
13–18 år	7,1	7,6	2,2	2,5
19–24 år	15,1	16,6	2,7	2,8

Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.

259 barn per år på sjukhus till följd av övergrepp av annan person enligt rapporten. Av dem som vårdades var drygt sju av tio unga män och åtta av tio var mellan 13 och 17 år.²⁶

I tabell 3.3 redovisas antalet ungdomar i åldern 13–24 år som vårdats på sjukhus till följd av våld. Här framkommer att antalet är relativt konstant med endast marginella förändringar mellan 2004 och 2005.

Antal ungdomar som har avlidit

Under perioden 2003–2004 har det skett en ökning av den totala dödligheten bland unga personer i såväl åldersgruppen 15–19 år som i åldersgruppen 20–24 år. Framförallt tycks ökningen gälla unga män i båda åldersgrupperna. Ökningen kan framför allt förklaras av att självmord fortfarande ökar för unga män i denna åldersgrupp. För dödsfall i trafiken fanns ingen förändring bland unga män mellan de två åren (tabell 3.4).

Tabell 3.4 Antal ungdomar i åldersgruppen 15–24 år som har avlidit under året, 2003 och 2004

	Män		Kvinnor		Båda könen	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Total dödlighet						
15–19 år	3,8	4,6	3,0	2,7	3,4	3,7
20–24 år	7,0	8,8	2,4	2,9	4,8	5,9
Död på grund av självmord						
15–19 år	0,8	1,0	0,6	0,6	0,7	0,8
20–24 år	2,1	3,0	1,0	0,7	1,6	1,9
Död relaterad till narkotikamissbruk						
15–19 år	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2
20–24 år	0,9	1,3	0,2	0,1	0,6	0,7
Död i trafikolyckor						
15–19 år	1,4	1,3	0,8	0,4	1,1	0,9
20–24 år	1,7	1,8	0,5	0,4	1,1	1,1

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Tabell 3.5 Antal verkställda aborter bland 13–24-åringar, 2004–2006, per 1 000 unga kvinnor

	2004	2005	2006
under 20 år	24,4	24,3	25,4
20–24 år	30,6	31,4	33,1

Källa: Socialstyrelsen.

Aborter bland unga

Fram till mitten av 1970-talet genomfördes flest aborter bland tonåringar men detta har förändrats och nu är aborter vanligast bland unga kvinnor i åldern 20–24 år (tabell 3.5), därefter följer tonårsgruppen och sedan åldersgrupperna 25–29 år respektive 30–34 år.²⁷

Sedan 1995 har antalet aborter ökat bland tonåringar och uppgick 2006 till cirka 25 per 1 000 unga kvinnor. År 2006 genomfördes cirka 33 aborter per 1 000 kvinnor i åldersgruppen 20–24 år.

Klamydiainfektioner bland unga

Klamydiainfektion har haft en oroande utveckling sedan 1997. En forskningsöversikt²⁸ kring ungas sexualvanor visar att antalet partner har ökat men att kondomanvändningen inte har ökat i samma takt. I tabell 3.6 framkommer att klamydiainfektioner bland unga minskade mellan 2004 och 2006. Senare siffror visar återigen på en alarmerande ökning av klamydiainfektioner bland unga.²⁹

Tabell 3.6 Antal klamydiainfektioner i åldersgruppen 15–24-åringar, 2004–2006, per 1 000 personer

	Män			Kvinnor		
	2004	2005	2006	2004	2005	2006
15–19 år	9,2	9,0	7,8	26,6	26,0	23,3
20–24 år	22,4	22,7	21,3	25,8	26,8	26,3
15–24 år	15,5	15,4	14,1	26,2	26,4	24,7

Källa: Socialstyrelsen och Smittskyddsinstitutet.

Tabell 3.7 Andel ungdomar i åldersgruppen 16–24 år som inte har besökt tandläkaren de senaste två åren, 2004 och 2005. Procent

	Män		Kvinnor	
	2004	2005	2004	2005
16–19 år	1,8	0,7	2,1	1,5
20–24 år	20,9	16,3	13,4	14,8
16–24 år	12,4	9,3	7,5	8,8

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tandvårdskonsumtion bland unga

Fram till 2000 ökade andelen kariesfria barn och ungdomar kontinuerligt i de åldrar som Folk tandvården rapporterat om till Socialstyrelsen. Perioden 2000–2005 visar emellertid en avmattning av förbättringen när kariesförekomsten mättes vid 12 års ålder och vid 19 års ålder bland mönstrande.³⁰

I tabell 3.7 redovisas andelen som *inte* har besökt tandläkaren under de två senaste åren. Andelen som *inte* går till tandläkaren minskar såväl för unga män som för de yngsta kvinnorna i åldern 16–19 år. Tabellen visar också att skillnaden i tandvårdskonsumtion mellan könen minskar. Det är svårt att bedöma om det är positivt eller negativt att vissa grupper bland ungdomar ser ut att gå till tandläkaren mer sällan. Eftersom tandhälsan förbättras så kan det avspegla att behovet minskar.

Ungdomar som har behandlats med antidepressiva läkemedel

År 1993 introducerades en ny typ av antidepressiva läkemedel, så kallade SSRI-preparat.³¹ De antidepressiva läkemedel som använts tidigare gav besvärande biverkningar och var inte lämpliga för barn och unga. Den beskrivning av utvecklingen som har kunnat göras med hjälp av tillgängliga läkemedelsregister har dock varit ofullständig. Från och med juli 2005 har apoteken uppgifter om personnummer knutna till expedierade läkemedel. Det går därför att beräkna det verkliga antalet behandlade individer och genom att följa enskilda individer kommer det även att vara möjligt att ta reda på behandlingstidens längd.

Tabell 3.8 Andel ungdomar i åldern 13–24 år som har behandlats med antidepressiva läkemedel under perioden 1 juli 2005 till 30 juni 2006. Procent

	Män		Kvinnor	
	13–19	20–24	13–19	20–24
SSRI-preparat	0,7	2,5	1,7	5,3
Övriga	0,2	1,1	0,3	1,7
Totalt	0,9	3,2	1,8	6,4

Källa: Läkemedelsregistret, Socialstyrelsen.

Det är betydligt vanligare att unga kvinnor använder antidepressiva medel än att unga män gör det. Detta gäller såväl bland tonåringar som bland unga vuxna i åldern 20–24 år (tabell 3.8).

Unga som dygnsvårdats enligt SoL och LVU

Socialtjänstens barn- och ungdomsvård har ett långtgående ansvar för att erbjuda insatser och ingripa då barn och unga far illa eller riskerar att fara illa. Deras ansvar regleras i Socialtjänstlagen (SoL) och Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Det finns emellertid ingen samlad kunskap om hur många barn och ungdomar i Sverige som lever under

utsatta förhållanden och inte heller någon tydlig definition av vilka barn och ungdomar som socialtjänsten ska erbjuda insatser.

En stor andel av de insatser som ges till barn och ungdomar ges via öppenvårdsinsatser. Dessutom går utvecklingen mot en mer serviceinriktad öppenvård. Det finns en medveten policy från ett antal kommuner om att erbjuda sina insatser som service istället för som bistånd.³² Bland annat har dygnsvården ökat med mellan 5 och 10 procent under perioden 2001–2005. I tabell 3.9 redovisas bland annat andelen i åldern 13–17 år som har varit placerad i dygnsvård under perioden 2004–2005. Tabellen visar att 0,5 procent av de aktuella födelse-

Tabell 3.9 Ungdomar 13–17 år som dygnsvårdats enligt SoL och LVU, 2004 och 2005

	Män		Kvinnor		Båda könen	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Antal barn i åldern* 13–17 år per 1 000 i befolkningen som hade pågående heldygnsinsats den 1 november respektive år	11,2	11,3	11,1	11,1	11,2	11,2
Antal barn i åldern* 13–17 år per 1 000 i befolkningen som påbörjade heldygnsinsats någon gång under respektive år	5,0	5,1	6,3	6,4	5,6	5,7
Antal nytillkomna** barn i åldern* 13–17 år per 1 000 i befolkningen som påbörjade heldygnsinsats någon gång under respektive år	3,4	3,5	4,3	4,4	3,8	4,0
Andel (%) i de fem senaste födelsekohorterna som den 31 december respektive år uppnått 18 års ålder och som varit placerad i vård utom hemmet någon gång mellan 13 och 17 års ålder***	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5

Källa: Registret över socialtjänstens insatser för barn och unga, Socialstyrelsen.

* Avser åldern den 31 december respektive år.

** Med nytillkomna barn och unga avses de som under statistikåret blev placerade för vård utom hemmet enligt socialtjänstlagen eller för insats enligt LVU och som inte hade varit placerade för sådan vård eller sådana insatser under de fem år som föregick statistikåret.

*** Avser åldern det datum när barnet fyller 13 respektive 18 år.

kohorterna har varit placerad någon gång under respektive år och att omfattningen av dygnsvård i åldern 13–17 år totalt sett har varit oförändrad mellan 2004 och 2005.

Statens folkhälsoinstitut

Statens folkhälsoinstituts huvudsakliga statistikkälla är den *Nationella folkhälsoenkäten 2006* som Folkhälsoinstitutet sedan 2004 årligen genomför tillsammans med landsting och regioner. Uppgifter om narkotikabruk har hämtats från Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) undersökningar bland elever i år 2 i gymnasieskolan.

Riskkonsumtion av alkohol beräknas utifrån tre frågor som tillsammans ger ett index: hur ofta och hur mycket alkohol som intas vid ett vanligt tillfälle samt hur ofta som en större mängd har intagits vid ett och samma tillfälle. Riskabla spelvanor har definierats utifrån tre frågor som handlar om individens förhållningsätt till sitt spelande.

Flera indikatorer presenteras som kvoter mellan olika jämförbara grupper. En grupp utgör referensgrupp med värdet 1,0. Om kvoten för den jämförande gruppen antar ett värde som är högre än 1,0 innebär det att den aktuella hälsorisen förekommer oftare i denna grupp. Om kvoten antar ett värde som är lägre än 1,0 är förekomsten av hälsorisen däremot mindre vanligt förekommande. Värdet visar bara om skillnader mellan grupper förekommer, inget om vilken grupp som har det mest gynnsamma tillståndet.

Självrapporterad hälsa bland unga kvinnor och män

Statens folkhälsoinstituts redovisning bygger på självrapporterade uppgifter. Individer har i enkäter själva angett i vilken utsträckning de har utsatts för eller själva utsätter sig för hälsorelaterade risker. I tabell 3.10 redovisas förhållandet mellan unga kvinnor och unga män.

Det är tydligt att unga kvinnor i större omfattning än unga män upplever att de har blivit kränkta. Ingen definition av begreppet kränkt presenteras i folkhälsoenkäten. Men Statens

Tabell 3.10 Befintliga indikatorer på ungdomars levnadsvanor, 16–24 år, 2005 och 2006. Procent

Indikatorer	2005		2006	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkningar ³³	40	25	36	22
2. Stillasittande fritid	11	13	11	13
3. – Övervikt	11	15	11	18
– Fetma	5	4	4	4
4. Daglig rökning	16	8	13	6
5. Daglig snusning	4	20	5	22
6. Riskabel alkoholkonsumtion	32	33	32	37
7. Narkotikaanvändning	3	6	2	5
8. Riskabelt spelande	1	5	1	8

Källa: Statens folkhälsoinstitut.

folkhälsainstitut belyser förekomsten av *upplevd* diskriminering och upplevda trakasserier. Det är svårt att avgöra om uppmätta förändringar speglar verkliga förändringar i antalet unga som utsätts för kränkningar eller om förändringarna speglar förändrade attityder eller ökad benägenhet bland unga att rapportera kränkningar. Man kan vara diskriminerad utan att känna sig kränkt och känna sig kränkt utan att det är fråga om någon diskriminering, åtminstone inte avsiktlig. I rapporten *Särbehandlad och kränkt*³⁴ förs en längre diskussion kring upplevelse av kränkning och hur detta påverkar den egna hälsan.

Bland unga män är andelen med stillasittande fritid större än bland unga kvinnor, liksom andelen överviktiga, andelen som snusar dagligen, andelen med riskabel alkoholkonsumtion och andelen med riskabelt spelande. Däremot röker en större andel unga kvinnor dagligen än unga män.

Självrapporterad hälsa bland inrikes och utrikes födda

I tabell 3.11 redovisas förhållandet mellan *inrikes* och *utrikes födda*. Om värdet är högre än 1,0 innebär det att den aktuella hälsoriskn förekommer oftare bland utrikes födda än bland inrikes födda unga. Om kvoten antar ett värde som är lägre än 1,0 är förekomsten av hälsoriskn däremot vanligare bland inrikes födda unga. Indikatorn om narkotikaanvändning redovisas inte här eftersom den inte ingår i den nationella folkhälsoenkäten.

Jämfört med inrikes födda unga uppgav en större andel utrikes födda – både unga kvinnor och unga män – att de har en stillasittande fritid och ett riskabelt spelande. Den fem gånger så höga förekomsten av riskabelt spelande bland unga kvinnor födda utomlands ska tolkas försiktigt. Det är troligt att det är andra faktorer än födelseland som påverkar förekomsten av riskabelt spelande.

Andelen som uppgav övervikt och fetma är mindre bland utrikes födda unga kvinnor än bland inrikes födda, medan en större andel

Tabell 3.11 Indikatorer presenterade som en kvot mellan inrikes födda och utrikes födda ungdomar, 16–24 år, 2006

Indikatorer	Inrikes (N 6 652)		Utrikes (N 440)	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkningar	1,0	1,0	1,1	1,2
2. Stillasittande fritid	1,0	1,0	3,6*	1,5*
3. – Övervikt	1,0	1,0	0,5*	2,0*
– Fetma	1,0	1,0	0,3*	2,0
4. Daglig rökning	1,0	1,0	0,6*	0,8
5. Daglig snusning	1,0	1,0	0,8	0,4*
6. Riskabel alkoholkonsumtion	1,0	1,0	0,6*	0,9
8. Riskabelt spelande	1,0	1,0	5,0*	2,0*

Källa: Statens folkhälsoinstitut.
* anger statistiskt signifikanta skillnader.

unga utrikes födda män än unga inrikes födda män uppgav att de är överviktiga. Andelen unga utrikes födda kvinnor som uppgav att de röker dagligen eller har en riskabel alkoholkonsumtion är lägre än motsvarande andel bland inrikes födda unga kvinnor. Unga utrikes födda män uppgav i mindre omfattning än unga inrikes födda män att de snusar dagligen.

Självrapporterad hälsa bland unga sysselsatta och arbetslösa

I tabell 3.12 visas förhållandet mellan grupper med *olika socioekonomiska förhållanden* och redovisas utifrån nuvarande sysselsättning där gruppen yrkesarbetande innefattar individer som har en anställning på minst 75 procent av en heltid samt individer som är tjänstlediga från yrkesarbete eller föräldralediga. Gruppen arbetslösa innefattar arbetslösa och individer i arbetsmarknadsåtgärder och gruppen studerande innefattar skolelever och studenter. Om kvoten för den jämförande gruppen antar ett värde som är högre än 1,0 innebär det att den aktu-

ella hälsorisker förekommer oftare i denna grupp. Om kvoten antar ett värde som är lägre än 1,0 är förekomsten av hälsorisker däremot mindre vanligt förekommande. Återigen, värdet visar bara på om skillnader mellan grupper förekommer, inget om vilken grupp som har det mest gynnsamma tillståndet.

Jämfört med yrkesarbetande ungdomar uppgav arbetslösa ungdomar i större utsträckning att de har blivit kränkta under den senaste tre-månadersperioden (både unga kvinnor och unga män), att de har en stillasittande fritid (unga kvinnor), att de är feta (både unga kvinnor och unga män) samt att de i större utsträckning röker dagligen (unga män). Däremot röker arbetslösa unga kvinnor dagligen i mindre utsträckning än yrkesarbetande kvinnor och de har dessutom i mindre utsträckning en riskabel alkoholkonsumtion. Arbetslösa ungdomar (både unga kvinnor och unga män) har i mindre utsträckning än yrkesarbetande ungdomar ett riskabelt spelande.

Tabell 3.12 Indikatorer presenterade som kvot mellan yrkesarbetande, arbetslösa och studerande ungdomar, 16–24 år, 2006

	Yrkesarbetande		Arbetslösa		Studerande	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkningar	1,0	1,0	1,5*	2,0*	0,8*	1,1
2. Stillasittande fritid	1,0	1,0	2,0*	1,0	1,8*	0,8
3. – Övervikt	1,0	1,0	0,8	1,2	0,7	0,7*
– Fetma	1,0	1,0	2,0*	4,0*	0,3*	1,5
4. Daglig rökning	1,0	1,0	0,6*	3,2*	0,4*	1,0
5. Daglig snusning	1,0	1,0	0,8	0,8	0,3*	0,6*
6. Riskabel alkoholkonsumtion	1,0	1,0	0,8*	1,1	0,6*	0,8*
8. Riskabelt spelande	1,0	1,0	0*	0,3*	0,3	0,7

Källa: Statens folkhälsoinstitut.

* anger statistiskt signifikanta skillnader.

Studera ungdomar har jämfört med yrkesarbetande ungdomar lägre förekomst av flertalet hälsorisker. Detta gäller kränkning (unga kvinnor), övervikt (unga män), fetma (unga kvinnor), daglig rökning (unga kvinnor), daglig snusning (både unga kvinnor och unga män) och riskabel alkoholkonsumtion (både unga kvinnor och unga män). Kvinnliga studenter har dock i större utsträckning än yrkesarbetande kvinnor en stillasittande fritid.

Självrapporterad hälsa bland unga i olika åldersgrupper

I tabell 3.13 redovisas förhållandet mellan två åldersgrupper, 16–19 år och 20–24 år. En större andel äldre ungdomar (20–24 år) uppgav att de är överviktiga, att de röker och snusar dagligen samt att de har en riskabel alkoholkonsumtion jämfört med yngre ungdomar (16–19 år). Detta gäller både för kvinnor och för män i den äldre åldersgruppen.

En större andel av kvinnorna i den äldre åldersgruppen, 20–24 år, än i den yngre, 16–19 år, uppgav att de har blivit kränkta. En större andel av kvinnorna i den äldre åldersgruppen uppgav dessutom fetma, jämfört med i den yngre åldersgruppen. Däremot har yngre kvinnor i större utsträckning en stillasittande fritid än kvinnor i den äldre åldersgruppen. En större andel män i den äldre åldersgruppen uppgav att de har ett riskabelt spelande jämfört med yngre män.

Tabell 3.13 Indikatorer presenterade som kvot mellan en yngre åldersgrupp (16–19 år) och en äldre åldersgrupp (20–24 år), 2006

	16–19 år		20–24 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkning	1,0	1,0	1,6*	1,1
2. Stillasittande fritid	1,0	1,0	0,7*	1,2
3. – Övervikt	1,0	1,0	1,6*	1,7*
– Fetma	1,0	1,0	1,7*	1,3
4. Daglig rökning	1,0	1,0	1,8*	2,0*
5. Daglig snusning	1,0	1,0	2,0*	1,3*
6. Riskabel alkoholkonsumtion	1,0	1,0	1,4*	1,8*
8. Riskabelt spelande	1,0	1,0	1,0	2,2*

Källa: Statens folkhälsoinstitut.
* anger statistiskt signifikanta skillnader.

Självrapporterad hälsa bland unga i olika geografiska områden

I tabell 3.14 presenteras förhållandet mellan grupper utifrån geografisk hemvist baserade på kommuners demografiska förutsättningar, befolkningsstorlek och befolkningstäthet.

Jämfört med ungdomar som bor i större städer uppgav unga män i storstadsområden i större utsträckning att de har blivit kränkta och i mindre utsträckning att de snusar dagligen. En större andel unga kvinnor i storstadsområden än unga kvinnor i större städer uppgav att de har en riska-

bel alkoholkonsumtion. Andelen unga kvinnor i övriga riket som uppgav att de har blivit kränkta och som har en stillasittande fritid är lägre än andelen bland unga kvinnor i större städer, däremot är andelen unga kvinnor som uppgav att de är överviktiga och som röker dagligen större i övriga riket jämfört med i större städer. I övriga riket är det en lägre andel unga män som uppgav att de har en riskabel alkoholkonsumtion, jämfört med unga män i större städer.

Tabell 3.14 Indikatorer presenterade som kvot mellan ungdomar i *storstadsområden* och ungdomar i *större städer*, respektive mellan ungdomar i *övriga riket* och ungdomar i *större städer*, 16–24 år, 2006³⁵

	Storstadsområden		Större städer		Övriga riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkningar	1,1	1,6*	1,0	1,0	0,7*	1,1
2. Stillasittande fritid	0,9	1,2	1,0	1,0	0,6*	0,8
3. – Övervikt	1,1	1,2	1,0	1,0	2,0*	1,3
– Fetma	0,6	0,5	1,0	1,0	0,8	1,3
4. Daglig rökning	0,8	0,7	1,0	1,0	1,3*	0,9
5. Daglig snusning	0,8	0,8*	1,0	1,0	1,0	1,0
6. Riskabel alkoholkonsumtion	1,2*	0,9	1,0	1,0	1,0	0,8*
8. Riskabelt spelande	2,0	1,1	1,0	1,0	2,0	1,4

Källa: Statens folkhälsoinstitut.

* anger statistiskt signifikanta skillnader.

Självrapporterad hälsa bland unga med funktionshinder

I tabell 3.15 jämförs indikatorerna mellan ungdomar med *funktionshinder* och ungdomar utan funktionshinder. Gruppen funktionshindrade innefattar individer med dålig syn (kan inte utan svårighet urskilja vanlig text i en dagstidning), dålig hörsel (kan inte utan svårighet höra vad som sägs i samtal mellan flera personer) eller starkt nedsatt rörelseförmåga (behöver hjälpmedel eller hjälp av någon annan person vid förflyttning utomhus) samt dem som har en långvarig sjukdom som i hög grad innebär nedsatt arbetsförmåga eller som hindrar annan sysselsättning.

I gruppen med funktionshinder var andelen unga som uppgav en stillasittande fritid högre jämfört med i gruppen utan funktionshinder. En större andel unga kvinnor med funktionshinder uppgav fetma, att de röker dagligen samt att de har blivit kränkta, jämfört med unga kvinnor utan funktionshinder. Unga män med funktionshinder uppgav i större utsträckning än unga män utan funktionshinder att de snusar dagligen.

Tabell 3.15 Indikatorer presenterade som kvot mellan ungdomar utan funktionshinder och ungdomar med funktionshinder, 16–24 år, 2006

	Utan funktionshinder		Med funktionshinder	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1. Kränkningar	1,0	1,0	1,6*	1,0
2. Stillasittande fritid	1,0	1,0	2,4*	1,7*
3. – Övervikt	1,0	1,0	0,7	0,8
– Fetma	1,0	1,0	3,0*	1,7
4. Daglig rökning	1,0	1,0	2,4*	0,8
5. Daglig snusning	1,0	1,0	0,6	1,3*
6. Riskabel alkoholkonsumtion	1,0	1,0	1,1	1,0
8. Riskabelt spelande	1,0	1,0	1,0	1,1

Källa: Statens folkhälsoinstitut.

* anger statistiskt signifikanta skillnader.

Brottsförebyggande rådet

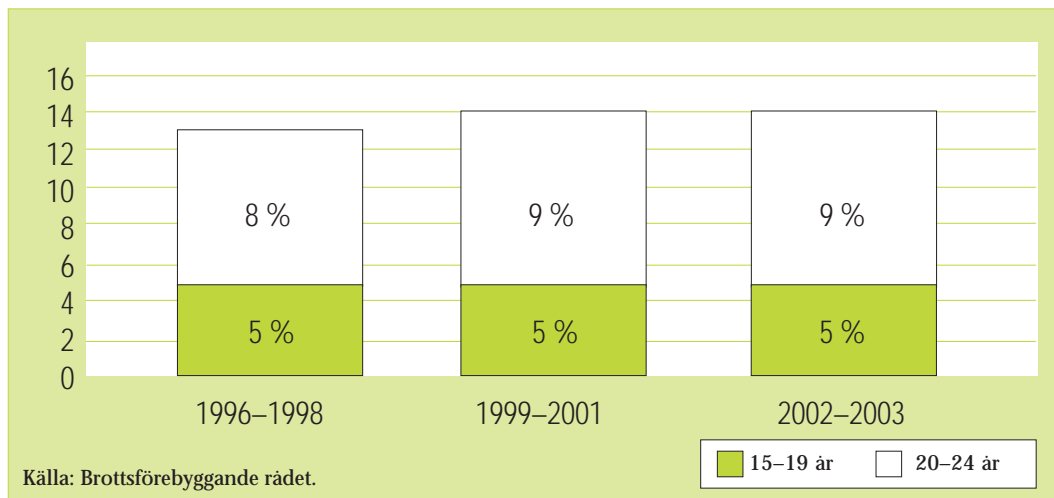
Uppföljningen av ungas villkor inom rättsväsendet utgår från Brå:s självdeklarationsundersökning om utsatthet för brott bland ungdomar i årskurs nio, Statistiska centralbyråns årliga undersökning av levnadsförhållanden avseende offer för våld och egendomsbrott, unga som offer för dödligt våld enligt dödsorsaksstatistiken samt ungdomar lagförda för brott enligt kriminalstatistiken.

Utsatthet för brott

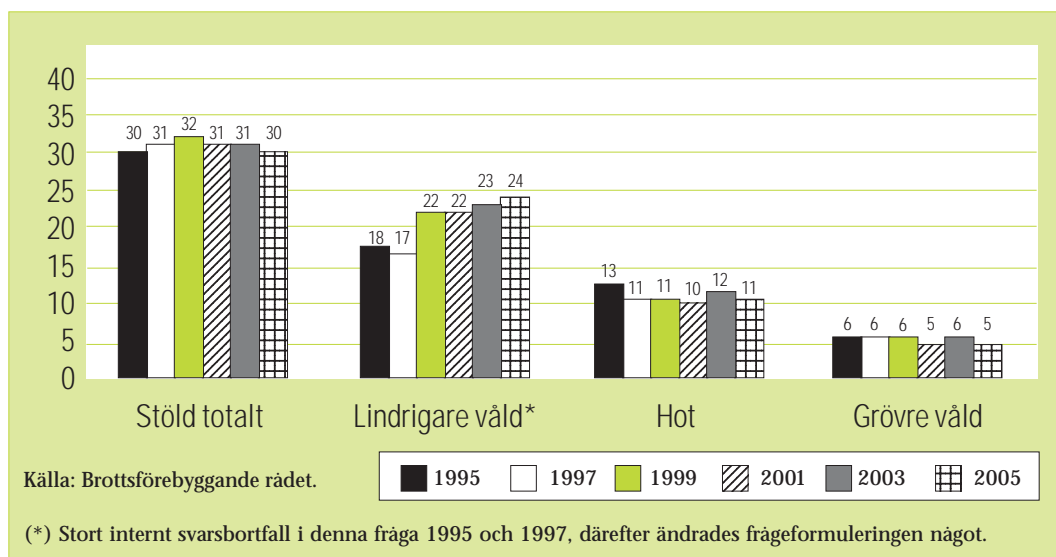
Det är svårt att säkert fastställa de faktiska nivåerna av utsatthet för brott i befolkningen och utvecklingen av dessa nivåer. En brottskategori där mörkertalet dock kan antas vara mycket lågt, är fullbordat dödligt våld. I dödsorsaksstatistiken, som sammanställs av Socialstyrelsen, redovisas antalet dödsfall som orsakats av "övergrepp av annan person".

Antalet personer i åldern 15–24 år som bedömts ha avlidit av våld eller annat medvetet övergrepp från en annan person är lyckligtvis lågt. Jämförs medelvärden för åren 2002/2003 med medelvärden för de två föregående treårsperioderna, framgår att antalet unga offer för dödligt våld ligger på ungefär samma nivå sedan 1996 (figur 3.1). Drygt 60 procent av de unga offren för dödligt våld 2002/2003 var män. Detta är en något högre andel unga män än genomsnittet för de föregående sju åren, där i genomsnitt drygt hälften (56 procent) av offren var män.

Brås niondeklassundersökning, som bygger på frågeformulär om både delaktighet i och utsatthet för brott, har genomförts vartannat år sedan 1995 och genomfördes senast 2005 (figur 3.2). Andelen som utsatts för stöld har minskat med en procentenhet från 2003, liksom andelarna som utsatts för hot eller för grövre våld.

Figur 3.1. Medelvärden för andel unga, 15–19 och 20–24 år, som enligt dödsorsaksstatistiken avlidit genom övergrepp av annan, 1996–2003. Procent.

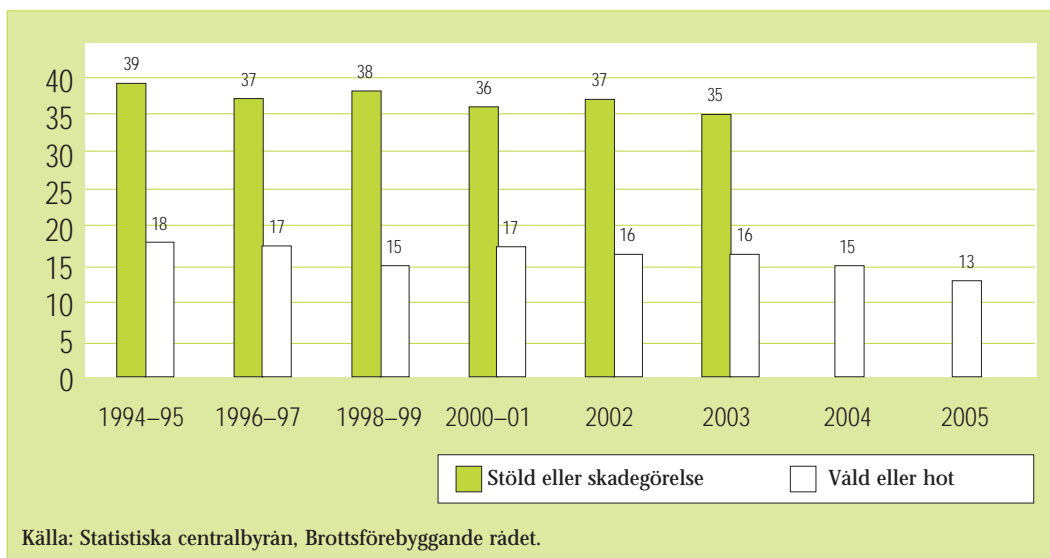
Figur 3.2. Andel elever i årskurs 9 som har upplevt sig utsatta för stöld, hot och våld 1995, 1997, 1999, 2001, 2003 och 2005. Procent.

Utsattheten för lindrigare våld ökade däremot med en procentenhet. Att utsattheten för lindrigare våld förefaller ligga på en högre nivå från 1999 och framåt jämfört med 1995 och 1997 beror troligen på en ändring i frågeformuleringen som genomfördes 1999. Möjligen finns dock även en tendens till ökning efter 1999.

Liksom tidigare utsätts unga män oftare för brott än unga kvinnor, både när det gäller stöld och våld. Könskillnaden är störst vid utsatthet för grövre våld (7 procent unga män och 3 procent unga kvinnor). Ungdomarnas utsatthet följer ungefär samma utvecklingstendenser för olika typer av stölder eller våldsbrott. Cykel- och plånbokstölder uppvisar en försiktigt minskande tendens, medan ”övrig stöld” ligger på en jämn nivå över tid. En skillnad finns dock vid utsatthet för lindrigare våld. Här uppger unga kvinnor men inte unga män en något högre nivå 2005 jämfört med 2003, som i sin tur var

högre än 2001. Det är därför tjejerna ensamma som svarar för den försiktiga ökningen av utsatthet för lindrigare våld som syns i figur 3.2. Fortfarande är dock utsattheten för lindrigare våld högre bland unga män och störst är skillnaden för händelser som har inträffat i skolan. Ungefär en lika stor andel unga kvinnor som unga män uppger utsatthet för hot de senaste undersökningsåren. Ingen undersökning riktad till andra åldersgrupper lämpar sig att jämföra med Brås självdeklarationsundersökning bland niondeklassare.

Statistiska centralbyråns offerundersökning genomförs varje år och sammanfattningsvis antyder undersökningarna en minskning i andelen unga som har utsatts för hot eller våld 1994/1995–2005. Totalt uppgav 13 procent av 16–24-åringarna 2005 att de utsatts för något våld eller hot, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med 2004 och med 4 procent-

Figur 3.3. Andel 16–24-åringar utsatta för stöld och/eller skadegörelse respektive våld och/eller hot, 1994–2005. Procent.

enheter sedan 2000/2001. Utsattheten för stöld eller skadegörelse har inte mätts av SCB sedan 2003, då en svag minskning skedde (figur 3.3).

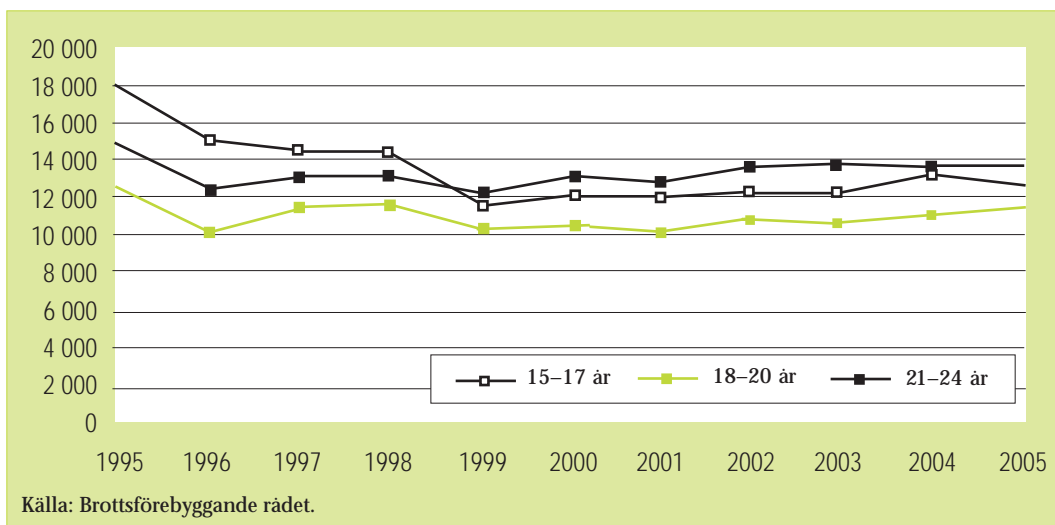
Totalt sett utsätts unga män i högre grad för hot eller våld än unga kvinnor (16 procent jämfört med 11 procent, 2005). Dessa skillnader gäller dock inte alla typer av våld. Det ”minst allvarliga” våldet (*våld utan kroppsskada*), liksom det mest allvarliga (*våld som krävt läkarvård*) rapporteras lika ofta av unga kvinnor som av unga män. Sett till var våldet eller hoten inträffar finns också olika mönster. En dubbelt så hög andel unga män som unga kvinnor uppger att de har utsatts i gatumiljö. Våld i yrket eller i bostaden, som förvisso är mer ovanligt, anges däremot av en något större andel kvinnor. Niondeklassundersökningarna fångar till allra största delen upp händelser som inträffar i skolan, där unga män är mer drabbade av våld. I undersökningen av 16–24-åringars förhållan-

den har det däremot kommit in andra typer av våld, exempelvis våld i arbetslivet och i nära relationer, där unga kvinnor är mer drabbade.

Statistiska centralbyråns offerundersökning visar att trenden bland unga i åldern 16–24 år och deras utsatthet för våld eller hot om våld sedan 1994/1995 är positiv, det vill säga att den minskar. Utsattheten i andra åldersgrupper är något ökande eller har varit på ungefär samma nivå sedan 1994/1995. Precis som för samtliga undersökta år var unga utsatta i större utsträckning än andra åldersgrupper under 2005 och det var en större andel unga män som var utsatta än unga kvinnor.

Ungas delaktighet i brott

Lagförelse innebär att en åklagare åtar sig att åtal för brott som faller under allmänt åtal. Det betyder att en domstol prövar och bedömer den lagfördes skyldighet. Antal unga som är lagförda för brott

Figur 3.4 Antal ungdomar lagförda för brott, 1995–2005, uppdelat på olika åldrar.

är således ingen självklar indikator för utvecklingen av ungas brottslighet. Antalet lagförda är bland annat beroende av vilka prioriteringar och vilken kapacitet som finns inom rättsväsendet. För att bedöma vissa allvarigare brottstyper, brottsstrukturen samt förändringar över längre tidsperioder anses den dock vara användbar inom den kriminologiska forskningen.

Antalet lagförda i åldern 15–24 år låg i princip på en oförändrad nivå 2005 (-0,5 procent) jämfört med de närmast föregående åren (figur 3.4). Även fördelningen mellan olika brottstyper var tämligen oförändrad. Tillgreppsbrott (stöld och rån) utgör fortfarande den enskilt största delen av ungdomarnas lagföringar, följt av brott mot person för de yngre ungdomarna och narkotikabrott för de äldre. Narkotikabrotten uppvisar dock för samtliga åldrar en ökning. I absoluta tal handlar det om att drygt 500 fler unga i åldern 15–24 år lagfördes för

narkotikabrott 2005 jämfört med 2004. Detta är en fortsättning på en tämligen kraftig ökning som pågått sedan mitten av 1990-talet (tabell 3.16).

Bara en femtedel av dem som lagförs för brott är unga kvinnor. Denna andel var i stort oförändrad 2005 jämfört med de närmast föregående åren, även om andelen lagförda unga kvinnor i ett längre perspektiv har ökat. Fördelningen mellan unga män och unga kvinnor ser också olika ut beroende på vilken brottstyp det gäller. Kvinnor utgör mindre än 10 procent av dem som lagförs för grövre våldsbrott, men närmare 60 procent av dem som lagförs för snatteri. Antalet som lagfördes för snatteri minskade något bland både unga kvinnor och unga män 2005 jämfört med föregående år.

Huruvida lagföringarna säger något om nivån på ungdomars faktiska brottsdeltagande är en komplicerad fråga. Att det sena 1990-talets

Tabell 3.16 Andel av ungas lagföringar som till huvudbrottet avser brott mot person, tillgreppsbrott, skadegörelsebrott respektive narkotikabrott 1995, 1997, 1999, 2001, 2003 och 2005. Procent

Huvudbrott ³⁶	1995	1997	1999	2001	2003	2005
15–17 år						
Brott mot person	14	13	16	17	16	16
Tillgreppsbrott	46	48	46	38	38	40
Skadegörelsebrott	6	7	6	7	6	6
Narkotikabrott	1	2	3	4	4	5
18–20 år						
Brott mot person	14	12	13	13	12	13
Tillgreppsbrott	33	34	30	25	25	26
Skadegörelsebrott	6	5	4	5	5	5
Narkotikabrott	3	8	8	12	13	16
21–24 år						
Brott mot person	11	9	11	11	10	10
Tillgreppsbrott	22	24	22	20	21	20
Skadegörelsebrott	4	3	3	3	3	4
Narkotikabrott	4	8	10	13	15	19

Källa: Brottsförebyggande rådet.

minskning av antalet lagförda unga sedan några år tillbaka har avbrutits, kan därför tolkas både positivt och negativt. Antingen handlar det om att rättsväsendet har högre kapacitet att gripa och ställa misstänkta ungdomar inför rätta, eller om det är en negativ trend, att unga faktiskt begår fler brott. Kanske kan den övergripande statistiska fördelningen av vilka brott unga lagförs för ändå över längre tid spegla verkliga förändringar. Att antalet och andelen lagföringar som avser tillgreppsbrott minskat sedan 1995, medan de som avser brott mot person legat på samma nivå, stämmer överens med utvecklingen av brottsdeltagandet utifrån niondeklassundersökningarna. Dessa visar att allt färre unga över tid begår tillgreppsbrott, medan ungefär lika många begår våldsbrott.

Narkotikabrotten utgör dock antagligen ett undantag. Antalet och andelen av ungas lagföringar som avser narkotika ökade mellan 1995 och 2002 och stämmer överens med Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysnings (CAN) mönstringsundersökningar.³⁷ Dock visar CAN:s undersökningar även att andelen unga med narkotikaerfarenhet minskat de senaste åren (2003–2005). Även niondeklassundersökningar, såväl Brås som CAN:s, visar på en under andra halvan av 1990-talet ökande men åren 2003–2005 minskande narkotikaerfarenhet.

Boverket

Unga som trivs i bostadsområdet

Uppgifter om ungas trivsel i det egna bostadsområdet kommer från Statistiska centralbyråns fördjupning av boendestatistiken som görs vart åttonde år.

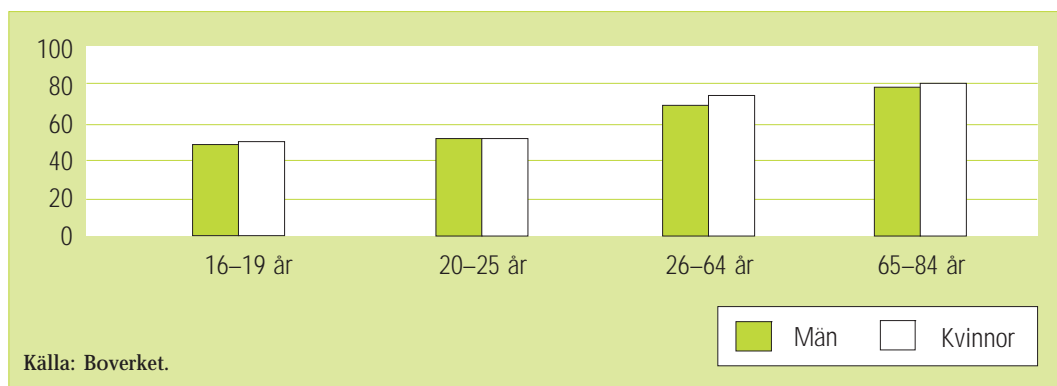
För att kunna sätta in uppgifterna i sitt sammanhang behöver man också känna till något om hur övriga åldersgrupper har besvarat denna fråga. Den samlade bilden av trivseln i bostadsområdet visar att en klar majoritet av de boende, 71 procent, trivs mycket bra i sitt bostadsområde. Personer som bor i äganderätt trivs bättre i sitt bostadsområde än personer som bor i hyresrätt. Höginkomsttagare trivs bättre än låginkomsttagare.

Unga skiljer sig markant från övriga åldersgrupper. Endast 54 procent av ungdomarna uppger att de trivs mycket bra i sitt bostadsområde (figur 3.5).

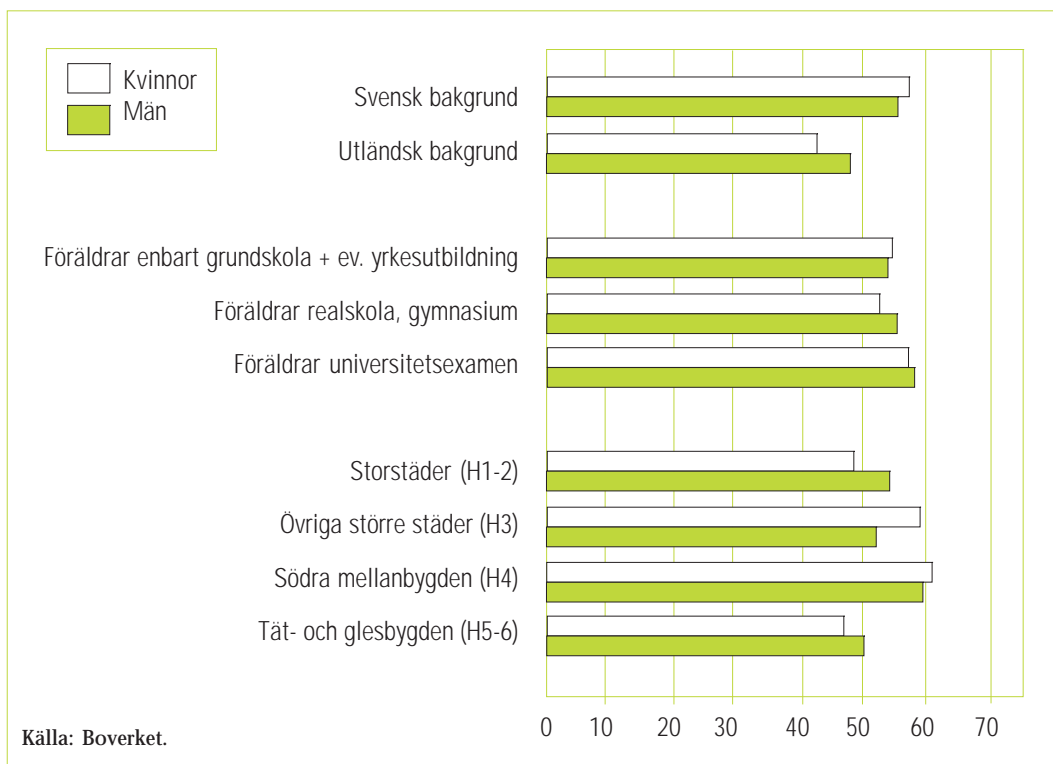
En större andel unga med svensk bakgrund trivs mycket bra i sitt bostadsområde än personer med utländsk bakgrund. I synnerhet kvinnor med utländsk bakgrund uppger i mindre

utsträckning än övriga grupper att de trivs mycket bra. Andelen ungdomar med utländsk bakgrund var få i urvalet vilket medför att siffrorna bör tolkas med försiktighet. Ungdomar med högutbildade föräldrar trivs i större utsträckning mycket bra i sitt bostadsområde än ungdomar vars föräldrar har lägre utbildningsnivå. Svaren skiljer sig till viss del mellan olika delar av landet. Ungdomar av båda könen bosatta i den södra mellanbygden och unga kvinnor bosatta i större städer uppger i högre grad att de trivs mycket bra i sitt bostadsområde än vad ungdomar i övriga delar av landet uppger (figur 3.6).

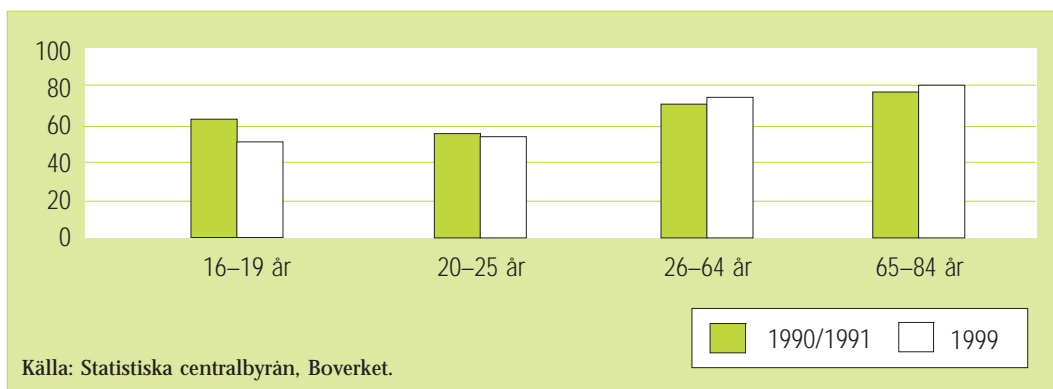
Motsvarande mätning genomfördes 1990/1991. Andelen som trivdes mycket bra i sitt bostadsområde hade ökat i de äldre åldersgrupperna medan andelen ungdomar som uppger att de trivdes mycket bra i sitt bostadsområde hade minskat mellan de två mättillfällena. Det var framförallt unga kvinnor som inte trivdes i samma omfattning 1999 som 1990/1991 och i synnerhet var det unga kvinnor med utländsk bakgrund (figur 3.7).

Figur 3.5 Andel individer i olika åldersgrupper som trivs mycket bra i sitt bostadsområde, 1999. Procent.

Figur 3.6 Andel ungdomar, 16–25 år, som trivs mycket bra i sitt bostadsområde, 1999. Procent.

Figur 3.7 Andel individer i olika åldersgrupper som trivs mycket bra i sitt bostadsområde 1990/1991 och 1999. Procent.

Ur ett regionalt perspektiv var det en mindre andel unga som uppgav att de trivdes mycket bra i sitt bostadsområde i storstäderna och i tät- och glesbygden 1999 än 1990/1991 medan andelen i stort sett var oförändrad i övriga delar av landet.

Unga med eget rum

För barn och ungdomar är tillgången till ett eget rum, att kunna stänga en dörr omkring sig, betydelsefull. Inte minst för studieresultaten. Möjligheten att kunna göra sina läxor i lugn och ro kan även ha betydelse för ungdomarnas framtida möjligheter. Trångboddhet berör inte

enbart boendefrågor utan även integrations- och välfärdsfrågor (tabell 3.17).

Den äldre åldersgruppen (16–18 år) har eget rum i något större utsträckning än den yngre åldersgruppen (13–15 år). Skillnaderna är relativt små mellan könen. Unga vars föräldrar är födda utomlands har eget rum i lägre grad än unga vars föräldrar är födda i Sverige. Unga som ingår i arbetarhushåll har eget rum i lägre grad än unga i övriga hushåll.

Andelen unga med eget rum har ökat med cirka 3 procentenheter sedan 2000. Vid en närmare studie av siffrorna framgår det att ande-

Tabell 3.17 Andel ungdomar (13–18 år) som hade eget rum 2000, 2002/2003 och 2004/2005. Viktade avrundade procent

	2000	2002/2003	2004/2005
KÖN			
Killar	93	94	95
Tjejer	90	93	94
FADERN ÄR			
Född utomlands	73	80	81
Född i Sverige	96	97	96
MODERN ÄR			
Född utomlands	71	82	84
Född i Sverige	97	95	97
BARNET INGÅR I			
Arbetarhushåll	87	90	90
Tjänstemannahushåll	94	97	97
Övriga hushåll	97	96	95
BARNET BOR I			
Storstadsområden (H1-H2)	86	88	94
<i>därav</i>			
Stockholm (H1)	85	90	95
Göteborg & Malmö (H2)	87	85	94
Större städer (H3)	95	95	95
Övriga kommuner (H4-H6)	94	97	94
TOTALT	91	94	94

Källa: Statistiska centralbyrån, Boverket.

len unga med eget rum inte har förändrats bland unga med föräldrar som är födda i Sverige. Hela ökningen har skett bland unga som har minst en förälder som är född utomlands.

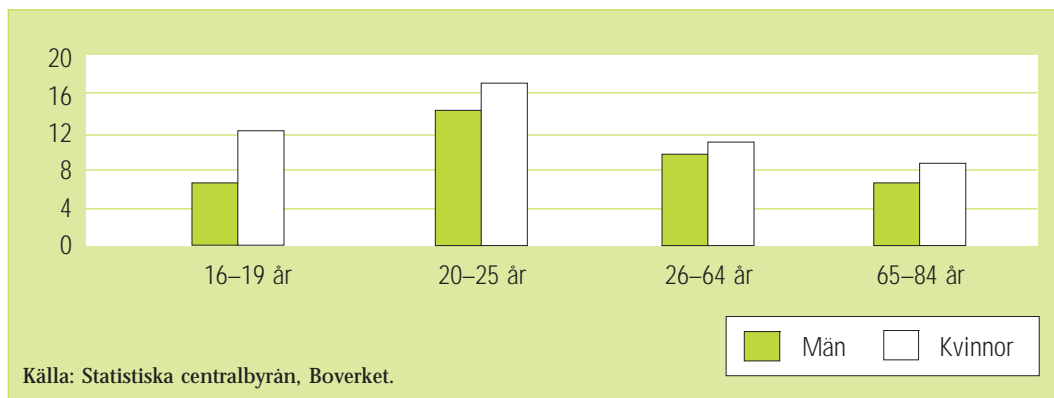
Andelen unga med eget rum har ökat betydligt i storstadsområdena under 2000-talet, vilket medfört att det har skett en viss utjämning över landet. Det här kan också hänga samman med den tidigare nämnda utvecklingen att unga med föräldrar som är födda utomlands har eget rum i större utsträckning än tidigare. Detta eftersom en högre andel unga i storstadsområdena har föräldrar som är födda utomlands. Ökningen av andelen unga med eget rum har varit störst i den äldre åldersgruppen (16–18 år), där andelen som har eget rum uppgår till 97 procent, en ökning med 4 procentenheter sedan 2000. I den yngre åldersgruppen (13–15 år) har 92 procent eget rum, en ökning med 2 procentenheter.

Möjlighet att sova ostört

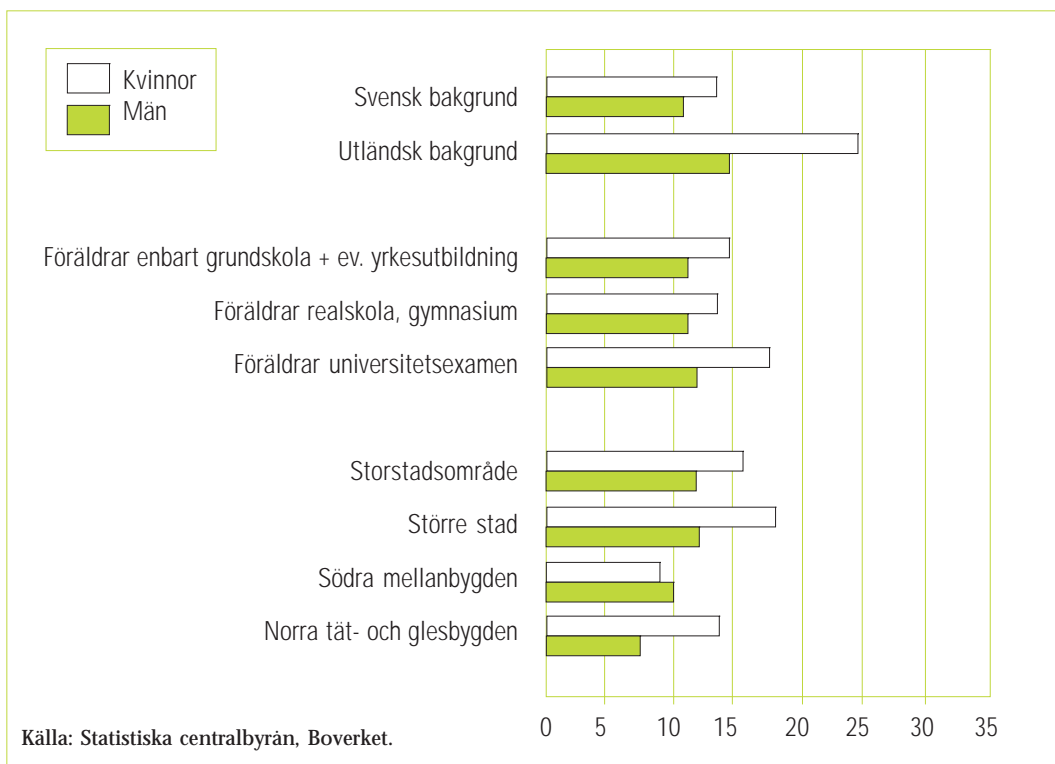
För att åstadkomma en god livsmiljö och god hälsa är den omgivande miljön av stor betydelse (figur 3.8 och 3.9). Av befolkningen mellan 16 och 84 år uppger 11 procent att det händer att de inte kan sova ostört på grund av yttre störningar som gatubuller, buller från grannar eller liknande. Boende i hyresrätt är de som i störst utsträckning inte kan sova ostört på grund av yttre störningar (19 procent) och därefter kommer boende i bostadsrätt (12 procent).

Unga människor, med undantag för de allra yngsta männen, är mer drabbade eller påverkas mer av yttre störningar än äldre människor. Unga kvinnor uppger i högre grad än unga män att de inte kan sova ostört på grund av yttre störningar.

Personer med utländsk bakgrund uppger oftare att de har svårt att sova på grund av yttre störningar än personer med svensk bakgrund. Det här gäller i synnerhet kvinnor med utländsk bakgrund som skiljer sig markant från övriga grupper. Som tidigare har nämnts är denna grupp förhållandevis liten i urvalet var-

Figur 3.8 Andel som uppger att de inte kan sova ostört på grund av yttre störningar, 1998/1999. Procent.

Figur 3.9 Andel som uppger att de inte kan sova ostört på grund av yttre störningar, 1998/1999. Procent.

för siffrorna bör tolkas med försiktighet. Föräldrarnas utbildningsbakgrund påverkar inte svaren i så stor utsträckning. Det finns däremot märkbara regionala skillnader. Kvinnor boende i större städer och i storstadsregioner uppger i högre grad än boende i landets övriga delar att de inte kan sova ostörda. Den lägsta andelen svarar män i norra tätbygden och glesbygden för, där uppger 8 procent att de inte kan sova ostörda, vilket kan jämföras med kvinnor som bor i större städer där 18 procent uppger att de inte kan sova ostört.

Indikatorn uppvisar en positiv utveckling, det var genomgående en lägre andel som uppgav att de inte kunde sova ostört på grund av yttre störningar i form av buller 1998/1999 än 1990/1991.

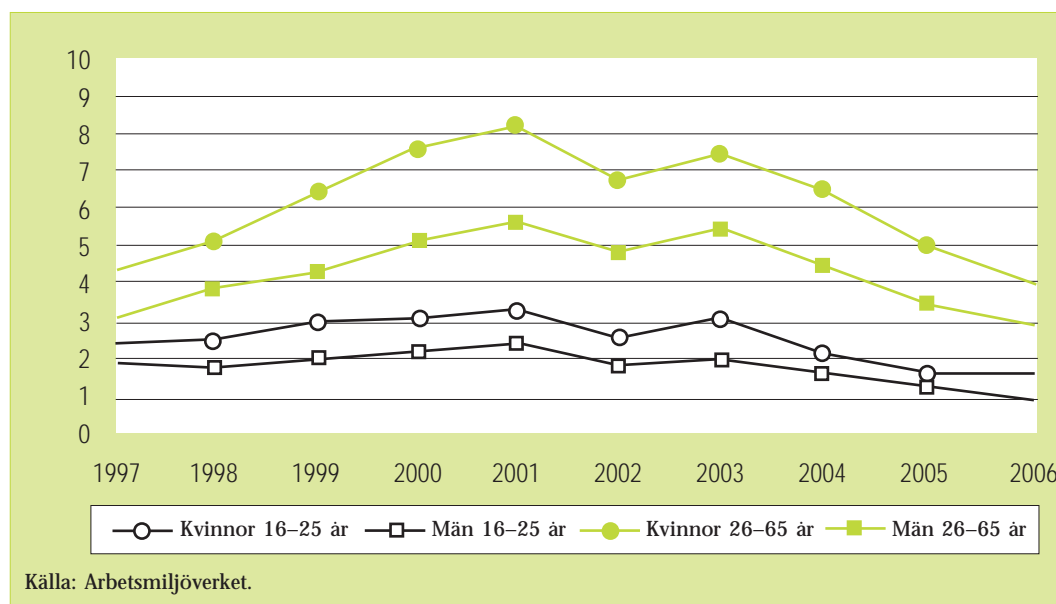
Arbetsmiljöverket

Arbetsmiljöverket följer upp utvecklingen av unga kvinnors och unga mäns levnadsvillkor med utgångspunkt i målet *goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män*. Uppföljningen innehåller en kvantitativ redovisning samt en kommentar till utvecklingen. Uppföljningen bygger på Arbetsmiljöverkets *Informationssystem om arbetsskador (ISA)*. Nedan redovisas utvecklingen över tid uppdelat på unga kvinnor och unga män i grupperna 16–25 år och övriga (figur 3.10).

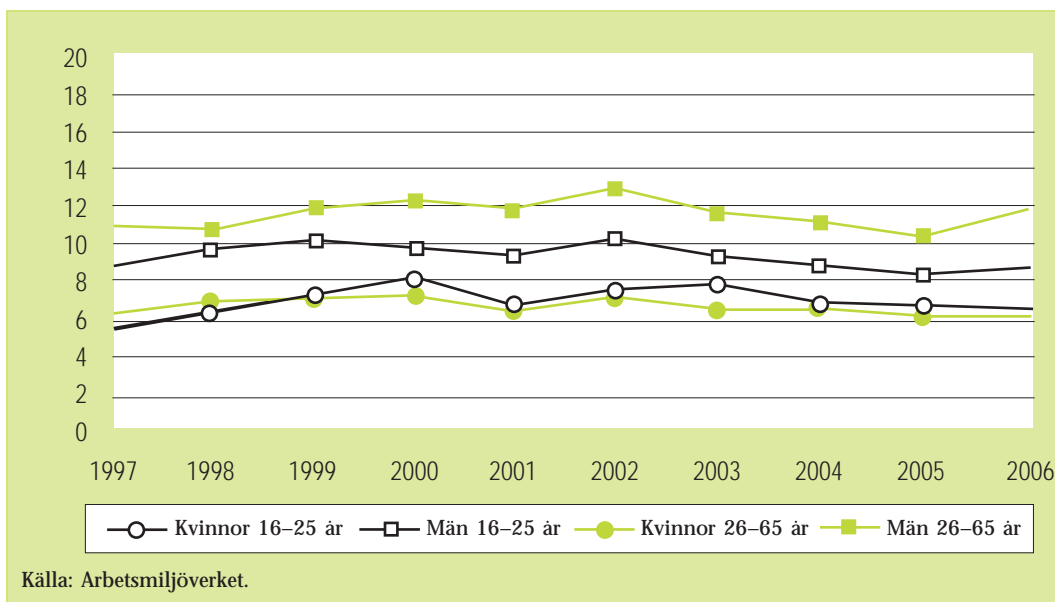
Anmälda arbetssjukdomar och arbetsolyckor bland unga

En arbetssjukdom är en sjukdom som beror på att man har utsatts för skadlig inverkan i arbetet. Med skadlig inverkan i arbetet menas att det finns något i arbetsmiljön som påverkar den fysiska eller psykiska hälsan ogynnsamt.

En större andel unga kvinnor anmäler arbetssjukdomar än unga män. Ungdomarna ligger dock betydligt lägre än övriga åldrar. Från 1997, den rapporterade tidsperiodens början, har utvecklingen också varit mer gynnsam för ungdomarna. Andelen anmälda arbetssjukdomar har minskat med drygt 30 procent bland unga kvinnor och med drygt 40 procent bland unga män.

Figur 3.10 Anmälda arbetssjukdomar, 1997–2006, per 1 000 förvärvsarbetande.

Figur 3.11 Anmälda arbetsolyckor 1997–2006, per 1 000 förvärvsarbetande.

En arbetsskada är en skada som beror på ett olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Begreppet arbetsskada innefattar olycksfall som inträffar på den egna arbetsplatsen, under tjänsteresa eller utbildning, överfall eller hot i samband med arbetet, försämrad hälsa som orsakats av arbetet, till exempel av tungt eller ensidigt arbete, farliga ämnen, psykiskt påfrestande arbetsförhållanden, vibrationer och buller, samt smitta i samband med laboratoriarbete eller omhändertagande av smittförande personer (figur 3.11).

En större andel unga män anmäler arbetsolyckor med sjukfrånvaro än unga kvinnor. Minskningen av olyckor bland unga män sedan 2002 tycks ha brutits och ökade igen 2005.

Speciellt unga män som börjar arbeta i riskbranscher är en högriskgrupp. En del av förklaringen till uppgången är att antalet unga män som är sysselsatta inom byggbranschen har ökat under senare år.

Skolverket

Skolverkets insatser för att förbättra ungdomars levnadsvillkor inom målområdet hälsa och ut-satthet är att rapportera utvecklingen av följande indikatorer inom utbildningsområdet: skolans arbete med värdegrundsfrågor, elevernas trygghet samt resultatet av detta arbete. Samtliga föreslagna indikatorer baseras på Skolverkets attitydunder-sökning i grundskolan och gymnasieskolan. Dessa har inte uppdaterats eftersom uppgifterna från 2006 års undersökning inte var tillgängliga vid redovisningen i februari 2007.

Mobbning och annan kränkande behandling

Kränkande behandling är när någon eller några kränker principen om alla människors lika värde. Kränkningar kan riktas mot en eller flera. Även institutioner, till exempel skolan, kan ge-nom strukturer och arbetssätt upplevas som kränkande. Kränkande behandling kan äga rum i alla miljöer – när som helst. En kränkning kan äga rum vid ett enstaka tillfälle eller vara systematisk och återkommande.³⁸

Tabell 3.18 Andel elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling 1993, 1997, 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning		
		Tjejer	Killar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grund-skola	Gymnasie-skola	Hög-skola
1993	50							
1997	52							
2000	59	55	62			54	59	56
2003 ³⁹	75 +/- 2	73 +/- 3	76 +/- 3	75 +/- 2	72 +/- 4	76 +/- 7	76 +/- 3	73 +/- 3

Källa: Skolverket.

*För resultaten för 2003 anges konfidensintervall, detta har inte gjorts tidigare år. Signifikansnivå 95%.

Tabell 3.19 Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever 1993, 1997, 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning		
		Tjejer	Killar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grund-skola	Gymnasie-skola	Hög-skola
1993	2	2	2			<1	3	2
1997	2	2	2			1	4	1
2000	4	4	4			7	3	4
2003 ⁴⁰	3 +/- 1	2 +/- 1	3 +/- 1	2 +/- 1	4 +/- 2	5 +/- 3	3 +/- 1	2 +/- 1

Källa: Skolverket.

*För resultaten för 2003 anges konfidensintervall, detta har inte gjorts tidigare år. Signifikansnivå 95%.

Tabell 3.20 Andel elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare 1997, 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning		
		Tjejer	Killar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grundskola	Gymnasieskola	Högskola
1997	4	3	4			1	4	4
2000	6	5	6			3	6	6
2003 ⁴¹	5 +/- 1	5 +/- 2	5 +/- 2	4 +/- 1	7 +/- 3	5 +/- 3	6 +/- 2	4 +/- 1

Källa: Skolverket.

*För resultaten för 2003 anges konfidensintervall, detta har inte gjorts tidigare år. Signifikansnivå 95%.

Tabell 3.21 Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna behandlar flickor och pojkar lika 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning		
		Tjejer	Killar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grundskola	Gymnasieskola	Högskola
2000	76	76	76			75	74	77
2003 ⁴²	78 +/- 2	76 +/- 3	80 +/- 3	77 +/- 2	82 +/- 4	80 +/- 6	77 +/- 3	78 +/- 3

Källa: Skolverket.

*För resultaten för 2003 anges konfidensintervall, detta har inte gjorts tidigare år. Signifikansnivå 95%.

Andelen elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning och annan kränkande behandling har successivt ökat från 50 procent 1993 till 75 procent 2003. Det finns inga signifikanta skillnader⁴³ mellan elever med olika bakgrund (tabell 3.18).

Andelen elever som känner sig mobbade eller trakasserade av andra elever har varit relativt konstant mellan 1997 och 2003. Det finns inga signifikanta skillnader mellan elever med olika bakgrund (tabell 3.19).

Andelen elever som känner sig mobbade eller trakasserade av sina lärare har varit relativt konstant sedan 1997, omkring 5 procent (tabell 3.20).

Andelen elever som anser att alla eller de flesta av lärarna behandlar tjejer och killar lika var 78 procent 2003. Indikatorn är dock relativt oprecis till sin utformning och frågan kan vara svår för elever att svara på då läraren ska möta varje elev utifrån dennes förutsättningar och behov (tabell 3.21).

Ungdomsstyrelsens reflektioner

Människors fysiska och psykiska hälsa grundläggs under uppväxten. Trygga och goda villkor, goda matvanor och fysisk aktivitet under uppväxten, är tre viktiga aspekter på god hälsa. Det har skrivits mycket om ungas hälsa de senaste åren. Särskilt unga kvinnors hälsa har haft en negativ utveckling. Hälsan bland unga kan betraktas som god när unga som grupp har en god fysisk och psykisk hälsa, ekonomisk och social trygghet, skydd från utsatthet för brott, mobbing, diskriminering och andra former av kränkande behandling samt goda möjligheter att påverka sin livssituation och sin närmiljö. De flesta unga har både god hälsa och goda uppväxtvillkor men det är viktigt att uppmärksamma utvecklingstrender som är mindre positiva.

Levnadsvanor och fysisk hälsa

Både unga kvinnors och unga mäns alkoholkonsumtion har ökat kraftigt sedan början av 1990-talet. Särskilt tjejers konsumtion har ökat på senare år och tjejer i årskurs 9 hade 2005 nått samma nivå som killar i samma ålder. Mellan 2005 och 2006 ökade däremot killars konsumtion medan tjejers konsumtion låg kvar på 2005 års nivå.

Sedan 1970-talet har rökning bland unga minskat kraftigt, utvecklingen har svängt flera gånger men sedan några år tillbaka är utvecklingen positiv. Unga kvinnor röker dock i större utsträckning än unga män. Däremot dricker unga män i större utsträckning än unga kvinnor och har i större utsträckning ett riskabelt spelande, rör sig mindre samt är överviktiga.

Fem procent av befolkningen mellan 24 och 64 år uppgav i en studie från Statistiska centralbyrån att de ansåg sitt hälsotillstånd vara dåligt eller mycket dåligt.⁴⁴ I gruppen funktionshindrade uppgav drygt 40 procent att deras hälsotillstånd var dåligt eller mycket dåligt. Att ha ett funktionshinder innebär inte per automatik att ha sämre hälsa. Funktionshinder innebär att en person har någon fysisk eller psykisk sjukdom eller skada som i samspel med omgivningen kan välla problem i det dagliga livet. Men funktionshindrade har i många fall sämre hälsa jämfört med befolkningen i sin helhet oavsett ålder och bland unga är det till exempel mycket vanligare med stillasittande fritid och fetma. Unga funktionshindrade kvinnor uppgav dessutom kränkningar i större utsträckning än unga utan funktionshinder.

Unga har fler partner idag än tidigare men användning av preventivmedel har inte ökat i samma takt. Antalet aborter bland unga kvinnor har ökat sedan mitten av 1990-talet även om utvecklingen har avstannat något under de senaste åren. I mitten av 1970-talet vände trenden, från att aborter hade varit vanligast bland tonåringar till att bli vanligare bland äldre unga i åldern 20–24 år. I Sverige och i de övriga nordiska länderna är abort vanligast i denna åldersgrupp. År 2006 genomfördes drygt 25 tonårsaborter per 1 000 kvinnor, vilket innebär en ökning med cirka 5 procent jämfört med 2005.

Utsatthet och psykisk hälsa

Det är vanligt att tonåringar lider av huvudvärk. Mer än en tredjedel bland 13–18-åringar har huvudvärk minst en gång i veckan.

Användningen av antidepressiva preparat är betydligt vanligare bland unga kvinnor än bland unga män och självmordsförsök är också mer än dubbelt så vanligt bland unga kvinnor som bland unga män i samma ålder. Andelen vårdade för självmordsförsök bland unga kvinnor i åldern 15–24 år har ökat med 74 procent sedan början av 1990-talet. Genomförda självmord är däremot vanligare bland unga män. Den totala dödligheten bland unga har ökat de senaste åren och självmord är den vanligaste dödsorsaken för män i åldern 15–44 år och den näst vanligaste bland kvinnor i samma åldersgrupp. Omkring en tredjedel av alla som dör genom självmord har alkohol i blodet.⁴⁵ Självmorden minskar i befolkningen som helhet, men inte bland unga.

Vård på grund av narkotikamissbruk är mer vanligt bland unga män än bland unga kvinnor. De senaste åren syns dessutom en svag ökning bland unga män.

Det är en förhållandevis dystert bild men trots detta oroar unga sig för den egna hälsan i mindre utsträckning än äldre.⁴⁶ Andelen som uppger delaktighet i och utsatthet för brott bland niondeklassare är i princip oförändrad sedan mitten av 1990-talet och andelen som har utsatts för stöld, hot eller grövre våld har minskat något sedan 2003. Andelen i åldern 15–24 år som har avlidit på grund av våld är relativt låg och har inte ökat sedan mitten av 1990-talet.

Eleverna upplever den psykosociala miljön i skolan som bättre nu än tidigare. Andelen unga med eget rum har ökat sedan 2000 och under 1990-talet sjönk andelen unga som uppger att de inte kan sova ostört. De senaste tio åren har

andelen anmälda arbetssjukdomar bland unga minskat med drygt 30 procent bland unga kvinnor och med drygt 40 procent bland unga män. Unga uppvisar därmed en bättre utveckling än äldre åldersgrupper i detta avseende. Bland annat har andelen elever som anser att deras skola gör mycket för att förhindra mobbning ökat och andelen elever som känner sig mobbade av andra elever har minskat från 2000.

Ett anmärkningsvärt resultat, och som Ungdomsstyrelsen även lyfte i Ung idag 2006, rör unga kvinnor som uppger att de är kränkta. År 2005 redovisade Folkhälsoinstitutet att 40 procent av unga kvinnor i åldern 16–24 år uppgav att de hade känt sig kränkta någon gång under de senaste föregående tre månaderna. I årets redovisning har andelen sjunkit till 36 procent. Inom ungdomsgruppen är skillnaderna generellt små. Men i en rapport från projektet *Diskriminering och hälsa* påvisas att unga i högre grad än äldre upplever kränkningar och diskriminering.⁴⁷

Bristande etablering bland unga riskerar påverka hälsan

Hälsan påverkas av anknytningen till arbetsmarknaden. Att vara etablerad på arbetsmarknaden och ingå i ett meningsfullt socialt sammanhang motverkar både utslagning och ohälsa. Dessutom kan arbete stärka den enskildes identitet och självuppfattning och ge ett ökat konsumtionsutrymme. Till exempel upplever personer med ekonomiskt bistånd sig ha sämre hälsa än befolkningen i stort. De som har bistånd under *längre* perioder uppskattar till och med sin egen hälsa som sämre jämfört med andra biståndsmottagare. Både fysisk och psykisk ohälsa är vanligare bland personer som lever i en ekonomiskt utsatt situation. Unga utgör en stor andel av de som har behov av eko-

nomiskt bistånd, jämfört med andra åldersgrupper. Cirka 10 procent av samtliga unga i åldern 19–25 år var ekonomiska biståndstagare 2005. Detta beror i stor utsträckning på ungas problem med etableringen på arbetsmarknaden, även i tider av högkonjunktur.⁴⁸

Att ha ett arbete är dock ingen garanti för bättre hälsa. Inflytande och kontroll över det egna arbetet är centralt för att kunna hantera både för höga och för låga belastningar. Upplevelserna i arbetet tenderar att påverka hela livssituationen. Huvudansvaret för arbetsmiljön och det löpande arbetsmiljöarbetet vilar på arbetsgivaren. Som ung och ny på arbetsmarknaden eller arbetsplatsen kan det dock vara svårt att påpeka eventuella brister i arbetsmiljön eller i den egna arbetssituationen.

Antalet unga som är inskrivna på arbetsförmedlingen sjunker men fortfarande är arbetslösheten bland unga högre än bland äldre. En längre tids arbetslöshet kan leda till isolering och en känsla av utanförskap. Som arbetslös känner man sig inte efterfrågad, man tappar de sociala kontakterna och upplever inte att man har något meningsfullt att göra med sin tid. Naturligtvis bidrar också den försämrade ekonomin till den oro som man som arbetslös kan känna.

Yngre är sjukskrivna i mindre utsträckning än äldre. Men andelen med sjukpenning har ökat marginellt i gruppen 16–19 år de senaste åren och sjukskrivningsdiagnoserna har till viss del förskjutits från somatiska besvär till psykiska sjukdomar, främst bland yngre och kvinnor. Bland äldre har andelen med sjukpenning minskat under samma period.

Ungas disponibla inkomst per konsumtionsenhet är lägre än andra åldersgrupper. Även andelen personer med låg ekonomisk standard

är högre bland unga än bland äldre. Men unga är samtidigt registrerade i Kronofogdemyndighetens register i mindre utsträckning än vad som gäller för befolkningen i övrigt.

Boendet har en grundläggande betydelse för vår hälsa och vårt välbefinnande. Men fortfarande är det många kommuner som har brist på sådana lägenheter som unga efterfrågar. Ett eget boende innebär att ha en plats dit man kan dra sig tillbaka för att hämta kraft och få vara privat.

Kultur, föreningsliv och hälsa

Att mäta kulturens påverkan på hälsan är svårt och resultaten bör tolkas med försiktighet. De studier som finns på området pekar på att vissa kulturaktiviteter kan motverka och förebygga ohälsa genom kulturens förmåga att stimulera människor att ta vara på sin kapacitet, skaffa kunskaper, lära av erfarenheter och bilda sig uppfattningar.

Även om andelen som är medlemmar i föreningar är lägre – och sjunkande – bland unga än bland äldre har föreningslivet en stark ställning bland unga och inte minst idrottsföreningarna engagerar många unga. Det finns studier som visar att medlemskap i föreningar eller att aktivt delta i föreningsliv och olika nätverk har en positiv inverkan på hälsan. Men det finns även studier som visar att deltagande i föreningslivet har positiva hälsorelaterade effekter för samhället i stort men inte nödvändigtvis för varje enskild individ.⁴⁹ Det är oklart om de positiva hälsoeffekter som kulturaktiviteter kan härledas till kulturen i sig. Många tecken tyder på att ett välbefinnande skapas av den gemenskap som deltagarna upplever.

Hälsa och EU

Folkhälsa är ett samarbetsområde inom EU sedan 1993. Det folkhälsoarbete som EU bedriver syftar till att förbättra folkhälsan och förebygga ohälsa och sjukdomar. Europaparlamentet och Europarådet antog 2002 ett program för gemensamma åtgärder på folkhälsoområdet. Programmet löper under sex år och avslutas 2008.

Ett centralt mål med folkhälsoprogrammet är att skaffa fram jämförbara uppgifter om de europeiska medborgarnas hälsa genom att utveckla indikatorer på hälsa. De uppgifter som ska samlas in omfattar hälsorelaterade aspekter på befolkningens levnadsvanor, sjukdomar och sjukvårdssystemen. Insamlingen av uppgifter kommer att grundas på jämförbara hälsoindikatorer, som kan tillämpas inom hela EU, och på överenskomna definitioner och metoder för insamling och användning.⁵⁰

I EU arbetar man tillsammans med nationella organ och ickestatliga organisationer för att förbättra kommunikationen med unga människor, stimulera deras intresse och engagera dem samt öka deras kunskaper om viktiga frågor som påverkar deras liv och hälsa.

En europeisk ungdomsportal (European youth portal) har utvecklats för att unga människor på ett enklare sätt ska få tillgång till information som är särskilt relevant för dem och öka deras deltagande i det offentliga livet.

KAPITEL 4

Inflytande och representation

En viktig del av ungdomspolitiken är ungas möjlighet att ha inflytande och makt att påverka i frågor som rör såväl den personliga sfären som lokalsamhället och samhället i stort. Det handlar om att unga ska ha samma möjlighet som andra grupper att vara en del av den demokratiska dialogen. Det handlar också om att ett samhälle som ska vara bra för unga måste ta tillvara ungas egna erfarenheter och idéer.

Inflytande och representation

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Valda ledamöter i allmänna val ⁵¹				En svag ökning bland både unga kvinnor och unga män mellan valen 2002 och 2006.
Deltagande i val till riksdag, kommuner och landsting ⁵²				Valdeltagandet 2006 ökade bland både unga kvinnor och unga män. Men unga kvinnor röstar i något större utsträckning än unga män.
Avgångna ledamöter i riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige.				En mycket större andel unga än äldre och en något större andel unga kvinnor än unga män avgick under mandatperioden.
Andel ungdomar som deltar i partipolitiska organisationer.				Unga kvinnor med svensk bakgrund är i mindre utsträckning medlemmar än kvinnor med utländsk bakgrund. Förhållandet mellan unga män med svensk respektive utländsk bakgrund är det motsatta.
Deltagande i politiska aktioner bland ungdomar.				Det är vanligare att unga som har deltagit i politiska aktioner har föräldrar som är högutbildade än lågutbildade.
Ungdomars möjligheter att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen.				Unga utrikes födda och unga med högutbildade föräldrar anser att möjligheterna är större än unga inrikes födda och unga med lågutbildade föräldrar.
Andel kommuner med någon typ av inflytandeforum för ungdomar.				Ett inflytandeforum är ett forum för dialog mellan unga och beslutsfattare i kommunen och ska behandla övergripande kommunala frågor. Exempel på forum är ungdomsråd och ungdomsfullmäktige.
Andel kommuner som tar fram kommunala handlingsplaner med inriktning på ungdomars levnadsförhållanden.				Kommuner med ungdomspolitiska handlingsprogram tycks ha minskat något samtidigt som andelen unga som har varit delaktiga i utformningen av dem har ökat.
Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter.				Ingen skillnad mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund.
Andel föräldrar som anser att deras barns lärare bryr sig om och respekterar deras synpunkter.				Andelen ökade något mellan 2000 och 2003. Ingen skillnad mellan killars och tjejers föräldrar.

 Tjejers situation bättre än killars	 Killars situation bättre än tjejers	 Ingen eller liten skillnad mellan killar och tjejer
--	--	--

Ungdomsstyrelsen

Här redovisas resultat från riksdags-, landstings- och kommunfullmäktigevalen 2002 och 2006. Det ingår inte i någon myndighets redovisningsuppdrag att ta fram detta underlag det här året, men vi väljer att ta med dessa uppgifter för att få en mer enhetlig bild av huvudområdet.

Nominerade och valda

Graden av unga människors deltagande i den representativa demokratin är inte bara ett tecken på om unga önskar att ta del av de möjligheter till inflytande och makt som det kan innebära. Det är också ett tecken på om "samhället" är villigt att ge ifrån sig makt till unga. Utvecklingen på området bör även kopplas till målet om att *kvinnors och flickors respektive mäns och pojkars deltagande i de politiska processerna mellan valen skall öka*.

Andelen 18–24-åringar som är valda till riksdag, landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige är lägre än åldersgruppens andel av befolkningen. Åldersgruppen 18–24 år utgör cirka 10 procent av befolkningen. I riksdagen

ligger andelen invalda ledamöter mellan 18 och 24 år stabilt på 0,5 procent efter 2002 och 2006 års val. Andelen invalda ledamöter i samma ålder i landstingsfullmäktige och kommunfullmäktige har ökat något mellan 2002 och 2006 års val, från 1 procent till 1,3 procent i landstingsfullmäktige och från 2,1 procent till 2,5 procent i kommunfullmäktige (tabell 4.1).

Även om andelen unga nominerade och invalda är lägre än åldersgruppens andel av befolkningen, så har det skett en ökning. Antalet *nominerade* till riksdag och landstingsfullmäktige ökade med knappt 30 procent, medan antalet nominerade till kommunfullmäktige ökade med 4 procent. En ökning ägde även rum i antalet *invalda*. Till riksdagen är det ingen förändring men i valet till landstingsfullmäktige ökade det med över 30 procent och till kommunfullmäktige med 16 procent.

Samtidigt ökade antalet nominerade och valda män i åldersgruppen 18–24 år mer än antalet nominerade och valda kvinnor i samma åldersgrupp. Det kommer tydligast till uttryck i riksdagsvalet där antalet nominerade unga män

Tabell 4.1 Antal nominerade och valda till riksdag, landstings- och kommunfullmäktigen bland 18–24-åringar, 2002 och 2006

	Riksdag		Landstingsfullmäktige		Kommunfullmäktige	
	Nominerade	Valda	Nominerade	Valda	Nominerade	Valda
2002						
Kvinnor	130	0	180	9	886	154
Män	158	2	234	7	1 216	130
Totalt	288	2	414	16	2 102	284
2006						
Kvinnor	143	2	220	11	946	160
Män	228	0	311	10	1 238	169
Totalt	371	2	531	21	2 184	329

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

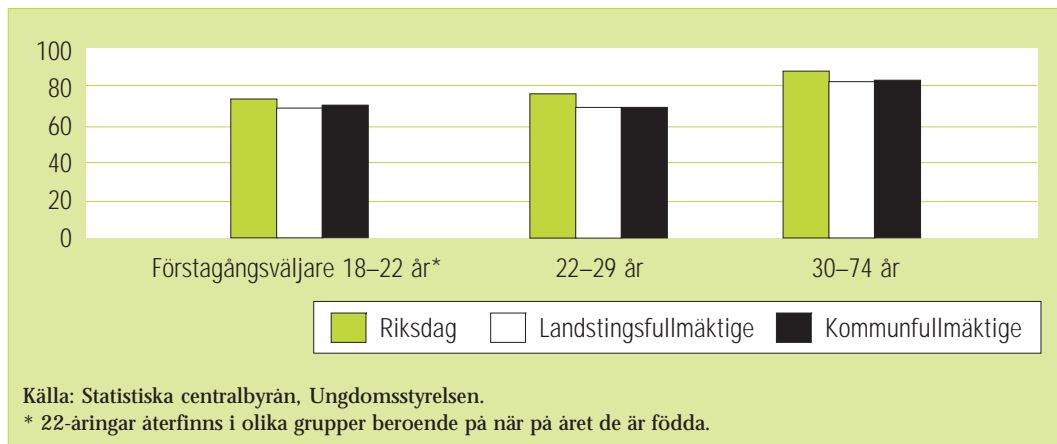
ökade med 44 procent och antalet nominerade unga kvinnor med 10 procent. Samma tendens återfinns i valet till kommunfullmäktige, där antalet invalda unga män ökade med 30 procent (antalet nominerade ökade med 2 procent) och antalet invalda unga kvinnor ökade med 4 procent (antalet nominerade ökade med 7 procent). Även om man tittar på fördelningen mellan kvinnor och män så finns det en viss obalans. I nomineringsprocessen 2006 inför riksdagsvalet och landstings- och kommunfullmäktigevalen var 4 av 10 nominerade kvinnor. Med undantag för riksdagsvalet var nära hälften av de invalda kvinnor och följaktligen hälften män.

Valdeltagande bland unga

Valdeltagandet i Sverige har minskat sedan 1980-talet. Dessutom har skillnaderna i valdeltagandet ökat. Sociala bakgrundsfaktorer som ålder, inkomst, sysselsättning och utbildning har visat ett allt starkare samband med valdeltagandet.⁵³ Tre fjärdedelar av 18-åringarna an-

ser dock att valdeltagande är ett effektivt sätt att påverka politiska beslut.⁵⁴ Deltagandet bland förstagångsväljare ökade 2006 i valet till riksdagen och i valen till landstings- och kommunfullmäktige. Deltagandet ökade även för åldersgruppen 22–29 år i riksdagsvalet (figur 4.1).

Inför valen 2006 hade antalet röstberättigade förstagångsväljare i riksdagsvalet ökat med cirka 19 procent jämfört med 2002. Nästan en halv miljon unga, 438 000, hade möjlighet att för första gången delta i riksdagsvalet. Ökningen för landstingsfullmäktige- och kommunfullmäktigevalen blev 18,5 procent. Andelen som röstade i valen till landstings- och kommunfullmäktige var ett par procentenheter lägre än andelen som röstade till riksdagen i alla åldersgrupper.

Figur 4.1 Andel röstande av röstberättigade i valen 2006. Procent.

Deltagande i riksdagsval

Under en period av 15 år har deltagandet i riksdagsvalen successivt minskat bland förstagångsväljare. År 2002 var deltagandet bland förstagångsväljarna 70 procent. Det var en nedgång med 12 procentenheter sedan valet 1994 och 4 procentenheter jämfört med valet 1998. Valdeltagandet i hela befolkningen har följt en liknande utveckling. Mellan riksdagsvalen 1994 och 2002 sjönk valdeltagandet med 7 procentenheter bland 22–29-åringar och med 5 procentenheter bland 30–74-åringar (tabell 4.2).

I riksdagsvalet 2006 ökade dock valdeltagandet bland förstagångsväljarna, jämfört med i riksdagsvalet 2002, både bland kvinnor och bland män. År 2006 var valdeltagandet strax under 76 procent, mot 70 procent i valet 2002. Unga mäns deltagande ökade från 68 till 74 procent och unga kvinnors deltagande ökade från 73 till 78 procent.

Även bland väljare i åldersgruppen 22–29 år ökade valdeltagandet – från 74 till 77 procent. Störst var ökningen bland kvinnor i åldern 22–24 år där valdeltagandet ökade med drygt 9 procentenheter. Det fanns ingen motsvarande ökning i valdeltagandet i åldersgruppen 30–74 år. Ökningen mellan valen 2002 och 2006 tenderar till och med att avta med stigande åldersgrupper.

Valdeltagandet bland 18–29-åringar 2006 var högst i storstäder och lägst i glesbygdskommuner, 80 respektive 65 procent. Valdeltagandet bland sysselsatta var generellt högre än bland arbetslösa, det var också generellt högre bland högutbildade än bland personer med högst gymnasial utbildning, högre bland höginkomsttagare än bland låginkomsttagare och högre bland inrikes födda än bland utrikes födda.⁵⁵

Tabell 4.2 Deltagande i val till riksdagen 1994, 1998, 2002 och 2006, efter kön och ålder. Procent

	1994	1998	2002	2006
FÖRSTAGÅNGSVÄLJARE 18–22 ÅR*				
Män	78	75	68	74
Kvinnor	85	73	73	78
Samtliga	82	74	70	76
22–29 ÅR				
Män	79	75	73	75
Kvinnor	84	79	76	80
Samtliga	81	77	74	77
30–74 ÅR				
Män	88	84	83	85
Kvinnor	91	87	86	88
Samtliga	90	86	85	86

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

* 22-åringar återfinns i olika grupper beroende på när på året de är födda.

Deltagande i val till landstingsfullmäktige

Mellan 1994 och 2002 minskade deltagandet i val till landstingsfullmäktige i alla åldersgrupper. Störst var minskningen bland förstagångsväljarna där andelen röstande 2002 var 11 procentenheter lägre än åtta år tidigare. I gruppen 22–29 år var minskningen 6 procentenheter och i gruppen 30–74 år var minskningen 5 procentenheter (tabell 4.3).

År 2006 ökade deltagandet bland förstagångsväljare i val till landstingsfullmäktige med 4 procentenheter från 2002. Ökningen var lika stor bland män som bland kvinnor, men 72 procent av kvinnorna mot 68 procent av männen deltog.

I åldersgruppen 22–29 år skedde en ökning på en procentenhet, men det fanns stora variationer inom gruppen. Valdeltagandet bland kvinnor i åldern 22–24 år ökade med nästan 7 procentenheter, medan kvinnorna i åldern 25–29 år minskade sitt deltagande med knappt 2 procentenheter. Valdeltagandet bland män i åldern 22–29 år ökade bara marginellt. I gruppen 30–74 år skedde ingen ändring mellan valen 2002 och 2006.

Tabell 4.3 Deltagande i val till landstingsfullmäktige 1994, 1998, 2002 och 2006, efter kön och ålder. Procent

	1994	1998	2002	2006
FÖRSTAGÅNGSVÄLJARE 18–22 ÅR*				
Män	73	68	64	68
Kvinnor	82	67	69	72
Samtliga	77	67	66	70
22–29 ÅR				
Män	71	68	67	67
Kvinnor	80	72	71	72
Samtliga	75	70	69	70
30–74 ÅR				
Män	85	79	80	81
Kvinnor	89	83	83	84
Samtliga	87	81	82	82

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

* 22-åringar återfinns i olika grupper beroende på när på året de är födda.

Deltagande i val till kommunfullmäktige

Även i valet till kommunfullmäktige sjönk deltagandet mellan 1994 och 2002. Bland förstagångsväljarna var minskningen 12 procentenheter, i gruppen 22–29 år var minskningen 8 procentenheter och bland 30–74-åringarna var minskningen 5 procentenheter (tabell 4.4).

Även i valet 2006 skedde ett trendbrott bland förstagångsväljarna. Deltagandet ökade med 4 procentenheter till 71 procent mellan 2002 och 2006. Ökningen var lika stor bland unga kvinnor som bland unga män, men kvinnornas valdeltagande var 5 procentenheter högre med 73 procent mot männens 69 procent.

Det skedde ingen förändring i valdeltagandet i gruppen 22–29 år, men det finns påfallande olikheter inom gruppen. Återigen utmärker sig de unga kvinnorna i åldersgruppen 22–24 år, med en ökning i valdeltagandet från 2002 på nära 7 procentenheter. Inom de andra grupperna, män och kvinnor 24–29 år och män 22–24 år, sker en nedgång i valdeltagandet, störst (nästan 2 procentenheter) är den bland kvinnor 24–29 år.

Tabell 4.4 Deltagande i val till kommunfullmäktige 1994, 1998, 2002 och 2006, efter kön och ålder. Procent

	1994	1998	2002	2006
FÖRSTAGÅNGSVÄLJARE 18–22 ÅR*				
Män	75	69	65	69
Kvinnor	83	68	69	73
Samtliga	79	68	67	71
22–29 ÅR				
Män	75	69	68	68
Kvinnor	81	74	72	73
Samtliga	78	71	70	70
30–74 ÅR				
Män	86	80	80	81
Kvinnor	89	84	84	85
Samtliga	87	82	82	83

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

* 22-åringar återfinns i olika grupper beroende på när på året de är födda.

Valmyndigheten

Valmyndigheten ska enligt regleringsbrevet för 2006 redovisa antalet avgångna ledamöter i riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige samt särskilt kommentera hur utvecklingen ser ut för unga män och kvinnor i åldersgruppen 18–25 år. I redovisningen ska även geografisk hemvist kommenteras. I redovisningen avses med *ålder* den ålder som den invalde har på valdagen. Med *valda* avses det antal personer som utsetts vid valet och de personer som senare efterträtt en ledamot som har avgått. Det innebär att summan för valda i de flesta fall överstiger antalet mandat för församlingarna. Med *avgångna* avses det antal personer som har avbrutit sitt uppdrag som ledamot. Orsakerna till detta kan vara många, till exempel att personen har avlidit, flyttat eller hoppat av partiet. Denna statistik säger ingenting om orsakerna till avgångarna.

Avgångna ledamöter under mandatperioden 2002–2006

Eftersom det under 2006 fanns två separata mandatperioder presenteras först de som avgick någon gång under hela mandatperioden från 2002 års val och sedan de som avgick under mandatperioden från 2006 års val till den 24 januari 2007. Valmyndigheten har inte funnit någon internationell statistik som motsvarar denna indikator. Många länder har ett annat system för efterträdarval och ersättare så siffrorna skulle med största sannolikhet inte vara jämförbara. Statistiken som redovisas är ackumulerad data baserad på alla valda från hela mandatperioden efter valen 2002. Detta är första gången som denna typ av statistik tas fram så det finns ingen tidigare statistik att jämföra med.

Till riksdagen valdes 373 ledamöter för mandatperioden 2002–2006. Av dessa avgick 24 personer. Andelen avgångar var 6,4 procent för

Tabell 4.5 Andel avgångna av valda i samtliga landstingsfullmäktige mandatperioden, 2002–2006. Procent

	18–25 år	26 år –	Totalt
Kvinnor	42,9	10,7	11,5
Män	30,0	10,2	10,4
Totalt	38,7	10,4	10,9

Källa: Valmyndigheten.

Tabell 4.6 Andel avgångna av valda i alla kommunfullmäktige mandatperioden, 2002–2006. Procent

	18–25 år	26 år –	Totalt
Kvinnor	48,5	17,0	18,1
Män	39,9	13,4	14,1
Totalt	44,1	14,9	15,7

Källa: Valmyndigheten.

bägge könen. Tre personer av de invalda var i åldern 18–25 år och ingen av dessa avgick under mandatperioden.

Till landstingsfullmäktige valdes 1 859 ledamöter för mandatperioden 2002–2006. Av dessa avgick 203 personer. Bland männen avgick 10,4 procent och bland kvinnor avgick 11,5 procent (tabell 4.5). Det län där störst andel från landstingsfullmäktige avgick var Jämtlands län (17,9 procent). Minst andel avgångar hade Blekinge län (4,1 procent).

Av samtliga valda var 1,7 procent i åldern 18–25 år. Detta motsvarar totalt 31 personer, 21 kvinnor och 10 män. I denna åldersgrupp avgick 43 procent (9 personer) av de invalda kvinnorna och 30 procent (3 personer) av de invalda männen under mandatperioden. Underlaget är inte tillräckligt stort för att säga något om situationen i olika län för denna åldersgrupp.

Till landets kommunfullmäktige valdes totalt 15 741 personer in, 15,7 procent avgick under mandatperioden 2002–2006. Andelen män var 14,1 procent och andelen kvinnor var 18,1 procent (tabell 4.6). I Gävleborgs län avgick nästan 67 procent av de valda i åldersgruppen 18–25 år. Medan drygt 18 procent i åldersgruppen avgick i Hallands län. I 36 kommuner avgick samtliga valda i denna åldersgrupp.

Störst skillnad mellan avgångna ledamöter i åldersgruppen 18–25 år och äldre åldersgrup-

per är det i Västerbottens län där 57 procent av alla valda i åldersgruppen 18–25 år avgick, jämfört med 14 procent av avgångna totalt i kommunerna i länet.

Sammanfattningsvis avgick under mandatperioden en mycket större andel unga än äldre och en något större andel unga kvinnor än unga män från kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige. Skillnaderna mellan könen i åldersgruppen 18–25 år är tydligare för landstingsfullmäktige än för kommunfullmäktige. Ingen avgick från riksdagen i åldersintervallet 18–25 år under mandatperioden.

Avgångna ledamöter september 2006 – januari 2007

Den undersökta perioden omfattar endast cirka fyra månader, från mandatperiodens början efter valen den 17 september 2006 fram till den 24 januari 2007. Därför är det statistiska underlaget litet. Under perioden har en något större andel unga än äldre och en något större andel unga män än unga kvinnor i åldersgruppen 18–25 år avgått från kommunfullmäktige. Från landstingsfullmäktige har totalt en större andel unga kvinnor än unga män avgått, men tvärtom en större andel äldre än unga. Från riksdagen och landstingsfullmäktige har ingen i åldersintervallet 18–25 år avgått (tabell 4.7).

Tabell 4.7 Andel avgångna av valda till riksdagen, landstingsfullmäktige samt kommunfullmäktige, september 2006–januari 2007. Procent

	18–25 år		26 år –	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Riksdag	0,0	0,0	1,1	1,4
Landstingsfullmäktige	0,0	0,0	2,4	1,9
Kommunfullmäktige	3,6	3,8	1,9	1,6

Källa: Valmyndigheten.

Ungdomsstyrelsen

Projekt Skolval2006

Som ett led i regeringens demokratisatsning *Delaktiga Sverige* genomfördes *Projekt Skolval2006*. Ungdomsstyrelsen ansvarade för skolvalet i samverkan med Sveriges Elevråd, Sveriges ungdomsråd, Myndigheten för skolutveckling och Valmyndigheten. Satsningen riktades till elever i grundskolans årskurs 7–9 och elever i gymnasieskolan för att dels uppmuntra dem att rösta i skolvalet 2006, dels öka kunskap om och skapa motivation för hur man som ung kan delta i och påverka samhällsutvecklingen.

Totalt deltog 405 000 elever i 1 380 skolor. Det var en kraftig ökning från 2002, då drygt 250 000 elever i 1 100 skolor deltog. Skolvalet gav unga en möjlighet att diskutera viktiga samhällsfrå-

gor och lära sig hur demokratin fungerar. Ungdomsstyrelsens rapport *Unga medborgare* (2003) visar att ju mer man kan om politik och om hur samhället fungerar, desto större är övertygelsen om att man kan påverka den politiska utvecklingen.⁵⁶ Det ger stöd åt en förväntan om att projektet har bidragit till att fler vill vara med och påverka beslut i samhället. Ungdomsstyrelsen har fått i uppdrag att genomföra en fördjupad utvärdering av betydelsen och effekterna av satsningen. Uppdraget ska vara slutfört den 31 december 2007.

Tabell 4.8 Andel ungdomar som är medlemmar i politiska organisationer 2004/2005. Procent

	16–19 år	20–25 år	16–25 år			35–74 år
			Män	Kvinnor	Samtliga	
Samtliga	4	3	5	3	4	7
URSPRUNG						
Svensk bakgrund	4	3	5	2	4	7
Utländsk bakgrund	2	4	2	5	3	6
SOCIOEKONOMISK GRUPP FÖRÄLDRAHUSHÅLLET						
Arbetare	2	2	2	2	2	6
Tjänstemän	3	4	5	2	4	6
Företagare (exklusive akademikeryrken)	11	2	6	6	6	9
REGION						
Storstadsområden (H1-H2)	3	4	4	2	3	5
Större städer (H3)	4	4	5	3	4	7
Övriga (H4-H6)	7	2	5	3	4	9

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.⁵⁷

Andel unga i partipolitiska organisationer

Ungdomsstyrelsen redovisar andel unga som är medlemmar i partipolitiska organisationer.⁵⁸ Statistiska centralbyråns senaste fördjupade analys kring svenskars aktiviteter i samhällslivet och engagemang i politiska frågor som publicerades 2003 visar att unga är kraftigt underrepresenterade inom partiväsendet, liksom inom föreningslivet i stort.⁵⁹ Antalet medlemmar i politiska partier minskade i samtliga åldersgrupper mellan 1980/1981 och 2000/2001. Den kraftigaste nedgången skedde bland unga män i åldersgruppen 16–24 år, där andelen partimedlemmar minskade med nästan tre fjärdedelar. Detta innebär att rekryteringsbasen av unga kandidater till kommunerna, landstingen och riksdagen blir mer begränsad.

Sju procent av Sveriges 35–74-åringar är medlemmar i en politisk organisation. Bland unga, 16–25 år, är andelen 4 procent. Det finns skillnader inom ungdomsgruppen, bland annat mellan unga kvinnor med svensk respektive utländsk bakgrund. Unga kvinnor med svensk bakgrund är i mindre utsträckning medlemmar i politiska organisationer än unga kvinnor med utländsk bakgrund. Förhållandet mellan unga män med svensk respektive utländsk bakgrund är det motsatta. En annan skillnad framträder mellan yngre och äldre unga, där yngre i

något större utsträckning är medlemmar i någon politisk organisation. Störst andel medlemmar, 11 procent, finns bland unga mellan 16 och 19 år med företagarföräldrar (tabell 4.8).

En nämnvärd förändring som har skett mellan 2003/2004 och 2004/2005 gäller de som bor i övriga regioner. Där är det en större andel unga som är medlemmar i politiska organisationer i de senaste undersökningarna, samtidigt som andelen 35–74-åringar som är medlemmar i politiska organisationer har sjunkit.

Det är en förhållandevis liten del av befolkningen som också anser sig vara *aktiva* i politiska organisationer, både bland unga och bland äldre (tabell 4.9). Det är därför vanskligt att särredovisa unga baserat på ursprung, socioekonomisk bakgrund och regiontillhörighet. Det finns dock tendenser till vissa mindre skillnader, där unga från företagarhus och unga från andra regioner än storstadsområden i något större utsträckning är aktiva i politiska organisationer.

Tilltron till systemet påverkas av den egna kunskapen och av föräldrarnas attityder. Attityderna påverkas i sin tur av föräldrarnas utbildningsnivå. Ju bättre kunskaper man har om demokrati och samhällsfrågor, desto större är sannolikheten att man är positivt inställd till partimedlemskap.

Tabell 4.9 Andel ungdomar som är aktiva i politiska organisationer 2004/2005. Procent

	16–19 år	20–25 år	16–25 år			35–74 år
			Män	Kvinnor	Samtliga	
Samtliga	1,1	0,7	1,4	0,3	0,9	1,9

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

Deltagande i politiska aktioner bland unga

Ungdomsstyrelsen genomförde 2004 en enkätundersökning⁶⁰ där 3 200 unga i åldern 16–25 år fick svara på frågor om utbildning, hälsa, inflytande, arbete, boende, fritid med mera.

Cirka en tredjedel av unga i åldern 16–25 år uppgav i undersökningen att de inte hade varit delaktiga i någon politisk aktion. Två tredjedelar angav att de hade deltagit i en eller flera aktioner de senaste 12 månaderna (tabell 4.10).

De vanligaste formerna av politisk aktion var att skriva på namninsamlingar, vilket drygt hälften uppgav att de hade gjort. Andra vanliga aktioner var att bära symboler som uttrycker en åsikt och att delta i lagliga demonstrationer, alltså traditionellt konventionella och lagliga aktioner. Unga män uppgav i större utsträckning än unga kvinnor att de var intresserade av politik. De uppgav också i större utsträckning än unga kvinnor att de hade deltagit i okonventionella aktioner som till exempel olagliga demonstrationer, målat politiska slagord eller skadat andras eller allmän egendom. Förhållan-

det var det motsatta för mer konventionella aktioner som att skriva på en namninsamling, ta kontakt med politiker eller skriva insändare. Det ska understrykas att det totalt sett var få unga som uppgav att de hade deltagit i okonventionella aktioner (tabell 4.11).

Unga kvinnor hade deltagit i politiska aktioner i större utsträckning än unga män och inrikes födda i större utsträckning än utrikes födda, även om skillnaderna ofta är ganska små. I den grupp unga som inte har deltagit i någon politisk aktion är det vanligare att föräldrarna är lågutbildade, medan det är vanligare att unga som har deltagit i flera politiska aktioner har föräldrar med hög utbildning. Det finns inga skillnader mellan yngre och äldre unga i detta avseende (tabell 4.10).

Unga som kände sig delaktiga i det svenska samhället hade i större utsträckning deltagit i konventionella politiska aktioner och hade i något mindre utsträckning deltagit i okonventionella aktioner (tabell 4.12). Bland dem som kände sig delaktiga i det svenska samhället uppgav 45 procent att de var ganska eller mycket

Tabell 4.10 Andel 16–25-åringar med olika bakgrund som har deltagit i politiska aktioner de senaste 12 föregående månaderna, 2004. Procent

Antal aktioner de senaste 12 månader		Kön		Ålder*		Födelsebakgrund		Föräldrarnas studiebakgrund			Funktionshinder*	
		Totalt	Män	Kvinnor	16–19 år	20–25 år	Inrikes född	Utrikes född	Lågutbildade	Högutbildade	Vet ej	Ja
0	35	39	31	36	35	33	50	36	29	40	29	35
1	32	31	34	31	33	34	22	35	28	29	30	32
2	15	13	16	15	15	15	12	14	13	14	15	15
3	8	6	10	9	8	8	8	8	12	8	9	8
>3	10	11	9	10	10	10	9	8	18	9	18	10

Källa: Ungdomsstyrelsen.

* Ej signifikans

Tabell 4.11 Andel 16–25-åringar som har deltagit i politiska aktioner under de senaste 12 föregående månaderna, 2004. Procent

	Skriva på en namninsamling	Bära märken/symboler	Delta i bojkott/köpstrejk	Delta i lagliga demonstrationer	Delta i olagliga demonstrationer	Måla politiska slagord på allmän plats	Ockupera byggnader	Skada andra/allmän egendom i protest
Har jag gjort	52	25	8	14	3	2	1	2
Har jag inte gjort men kan tänka mig att göra	37	36	42	47	17	8	10	5
Skulle jag aldrig göra/har aldrig gjort	11	40	50	39	80	90	90	93
Summa*	100	101	100	100	100	100	101	100

Källa: Ungdomsstyrelsen.
* På grund av avrundning kan summan anta ett värde mellan 99–101.

intresserade av politik. Bland dem som inte kände sig delaktiga var det 29 procent.

Sedan början av 1990-talet har det politiska handlandet överlag förändrats. Andelen som deltog i konventionella politiska aktioner minskade mellan 1997 och 2002. Intresset för politiska frågor och samhällsfrågor bland unga tycks

inte skilja sig från äldre generationers intresse, men det finns en allmän uppfattning om att unga i större utsträckning engagerar sig för sakpolitiska frågor än partipolitiska. Ungdomsstyrelsen presenterade i en tidigare rapport⁶¹ att det är en mindre andel som går med i ett politiskt parti samtidigt som en större andel säger

Tabell 4.12 Andel 16–25-åringar som känner sig delaktiga eller inte delaktiga i det svenska samhället och som har deltagit i politiska aktioner under de senaste 12 föregående månaderna, 2004. Procent

	Skriva på en namninsamling	Bära märken/symboler	Delta i bojkott/köpstrejk	Delta i lagliga demonstrationer	Delta i olagliga demonstrationer	Måla politiska slagord på allmän plats	Ockupera byggnader	Skada andra/allmän egendom i protest
Jag känner mig delaktig i det svenska samhället	56	28	9	17	3	2	1	1
Jag känner mig inte delaktig i det svenska samhället	49	23	8	12	5	3	1	3

Källa: Ungdomsstyrelsen.

sig vara politiskt intresserade och utför politiska handlingar. Men detta är en del av en allmän utveckling och är inte unik för ungdomsgruppen.

Ungas möjlighet att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen

Unga upplever generellt att möjligheterna att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen är ganska små. Nästan två tredjedelar upplever att möjligheterna är små eller obefintliga. Det tycks inte finnas några stora skillnader mellan yngre (16–19 år) och äldre (20–25 år) unga (tabell 4.13).

En något större andel unga män än unga kvinnor upplever dock att det finns stora eller mycket stora möjligheter att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen. Unga födda utomlands upplever i större utsträckning än unga födda i Sverige att möjligheterna är stora/mycket stora. Det är samtidigt en större andel av de som är födda utomlands som upplever att möjligheterna är små/inga, medan en större

andel som är födda i Sverige inte vet vad de tycker. Gruppen unga med lågutbildade föräldrar upplever i mindre utsträckning än unga med högutbildade föräldrar att möjligheterna att föra fram idéer i den egna kommunen är goda.⁶²

Hälften av de unga som deltog i undersökningen 2004 uppgav att de vill vara med och påverka, men det är relativt få som verkligen har kontaktat beslutsfattare. Unga kvinnor och unga med högutbildade föräldrar är i något större utsträckning mer aktiva i detta avseende än unga män och unga med lågutbildade föräldrar. Detta mönster gäller även utanför ungdomsgruppen. Högutbildade är överrepresenterade i svenska kommunfullmäktigegrupper medan lågutbildade är underrepresenterade oavsett ålder.

Tabell 4.13 Andel 16–25-åringar som upplever att de har möjlighet att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen, 2004. Procent

	Totalt	Kön		Ålder*		Födelsebakgrund		Föräldrarnas studiebakgrund			Funktionshinder*	
		Män	Kvinnor	16–19 år	20–25 år	Inrikes född	Utrikes född	Lågutbildade	Högutbildade	Vet ej	Ja	nej
Stora/mycket stora möjligheter	9	11	8	9	9	9	12	8	14	8	9	9
Små/inga möjligheter	61	59	63	61	61	61	64	62	58	54	67	61
Vet ej	30	30	29	30	30	30	24	30	28	38	24	30
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Källa: Ungdomsstyrelsen.

* Ej signifikans

Andel kommuner med någon typ av inflytandeforum för unga

Ett inflytandeforum för unga är enligt Ungdomsstyrelsens definition ett forum för dialog mellan unga och beslutsfattare i kommunen. Inflytandeforumet ska behandla övergripande kommunala frågor och dessa forum benämns ofta som ungdomsråd, ungdomsforum, ungdomsfullmäktige, ungdomsting eller ungdomsparlament. Elevråd, fritidsgårdsråd och andra former av direkt brukarinflytande är exempel på forum som inte inkluderas i den här redovisningen.

Redovisningen bygger på en enkät som Ungdomsstyrelsen skickade till samtliga kom-

muner i slutet av 2006. Myndigheten fick svar från 179 av 290 kommuner vilket ger en svarsfrekvens på 62 procent. Av dessa 179 kommuner svarade 91 kommuner att de hade någon form av kommunalt inflytandeforum (tabell 4.14).

Inflytandeforumen har olika funktioner på olika orter. I tabell 4.15 finns uppgifter om vilka funktioner de kan ha och om hur vanligt det är med dessa. De fyra olika svarskategorierna var fastställda i enkäten. En klar majoritet av inflytandeforumen i kommunerna har flera funktioner. År 2006 var samtliga funktioner vanligare än året innan.

Tabell 4.14 Andel kommuner med inflytandeforum för ungdomar, 2001–2006. Procent

År	Andel
2001	54
2002*	63
2003	58

Källa: Ungdomsstyrelsen.

År	Andel
2004	55
2005	55
2006	51

* Inkluderar även stadsdelar i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tabell 4.15 Andel inflytandeforum i kommuner som uppger att de hade någon eller några av följande funktioner, 2002–2006. Procent

År	Formell remissinstans	Rådgivande funktion mot politiker	Lämnar synpunkter till tjänstemän	Driver egna frågor
2002*	31	65	63	67
2003	25	68	70	73
2004	34	69	77	69
2005	38	59	65	74
2006	42	71	76	77

Källa: Ungdomsstyrelsen.

* Inkluderar även stadsdelar i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Andel kommuner med kommunala handlingsplaner med inriktning på ungas villkor

Även förekomsten av kommunala handlingsplaner efterfrågades i den enkät som skickades till samtliga kommuner i slutet av 2006. Alla kommuner fick i enkäten frågan om de hade ett politiskt antaget sektorsövergripande dokument som slår fast strategier och mål för det politiska arbetet med ungas villkor i kommunen. Av dem som svarade uppgav 28 procent (50 kommuner) att de hade ett sådant dokument vilket innebär en sänkning från 2005 och att antalet ligger på samma nivå som 2004 (tabell 4.16).

För att få en uppfattning om hur väl förankrat dokumentet är bland unga frågade Ungdomsstyrelsen kommunerna i hur stor utsträckning unga hade varit med i utformningen av dokumentet. Jämfört med tidigare år hade andelen unga som deltagit ökat (tabell 4.17).

Sammantaget har förekomsten av ungdomspolitiska handlingsprogram minskat samtidigt som ungas delaktighet i utformningen av dem har ökat jämfört med 2005 enligt kommunerna. Två tredjedelar av kommunerna har arbetat för att göra innehållet i kommunens handlingsprogram känt bland unga.

Tabell 4.16 Andel kommuner med ungdomspolitiska handlingsplaner, 2000–2006. Procent

År	Andel kommuner
2000	21
2001	21
2002	24
2003	25

År	Andel kommuner
2004	29
2005	37
2006	28

Källa: Ungdomsstyrelsen.

Tabell 4.17 Ungdomars delaktighet i utformningen av mål- och strategidokument, 2001–2006. Procent

År	Delaktiga i stor utsträckning	Delaktiga i viss utsträckning	Ej delaktiga	Inget svar
2001*	–	67	20	13
2002	40	42	13	4
2003	42	44	14	0
2004	26	52	23	0
2005	33	48	16	3
2006	36	56	8	0

Källa: Ungdomsstyrelsen.

* 2001 fanns endast svarsalternativen delaktiga och ej delaktiga.

Skolverket

Skolan ska vara en trygg kunskapsskola för alla, där elevernas utveckling mot kunskaps- och demokratimålen står i centrum. En betydelsefull faktor för såväl inläring som trygghet och trivsel är barns, elevers och föräldrars möjlighet till delaktighet och inflytande i förskolan och skolan. Indikatorerna ska belysa det inflytande som elever och föräldrar anser att de har i skolan och baseras på Skolverkets attitydundersökning i grundskolan och gymnasieskolan. Indikatorerna är inte uppdaterade i förhållande till 2003 års undersökning eftersom data från 2006 års undersökning inte publicerats i tid för denna sammanställning.

Andelen elever som anser att alla eller de flesta av lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter ökade från 61 procent 2000 till 70 procent 2003 (tabell 4.18).

Andelen föräldrar som anser att deras barns lärare bryr sig om och respekterar deras synpunkter ökade något mellan 2000 och 2003, från 66 till 69 procent (tabell 4.19).

Tabell 4.18 Andel elever som anser att alla eller de flesta av lärarna bryr sig om och tar tillvara deras erfarenheter och synpunkter, 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning		
		Flickor	Pojkar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grundskola	Gymnasieskola	Högskola
2000	61	60	62			67	59	57
2003 ⁶³	70+/-2	69+/-3	71+/-3	70+/-2	69+/-5	67+/-7	71+/-3	70+/-3

Källa: Skolverket.

Tabell 4.19 Andel föräldrar⁶⁴ som anser att deras barns lärare bryr sig om och respekterar deras synpunkter, 2000 och 2003. Procent

År	Totalt	Kön		Elever med		Förälders högsta utbildning			Barnets kön	
		Flickor	Pojkar	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Grundskola	Gymnasieskola	Högskola	Flicka	Pojke
2000	66	68	64	65	73	68	69	61	66	66
2003 ⁶⁵	69+/-3	71+/-3	67+/-4	69+/-3	69+/-6	65+/-8	68+/-4	71+/-4	72+/-4	66+/-4

Källa: Skolverket.

Ungdomsstyrelsens reflektioner

Inflytande är en fråga som genomsyrar både barn- och ungdomspolitiken. På ett övergripande plan definierar Barnkonventionen vilka rättigheter barn (0–17 år) har och anger bland annat att alla barn har rätt till inflytande i frågor som rör dem själva. Många viktiga beslut som rör ungas livsvillkor och rättigheter fattas på lokal nivå, i kommunerna. Möjligheterna att förverkliga såväl ungdomspolitikens mål som barnkonventionens artiklar för varje enskild individ är i hög grad beroende av kommuners vilja och förmåga att ta tillvara ungas röster. Därför är det bekymmersamt att andelen kommuner som har någon form av inflytandeforum för unga (ungdomsråd, ungdomsting eller motsvarande) tenderar att ha minskat på senare år.

Unga underrepresenterade

Andelen unga ledamöter i riksdag, landstings- och kommunfullmäktigen är lägre än ungas andel av befolkningen. Andel unga i åldern 18–24 år utgör cirka 10 procent av befolkningen. Det har dock skett en ökning i ungas representation i förhållande till 2002. Andel unga i denna åldersgrupp ökade i landets landstingsfullmäktige med 30 procent och i kommunfullmäktige med 16 procent och utgör nu 1,3 procent av ledamöterna i landstingsfullmäktige och 2,5 procent i kommunfullmäktige.

Bland dem som blir invalda i representativa beslutande församlingar avbryter unga sina politiska uppdrag under mandatperioden i större utsträckning än äldre. Detta kan till en del förklaras med ungas rörlighet. Man får jobb eller påbörjar studier på annan ort, värnplikten

kallar etcetera. Det är dock inte hela förklaringen. Huruvida unga avhoppare ersätts med andra unga är oklart. Om individer eller grupper upplever att de inte kan påverka de egna livsvillkoren och utvecklingen av samhället uppstår utanförskap och maktlöshet. Brist på möjligheter att påverka har ett starkt samband med hälsa.⁶⁶ Möjligheten att kunna göra sin röst hörd påverkar både individens syn på den egna välfärden och tillgången till välfärd.⁶⁷

En del av förklaringen till att just unga är underrepresenterade i offentliga beslutande församlingar kan vara det faktum att unga är kraftigt underrepresenterade inom partiväsendet, liksom inom föreningslivet i stort. Antalet medlemmar i politiska partier minskade i samtliga åldersgrupper mellan 1980/1981 och 2000/2001 och den kraftigaste nedgången skedde bland unga och särskilt bland unga män. Och det är ännu färre, både bland unga och bland äldre, som uppfattar sig själva som *aktiva* i en politisk organisation. Samtidigt är det cirka 20 procent av de unga som säger att de kan tänka sig att ha politiska förtroendeuppdrag. Det är en större andel än i övriga befolkningen, där bara 15 procent kan tänka sig det.⁶⁸ En annan intressant observation är att det är färre som går med i ett politiskt parti samtidigt som fler säger sig vara politiskt intresserade och utför politiska handlingar än tidigare. Detta är dock inte unikt för ungdomsgruppen utan en generell trend i samhället.

Unga vill påverka

Ungefär två tredjedelar av unga i åldrarna 16–25 år uppger att de har varit delaktiga i en eller flera politiska aktioner under de senaste tolv föregående månaderna. Att skriva på en protestlista eller bära en symbol på kläderna kan definieras som en politisk aktion, liksom att delta i en politisk demonstration eller att ockupera en byggnad. Bland de två tredjedelar som uppgav att de har deltagit i en politisk aktion är det en liten andel som har deltagit i en olaglig sådan.

Många unga upplever att möjligheterna att föra fram idéer till beslutsfattare i den egna kommunen är små. Det är många unga som uppger att de *vill* vara med och påverka samhällsutvecklingen, men det är relativt få som verkligen *har* kontaktat beslutsfattare. Som nämndes ovan har andelen kommuner med ett särskilt inflytandeforum för unga minskat på senare år. Och samtidigt har antalet kommuner som har tagit fram ungdomspolitiska handlingsprogram minskat.

Skolverkets utbildningsinspektion har återkommande påpekat brister i elevernas inflytande i skolan. Över hälften av de rektorsområden i grundskolan som inspekterades under 2005 har uppmanats att förbättra sitt arbete med att ge eleverna ett successivt ökat ansvar över verksamheten i klassrummet och i stort.⁶⁹ Samtidigt visar resultaten att elevernas vilja att vara med och påverka tycks ha minskat jämfört med i de tidigare undersökningarna.⁷⁰

Enligt en studie från Statens folkhälsoinstitut saknas det longitudinella studier där barn som har haft reellt inflytande i skolan följts upp i vuxen ålder, men författarna uppger samtidigt

att det är troligt att barn som har fått större inflytande i skolan klarar sig bättre som vuxna eftersom de har tränats i samarbete, i att ta ansvar för det egna lärandet och har fått ta del av demokratiska och prosociala värderingar.⁷¹

I Ungdomsstyrelsens tematiska fördjupning om ungas kultur och fritid⁷² lyfts ungas inflytande i lokala kultur- och fritidsverksamheter fram som en framgångsfaktor. Där unga är med och utformar verksamheten är det mer sannolikt att verksamheten upplevs som attraktiv än om de inte ges möjlighet till inflytande. I analysen betonas vikten av att möjliggöra system som ger alla unga som deltar inflytande.

Ungas valdeltagande ökade 2006

Ett sätt för unga (över 18 år) att påverka utvecklingen i kommunen är att rösta i kommunfullmäktigevalen. Valdeltagandet i Sverige är lägre i alla åldrar i jämförelse med under 1980-talet. Deltagandet ökade dock i samtliga val 2006 i jämförelse med valen 2002. Mest ökade det bland förstagsängsväljare och unga i åldern 22–29 år. Ökningen i förhållande till 2002 avtar sedan med stigande ålder. Valdeltagandet bland förstagsängsväljare var 76 procent 2006, en ökning med sex procentenheter jämfört med valet 2002. Men valdeltagandet bland förstagsängsväljare var, trots ökningen jämfört med föregående val, tio procentenheter lägre än bland 30–74-åringar. Andelen som röstade i valen till landstings- och kommunfullmäktige var ett par procentenheter lägre än andelen som röstade till riksdagen i alla åldersgrupper.

Ungas inflytande viktig EU-prioritet

I svensk ungdomspolitik finns av tradition en stark betoning på ungas inflytande, något som har påverkat det svenska medlemskapet i EU. Sverige var ett av de mer drivande länderna i arbetet med vitboken om ungdomspolitik (*Nya insatser för Europas ungdom*) som Europeiska kommissionen lade fram 2001. Vitboken var resultatet av flera års diskussioner om samverkan på det ungdomspolitiska området och togs fram i en process som bland annat omfattade nationella konsultationer med olika intressenter inom ungdomsområdet, främst ungdomsorganisationer. Medlemsländerna enades om ett antal särskilt prioriterade områden att samarbeta kring. Ett av dessa prioriterade områden handlar om ungdomars delaktighet. Mer precist ska medlemsländerna verka för att öka ungas delaktighet i samhällslivet, öka ungas delaktighet i den representativa demokratins strukturer samt i ökad utsträckning stödja olika sätt att lära unga medverka.⁷³

KAPITEL 5

Egen försörjning

Ungdomars möjlighet till inträde och etablering på arbetsmarknaden är en central fråga för ungdomars tillgång till välfärd och makt. Huvudområdet egen försörjning handlar om ungdomars etablering i arbetslivet och relevanta offentliga stödssystem. Då ungdomars boende i hög grad är kopplat till deras försörjningsmöjligheter ingår även detta i huvudområdet.

Egen försörjning

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Antal nystartade företag.				Andelen som startar företag ökar mest bland unga kvinnor. Unga med utländsk bakgrund startar företag i större omfattning än unga med svensk bakgrund.
Andel företagare av samtliga sysselsatta i olika åldersgrupper 2002–2005.				Bland utlandsfödda utgjorde företagarna sex procent av samtliga sysselsatta, jämfört med tre procent bland sysselsatta födda i Sverige.
Andel unga som kan tänka sig att bli företagare.				Intresset för att starta företag avtar med åldern. Störst är intresset i Stockholm och Mellersta Norrland.
Andel unga i åldern 18–30 år som uppmuntrats till företagande genom skolan.				En ökning i alla grupper sedan 2003.
Andel i åldern 18–30 år som känner till vad som krävs respektive skulle klara av att starta företag.				En större andel som anser sig kunna klara av att starta företag än som säger sig känna till vad som krävs. Små skillnader mellan unga födda i Sverige och unga födda utomlands.
Mediantid i arbetslöshet.				Unga funktionshindrade har en betydligt längre mediantid än unga utan funktionshinder.
Antal långtidsarbetslösa.				Andelen unga funktionshindrade som är arbetslösa ökade mellan 2005 och 2006.
Antal långtidsinskrivna.				Andelen med enbart förgymnasial utbildning är högre bland långtidsinskrivna än bland övriga arbetslösa ungdomar.
Andel i arbete 30, 90 och 180 dagar efter avslutat program.				Övergång till arbete eller utbildning från arbetsmarknadsprogram varierar beroende på programmets koppling till arbetsmarknaden.
Antal personer i arbetslöshet, program, deltidsarbetslöshet och timanställning.				Större andel arbetslösa unga män än unga kvinnor. Men unga kvinnor är överrepresenterade bland deltidsarbetslösa och bland de som har timanställning.
Studiemedelsbudget.				Matkostnaderna har minskat medan kostnaden för el och så kallade gemensamma kostnader (telefon, internet, hemförsäkring etcetera) har ökat.
Unga kvarboende i föräldrahemmet.				Fyra av tio unga män bor kvar i föräldrahemmet, men endast två av tio unga kvinnor. Fyra av tio unga med utländsk bakgrund gör motsvarande, men bara tre av tio unga med svensk bakgrund.
Andel unga med eget förstahandskontrakt.				En något högre andel med utländsk bakgrund hade förstahandskontrakt. Den lägsta andelen unga vuxna med förstahandskontrakt finner man i Stockholms- och Göteborgsregionerna.
Ungas boendeutgifter.				Sänkningen av boendeutgifternas andel av inkomsten är jämnt fördelad mellan könen men unga med utländsk bakgrund lägger en större andel av inkomsten på boendet jämfört med unga med svensk bakgrund.
Kommuner med brist på bostäder för unga.				Fler kommuner uppger att de har brist på bostäder som är särskilt lämpade för unga än kommuner som uppger att de har generell bostadsbrist.
Andel ungdomar i åldersgruppen 19–25 år som själva tar emot eller bor i hushåll som tar emot ekonomiskt bistånd.				Bland unga i åldern 18–19 år ökar det långvariga biståndstagandet under hela 1990-talet och avtar inte när konjunkturen vänder som det gör för andra åldersgrupper.
Nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar.				Antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar minskade totalt sett under 2006 för första gången under 2000-talet. Antalet fortsatte dock att öka i åldersgruppen 20–24 år.

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Antal individer per tusen försäkrade med sjukpenning samt sjuk- och aktivitetsersättning.				Försäkrade med sjukpenning minskade fram till 2006 i alla åldersgrupper, utom bland 16–19-åringar. Sjukskrivning har förskjutits från somatiska besvär till psykiska sjukdomar.
Ekonomisk standard bland unga med respektive utan barn.				Ekonomisk standard beror till stor del på anknytning till arbetsmarknaden. Andelen med låg ekonomisk standard är högre bland 20–29-åringar än i andra åldersgrupper.
Antal inkomna ansökningar om betalningsföreläggande i åldersgruppen 18–25 år.				Unga är överrepresenterade när det gäller ansökningar om betalningsföreläggande. En tredjedel av ansökningarna avser obetalda telefonskulder.
Antal i åldersgruppen 18–25 år med skulder som är föremål för indrivning hos Kronofogdemyndigheten.				Unga med skulder har minskat något sedan 2003. I relation till befolkningen i övrigt är en lägre andel bland unga registrerade hos Kronofogdemyndigheten.
Antal i åldersgruppen 18–25 år med ansökan om avhysning.				Antalet inkomna ansökningar om avhysning bland unga är i paritet med antalet för befolkningen i övrigt. Men bland faktiskt genomförda avhysningar är unga överrepresenterade.
Antal i åldersgruppen 18–25 år som betalar inkomstskatt, (inkomst av tjänst och näringsverksamhet).				Cirka 72 procent bland unga i åldern 18–25 år betalar kommunal inkomstskatt. Unga män betalar i genomsnitt 39 procent mer i kommunal inkomstskatt än unga kvinnor.
Antal i åldersgruppen 18–25 år med pensionsgrundande inkomster och betalda kommunalskatter.				Unga män har i genomsnitt 16 procent högre pensionsgrundad inkomst av näringsverksamhet än kvinnor.

 Tjejs situation bättre än killars	 Killars situation bättre än tjejs	 Ingen eller liten skillnad mellan killar och tjejer
---	--	--

Institutet för tillväxtpolitiska studier

Detta avsnitt beskriver nyföretagande i åldersgrupperna 16–25 år och 26–30 år under 2004 och 2005. Antalet nya företag ökade med 7 procent mellan 2004 och 2005. Jämförelser mellan 2004 och 2005 försvåras av att uppgift om ålder i stor utsträckning saknades 2004. Däremot var bortfallet som 2004 uppgick till knappt 1 200 personer (företag) nära noll 2005.

Nystartade företag

Människor som kan och vill arbeta ska också ha möjlighet att försörja sig genom arbete. Regeringens övergripande mål är att skapa förutsättningar för jobb i fler och växande företag.⁷⁴

Antalet företag startade av personer i åldersgruppen 16–25 år ökade med 40 procent, i åldersgruppen 26–30 år med 12 procent och i åldersgruppen över 30 år med 6 procent (tabell 5.1). Av de nystartade företagen 2005 startades 12 procent av personer i åldersgruppen 16–25 år, 14 procent av personer i åldersgruppen 26–30 år och 74 procent av personer i åldersgruppen över 30 år.

Inom åldersgruppen 16–25 år var ökningen perioden 2004–2005 jämt fördelad mellan de

olika branschgrupperna med undantag för *finansiel verksamhet och andra företagsjänster* där ökningen avtagit kraftigt. För åldersgruppen 26–30 år var ökningen i antalet nystartade företag störst inom industrinäringarna (inklusive byggverksamhet), medan den största ökningen i åldersgruppen över 30 år skedde inom branschgruppen byggverksamhet.

Antalet nya företag som startades perioden 2004–2005 av personer med utländsk bakgrund ökade i väsentligt större omfattning jämfört med antalet som startades av personer med svensk bakgrund i de yngre åldersgrupperna. I åldersgruppen över 30 år var det en minskning bland de med utländsk bakgrund medan det inte var någon förändring bland dem med svensk bakgrund (tabell 5.2).

I åldersgruppen 16–25 år ökade antalet nya företag som startats av en kvinna med 59 procent och antalet företag som startats av en man med 32 procent. I åldersgruppen 26–30 år var motsvarande ökning 23 respektive 7 procent och i åldersgruppen över 30 år 6 procent oavsett kön. Andelarna företag startade av en kvinna inom de olika åldersgrupperna var dock fortsatt mycket likartade, cirka 33 procent (tabell 5.3).

Tabell 5.1 Antal nystartade företag efter åldersgrupp 2003–2005*

År	16–25 år		26–30 år		31 år –	
	Antal företag	Förändring	Antal företag	Förändring	Antal företag	Förändring
2003	3 000	-2,7%	5 166	2,1%	27 252	-3,2%
2004	3 663	22,1%	5 694	10,2%	31 261	14,7%
2005	5 123	39,9%	6 390	12,2%	33 070	5,8%

Källa: Institutet för tillväxtpolitiska studier.

* I tabellen ingår ej partiellt bortfall avseende ålder

Tabell 5.2 Nya företag, förändring mot föregående år baserat på svensk och utländsk bakgrund, 2004 och 2005. Procent

År	16–25 år		26–30 år		31 år –	
	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund	Svensk bakgrund	Utländsk bakgrund
2004	18	21	8	10	13	22
2005	49	66	14	43	13	6

Källa: Institutet för tillväxtpolitiska studier.

Tabell 5.3 Antal nystartade företag fördelat på företagarens kön och ålder, 2001–2005

Åldersgrupp	Kön	2001	2002	2003	2004	2005
16–25 år	Kvinna	729	970	951	1 071	1 704
	Man	1 916	2 111	2 044	2 591	3 419
	Bortfall	–	–	6	1	–
26–30 år	Kvinna	1 631	1 428	1 582	1 710	2 110
	Man	3 363	3 616	3 579	3 984	4 279
	Bortfall	4	18	6	–	–
31 år –	Kvinna	8 583	9 255	8 794	10 559	11 207
	Man	18 225	18 852	18 422	20 656	21 856
	Bortfall	112	37	35	45	6
Bortfall	Kvinna	51	61	72	52	–
	Man	182	240	205	165	–
	Bortfall	721	760	719	958	2
Totalt		35 517	37 348	36 413	41 792	44 585

Källa: Institutet för tillväxtpolitiska studier.

I oktober 2006 presenterade Nutek en studie⁷⁵ av villkor och strategier för unga företagare med utländsk bakgrund. Unga med utländsk bakgrund i Sverige startar företag i betydligt större omfattning än unga med svensk bakgrund. Detta trots att de stöter på avsevärda motgångar, till exempel i bidrags- och rådgivningssystemet. Flera känner sig också diskriminerade. Bland

2005 års nyföretagare var en tredjedel kvinnor, ungefär var femte hade utländsk bakgrund, var fjärde var 30 år eller yngre och varannan hade eftergymnasial utbildning.

Merparten av de nya företagen startas i storstadsregionerna. Utvecklingen under 2005 skiljde sig mellan de olika åldersgrupperna och inom de olika storstads länen. Inom Stock-

holms län ökade antalet nystartade företag generellt med 4 procent. I åldersgruppen 16–25 år uppgick ökningen till 32 procent, i åldersgruppen 26–30 år till 20 procent och i åldersgruppen över 30 år till 3 procent. I Skåne län ökade antalet nya företag generellt med 4 procent och i åldersgruppen 16–25 år med 40 procent.

I åldersgruppen 16–25 år hade 40 procent av de nya företagen en årsomsättning på mindre än 30 000 kronor 2005. De vanligaste motiven till att starta företag under 2005 var en vilja att arbeta självständigt och en vilja att förverkliga sina idéer. I åldersgruppen 16–25 år dominerade motivet att förverkliga sina idéer medan fördelningen var jämn i de två övriga åldersgrupperna. Motivet arbetslöshet eller risk för arbetslöshet minskade i betydelse under 2005. Fyra av fem nya företag har etablerats inom tjänstesektorn.

Bland de yngsta företagarna i åldersgruppen 16–25 år dominerar naturligt nog studier som tidigare sysselsättning. En relativt stor grupp utgörs dock av personer med en tidigare anställning i en annan bransch än inom den bransch som företaget är verksamt. År 2005 utgjorde denna grupp 26 procent av de nya företagarna i åldersgruppen och det var den snabbast växande gruppen med avseende på tidigare sysselsättning. I åldersgruppen 26–30 år dominerar denna kategori med 36 procent av de nya företagarna vilket även gäller för åldersgruppen över 30 år.

Bland nya företagare i åldersgruppen 16–25 år var det vanligast med gymnasial utbildning som högsta utbildning. Jämfört med 2004 ökade dock grupperna med förgymnasiala och eftergymnasiala utbildningar längre än 3 år mest. Även i åldersgruppen 26–30 år dominerade

gymnasial utbildning. Andelen nya företagare med längre eftergymnasial utbildning var dock högre i denna åldersgrupp jämfört med i åldersgruppen 16–25 år.

Verket för näringslivsutveckling

För fjärde året i rad genomfördes Nuteks entreprenörskapsbarometer 2006. Den gör det möjligt att redovisa de attityder till företagande som råder bland unga och hur ungas inställning till företagande har förändrats över tid. Undersökningen rör unga i åldern 18 till 30 år och omfattar ett riksrepresentativt urval på 3 000 personer.

Hur många är företagare?

Innan ungas attityder till och tankar om företagande redovisas, ges en kort bakgrundsbeskrivning över hur stor del av den sysselsatta befolkningen som är företagare. Redogörelsen innefattar även de senaste årens nyföretagande eftersom antalet nya företag tillsammans med de entreprenöriella attityder som råder kan användas som en indikator på klimatet för entreprenörskap.

Av samtliga sysselsatta i åldern 18–30 år var 4 procent företagare 2005. Andelen har varit densamma sedan 2002. De manliga företagarna har genomgående varit fler än de kvinnliga. År 2005 var 2 procent av sysselsatta unga kvinnor i åldern 18–30 år företagare. Motsvarande siffra för sysselsatta unga män i samma ålder var 5 procent. Andelen företagare ökar med stigande ålder. Fyra procent av befolkningen i åldern 18–30 år är företagare. Det kan jämföras med 11 procent av gruppen 31 till 55 år och 17 procent av de sysselsatta i åldern 56 till 70 år. Att vara

Tabell 5.4 Andel företagare av samtliga sysselsatta, 18–30 år, 2002–2005. Procent

	2002	2003	2004	2005
Kvinnor	3	2	2	2
Män	6	6	6	5
Född utomlands	6	7	7	6
Född i Sverige	4	4	4	3
Kvinnor födda utomlands	2	3	5	4
Män födda utomlands	9	11	10	7
Kvinnor födda i Sverige	3	2	2	2
Män födda i Sverige	5	6	6	5
Samtliga	4	4	4	4

Källa: Verket för näringslivsutveckling.

Anmärkning: I april 2005 infördes en ny EU-anpassad arbetskraftsundersökning vilket medför att resultatet för 2005 inte är helt jämförbara med de tidigare undersökningarna.

företagare var dubbelt så vanligt 2005 bland unga (18–30 år) födda utomlands jämfört med unga födda i Sverige. Sex procent av samtliga sysselsatta bland utlandsfödda var företagare, jämfört med 3 procent bland sysselsatta födda i Sverige (tabell 5.4).

De manliga nyföretagarna är fler än de kvinnliga, även om trenden går mot en ökad andel kvinnliga nyföretagare. År 2005 utgjorde unga kvinnor 34 procent av nyföretagarna, att jämföra med 25 procent 10 år tidigare. Vi ser även en svag uppgång av andelen utlandsfödda nyföretagare. Tvärt emot unga kvinnor står de för lika stor andel av nyföretagandet som andel av befolkningen. Andelen nyföretagare upp till 30 år har ökat från 22 till 25 procent mellan 2003 och 2005, men studerar man de senaste 10 åren har andelen unga företagare varierat.

Hur många kan tänka sig att bli företagare?

På frågan *Skulle du kunna tänka dig att bli företagare?* svarar 73 procent av unga i åldern 18–30 år "Ja".

Generellt sett kan de flesta unga tänka sig att bli företagare, det finns dock vissa skillnader mellan olika grupper av unga i andelen som är positiva till att bli företagare. Unga män kan i större utsträckning än unga kvinnor tänka sig att bli företagare. Bland unga män är andelen 80 procent, jämfört med 67 procent bland kvinnor. Skillnaden mellan unga födda utomlands och unga födda i Sverige är liten. Skillnaden är något större om man jämför unga män födda utomlands med män födda i Sverige. Bland unga män födda utomlands kan 83 procent tänka sig att bli företagare, jämfört med 80 procent bland unga män födda i Sverige. Jämför man unga kvinnor födda utomlands och unga kvinnor födda i Sverige råder det knappt några skillnader (tabell 5.5).

Tabell 5.5 Andel i åldern 18–30 år som kan tänka sig att bli företagare, 2003–2006. Procent

	2003	2004	2005	2006	Säkerställd skillnad
Kvinnor	63	67	71	67	*
Män	78	82	81	80	Nej
18–21 år	–	–	–	79	–
22–25 år	–	–	–	73	–
26–30 år	–	–	–	70	–
Född utomlands	70	74	78	75	Nej
Född i Sverige	71	75	75	73	*
Kvinnor födda utomlands	–	–	–	66	–
Män födda utomlands	–	–	–	83	–
Kvinnor födda i Sverige	–	–	–	67	–
Män födda i Sverige	–	–	–	80	–
Samtliga	71	75	76	73	*

Källa: Verket för näringslivsutveckling.

* Förändringen är statistiskt säkerställd på 5 procents signifikansnivå.

Det är särskilt bland unga kvinnor som den positiva inställningen till eget företagande avtar med åldern. Bland kvinnor i åldern 18–21 år, uppger 76 procent att de kan tänka sig att bli företagare. I gruppen 26–30 år, är andelen endast 61 procent. Andelen unga män som kan tänka sig att bli företagare avtar endast marginellt med stigande ålder (tabell 5.6).

Inställningen till företagande bland unga varierar över landet. Unga i Stockholm är mest positiva till att bli företagare, 81 procent uppger att de kan tänka sig att bli företagare, jämfört med riksgenomsnittet på 73 procent. Av de unga i Mellersta Norrland är det 80 procent som kan tänka sig att bli företagare vilket också ligger över genomsnittet på 73 procent för riket. I Övre Norrland är andelen som kan tänka sig att bli företagare lägst.

Tabell 5.6 Andel som kan tänka sig att bli företagare fördelat på ålder och kön, 2006. Procent

	18–21 år	22–25 år	26–30 år
Kvinnor	76	65	61
Män	82	80	79
Samtliga	79	73	70

Källa: Verket för näringslivsutveckling.

Det tycks finnas ett visst samband mellan den entreprenöriella inställningen och etableringsgraden i riksområdena. Med etableringsgrad avses antalet nystartade företag relaterat till befolkningen i området. Etableringsgraden är låg i Övre Norrland, Norra Mellansverige och Östra Mellansverige där ungas attityder till företagande är minst positiva. I Stockholm och Sydsverige ligger etableringsgraden över riksgenomsnittet och områdena karaktäriseras av en positiv inställning till entreprenörskap bland de unga som är bosatta i områdena.

Skolan viktig för inställningen till företagande

Unga människor formas av sin omgivning och skolan spelar därför en viktig roll för ungas syn på sina framtida möjligheter i samhället och i arbetslivet. Att skolan förmedlar en bild av företagande som ett naturligt alternativ till en anställning är därför av betydelse för ungas inställning till företagande.

Allt fler unga anser sig ha fått en uppfattning om hur det är att driva företag genom skolan. År 2005 uppgav 33 procent av samtliga i åldern 18–30 år att skolan har förmedlat en uppfatt-

ning om företagande, 2006 var siffran 37 procent. Uppgången är statistiskt säkerställd. Det är framförallt en växande andel unga kvinnor som anser sig ha fått en uppfattning om företagande genom skolan. År 2003 var andelen 31 procent, jämfört med 36 procent 2006. Men även unga män uppgav i större utsträckning 2006 att de har fått en uppfattning genom skolan om hur det är att driva företag, jämfört med tidigare år. Bland utlandsfödda ser vi en nedgång, men den är inte statistiskt säkerställd.

Resultaten är mycket positiva när vi undersöker hur stor andel unga som har uppmuntrats till företagande genom skolan. I dag uppger 35 procent av samtliga unga i åldern 18–30 år att skolan har uppmuntrat dem att bli företagare. År 2003 var motsvarande siffra 28 procent. Ökningen är ungefär lika stor bland unga män som bland unga kvinnor, svenskfödda och utlandsfödda (tabell 5.7).

Tabell 5.7 Andel i åldern 18–30 år som har uppmuntrats till företagande genom skolan, 2003–2006. Procent

	2003	2004	2005	2006	Säkerställd skillnad
Kvinnor	27	26	28	35	*
Män	29	33	32	35	*
Född utomlands	26	31	28	33	*
Född i Sverige	29	29	30	35	*
Samtliga	28	29	30	35	*

Källa: Verket för näringslivsutveckling.

* Förändringen är statistiskt säkerställd på 5 procents signifikansnivå.

Kunskap och information

För att starta och driva företag krävs kunskap och information. I tabell 5.8 ser vi att hälften av de unga uppger att de känner till, eller ungefär känner till, vad som krävs för att starta ett företag. En större andel, åtta av tio, säger att de skulle klara av att starta ett företag.

Unga kvinnor anser i mindre utsträckning än unga män att de känner till vad som krävs för att starta ett företag. Dessutom uppger en mindre andel bland kvinnorna att de skulle klara av att starta ett företag, 79 procent bland unga kvinnor jämfört med 84 procent bland unga män. Skillnaderna är små mellan unga födda i Sverige och unga födda utomlands.

Tabell 5.8 Andel i åldern 18–30 år som känner till vad som krävs respektive skulle klara av att starta företag, 2006. Procent

	Känner till vad som krävs för att starta företag		Skulle klara av att starta företag
	Ja	Ja, ungefär	Ja
Kvinnor	15	30	79
Män	20	38	84
Född utomlands	20	30	81
Född i Sverige	17	35	82
Samtliga	17	34	82

Källa: Verket för näringslivsutveckling.

Arbetsmarknadsstyrelsen

I Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) uppdrag ingår att belysa situationen och utvecklingen bland 18–24-åringar. Resultaten redovisas för tiden januari till och med april 2006 jämfört med motsvarande period 2005, med uppdelning på kön, utrikes och inrikes födda, funktionshinder som innebär nedsatt arbetsförmåga samt utbildningsnivå och län.

Mediantid i arbetslöshet bland unga

Mediantiden i arbetslöshet för unga i åldern 18–24 år uppgick för tiden januari till och med april 2006 till 36 dagar, 37 dagar för män och 34 dagar för kvinnor. För utrikes födda var mediantiden 36 dagar och för inrikes födda 35 dagar, således en förhållandevis liten skillnad mellan grupperna. Resultatet var något bättre än motsvarande tid 2005 då siffrorna visade på 38 dagars mediantid i arbetslöshet både för ungdomar födda utomlands och i Sverige. Det innebär en mer positiv utveckling för unga än mediantiden i högre åldersgrupper som ökade något. För ungdomar med funktionshinder var mediantiden 55 dagar, jämfört med 54 dagar 2005 (tabell 5.9).

Mediantiden i arbetslöshet fördelad efter utbildningsnivå hade blivit kortare för alla grup-

per, kortast för unga med högst förgymnasial utbildning (32 dagar jämfört med 35 dagar 2005). Både ungdomar med gymnasieutbildning och eftergymnasial utbildning hade längre mediantid, 36 respektive 34 dagar, än de med endast förgymnasial utbildning. Arbetslöshets-tiden för ungdomar varierade något mellan länen. Kortast mediantid i arbetslöshet hade unga i Stockholms län med 30 dagar, medan Gotland hade 55 dagar. I de flesta län hade mediantiden för arbetslöshet minskat jämfört med motsvarande tid 2005.

Antal långtidsarbetslösa unga

Antalet långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år hade minskat från 3 827 till 2 460 i genomsnitt per månad för tiden januari till och med april 2006 jämfört med samma period 2005. Av dessa långtidsarbetslösa utgjorde unga män 62 procent, vilket innebär att andelen män var något högre bland unga än bland äldre långtidsarbetslösa.

Utrikes födda utgjorde 16 procent av de långtidsarbetslösa ungdomarna, samma andel som föregående år. Däremot hade andelen unga med funktionshinder ökat från 8 till 12 procent. Av de långtidsarbetslösa utgjorde unga med gym-

Tabell 5.9 Mediantid i arbetslöshet bland 18–24-åringar inskrivna på arbetsförmedlingen, januari–april 2005 och 2006. Antal dagar

	2005	2006
Totalt	38	36
Män	39	37
Kvinnor	37	34
Utrikes födda	38	36
Inrikes födda	38	35

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

	2005	2006
Funktionshindrade	54	55
Ej funktionshindrade	37	35
Förgymnasial utbildning	35	32
Gymnasium	39	36
Eftergymnasial utbildning < 2 år	38	34
Eftergymnasial utbildning > 2 år	38	34

nasieutbildning 71 procent, 21 procent hade förgymnasial utbildning och 8 procent eftergymnasial utbildning. Fördelningen var i stort sett densamma som 2005 (tabell 5.10).

Antal arbetslösa långtidsinskrivna unga

Med långtidsinskrivna menas sökande som har varit inskrivna i mer än två år och under de senaste två åren inte har haft ett arbete som varat mer än 30 dagar. Av långtidsinskrivna på arbetsförmedlingen var andelen unga relativt låg, cirka 3 procent. En ökning med 20 procent

hade dock skett jämfört med motsvarande period 2005. Bland unga långtidsinskrivna var en majoritet män, 68 procent 2006 jämfört med 71 procent 2005. Även bland långtidsinskrivna vuxna (över 25 år) var majoriteten män, men könsfördelningen var mer ojämn bland ungdomar. Av långtidsinskrivna unga utgjorde utrikes födda 18 procent och unga med funktionshinder 28 procent. För den senare gruppen hade andelen sjunkit med 3 procentenheter jämfört med 2005 (tabell 5.11).

Fördelningen i förhållande till utbildningsnivå av de långtidsinskrivna var i stort sett den-

Tabell 5.10 Antal långtidsarbetslösa i åldern 18–24 år, fördelat på kön, ålder, utbildning, funktionshinder och födelseland, januari–april 2005 och 2006

	2005	2006
Totalt	3 827	2 460
Män	2 417	1 530
Kvinnor	1 410	930
Utrikes födda	612	417
Inrikes födda	3 216	2 043

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

	2005	2006
Funktionshindrade	324	289
Ej funktionshindrade	3 504	2 171
Förgymnasial utbildning	818	535
Gymnasium	2 702	1 748
Eftergymnasial utbildning < 2 år	126	75
Eftergymnasial utbildning > 2 år	182	102

Tabell 5.11 Antal långtidsinskrivna i åldern 18–24 år, fördelat på kön och utbildning funktionshinder och födelseland, januari–april 2005 och 2006. Månads-genomsnitt

	2005	2006
Totalt	1 169	1 403
Män	827	954
Kvinnor	343	449
Utrikes födda	207	256
Inrikes födda	962	1 147

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

	2005	2006
Funktionshindrade	371	397
Ej funktionshindrade	798	1 006
Förgymnasial utbildning	310	385
Gymnasium	829	980
Eftergymnasial utbildning < 2 år	19	24
Eftergymnasial utbildning > 2 år	11	15

samma som föregående år: 27 procent med förgymnasial utbildning, 70 procent med gymnasial utbildning och 3 procent med eftergymnasial utbildning. Det innebar att andelen med förgymnasial utbildning var högre bland de långtidsinskrivna än bland de arbetslösa ungdomarna, medan andelen med eftergymnasial utbildning var lägre. Detta är en indikation på att det är ungdomarna med kortast utbildning som har störst svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Andel ungdomar i arbete eller utbildning efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program

Speciella arbetsmarknadspolitiska program för ungdomar har använts sedan ungdomslagen introducerades 1984. I vilken utsträckning blir ungdomar hjälpta av att de behandlas annorlunda än äldre arbetslösa inom arbetsmarknadspolitiken? Medan de flesta arbetsmarknadspolitiska program tillhandahålls av arbetsmarknadsverket placeras arbetslösa tonåringar (18- och 19-åringar) nästan uteslutande i program som anordnas av kommunerna. Unga arbetslösa i åldern 20–24 år placeras ofta både i

kommunalt anordnade program och i statliga program. I några kommuner tillhandahålls endast statliga program.⁷⁶

Andel ungdomar som är i arbete 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program ökade från knappt 32 procent i genomsnitt per månad under januari till april 2005 till drygt 33 procent motsvarande tid 2006. Den andel som gick till reguljär utbildning minskade däremot marginellt. Det blev också olika resultat beroende på om programmet tillhörde de mer förberedande eller låg närmare arbetsmarknaden. I förhållande till 2005 var resultatet relativt likartat (tabell 5.12). Efter arbetsmarknadsutbildning gick cirka 72 procent till arbete. Resultatet överstiger AMS verksamhetsmål på 70 procent och är samma resultat som 2005. Värt att notera är att en något större andel unga kvinnor än unga män gick till arbete respektive reguljär utbildning efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program.

Tabell 5.12 Andel i åldern 18–24 år som har fått arbete respektive reguljär utbildning 30, 90 samt 180 dagar efter avslutat program, januari–april 2005 och 2006. Procent

	Arbete				Utbildning			
	2005		2006		2005		2006	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
30 dagar	30,2	30,3	26,7	30,1	2,7	4,7	2,8	4,8
90 dagar	31,5	32,6	31,5	35,5	4,4	8,0	4,0	7,2
180 dagar	33,5	32,5	36,8	36,3	8,3	12,6	7,3	11,5

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

Antal ungdomar i arbetslöshet, program, deltids- arbetslöshet och timanställning

Antalet arbetslösa ungdomar i åldern 18–24 år uppgick i genomsnitt till 37 254 per månad under perioden januari till och med april 2006. Av dessa var 59 procent män och 41 procent kvinnor. Fördelningen i högre åldrar var 57 procent män och 43 procent kvinnor. Könsfördelningen är därmed något ojämnare bland unga än bland äldre. Sedan motsvarande period 2005 sjönk antalet inskrivna arbetslösa unga med 8 procent. Av de arbetslösa var 15 procent utrikes födda och 3 procent ungdomar med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga.

Antalet deltidsarbetslösa ungdomar förändrades knappt mellan 2005 och 2006. Däremot ökade antalet timanställda med 13 procent. Både bland deltidsarbetslösa och timanställda var unga kvinnor i majoritet, 71 respektive 66 procent. Andelen män var högre bland unga

deltidsarbetslösa än bland deltidsarbetslösa som var 25 år eller äldre. Andelen utrikes födda var 9 procent och andelen funktionshindrade cirka 1 procent. Dessa grupper var således betydligt mindre representerade i deltids- och timanställningar än sin andel bland de arbetslösa.

Antal unga i arbetsmarknadspolitiska program ökade med 16 procent från januari till april 2006 i förhållande till motsvarande period 2005. Av dessa var 58 procent unga män och 42 procent unga kvinnor, vilket i stort sett är samma könsfördelning som bland de arbetslösa ungdomarna. Dock var andelen unga män högre bland både de långtidsarbetslösa och de långtidsinskrivna ungdomarna. De utrikes födda utgjorde 14 procent av ungdomarna i program, vilket var en något lägre andel än bland unga arbetslösa. Andelen med funktionshinder utgjorde 8 procent, vilket innebar att ungdomar med funktionshinder tydligt hade prioriterats i programmen (tabell 5.13).

Tabell 5.13 Antal i åldern 18–24 år som är i arbetslöshet, deltidsarbetslöshet, timanställning eller i program. Genomsnitt januari–april 2005 och 2006

	I arbetslöshet		I deltidsarbetslöshet		I timanställning		I program	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Totalt	40 407	37 254	8 627	8 671	23 050	26 083	23 953	27 684
Män	23 548	21 933	2 580	2 539	7 802	8 852	13 596	16 091
Kvinnor	16 859	15 321	6 047	6 132	15 248	17 232	10 357	11 593
Utrikes födda	5 956	5 743	800	829	1 989	2 352	3 349	3 744
Inrikes födda	34 451	31 511	7 827	7 842	21 061	23 731	20 604	23 940
Funktionshindrade	1 261	1 280	82	77	210	275	2 048	2 246
Ej funktionshindrade	39 146	35 974	8 545	8 593	22 840	25 809	21 904	25 437
Förgymnasial utbildning	8 441	76 652	739	689	2 204	2 309	5 061	5 825
Gymnasium	28 464	26 573	7 007	7 161	18 674	21 582	17 471	20 391
Eftergymnasial utbildning < 2 år	1 436	1 307	354	334	956	999	625	673
Eftergymnasial utbildning > 2 år	2 065	1 723	527	487	1 217	1 194	796	795

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

Centrala studiestödsnämnden

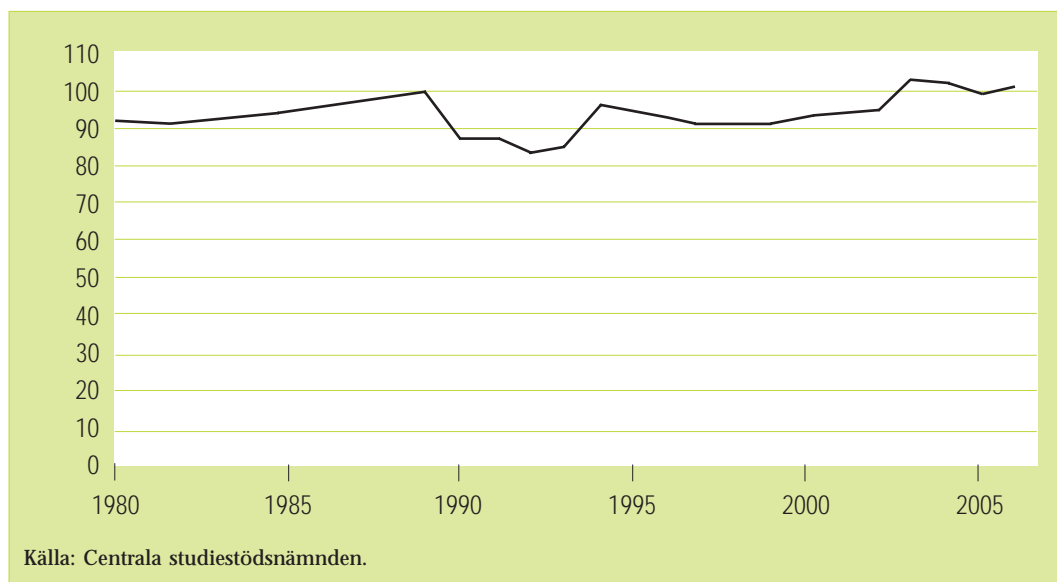
Studiestödsverksamheten ska bidra till att personer kan studera utan att begränsas av sina ekonomiska resurser eller av funktionshinder.

Studenters ekonomi

Indikatorn studiemedelsbudget är en kvot mellan studiemedel och levnadsomkostnader som bygger på Konsumentverkets, Statistiska centralbyråns samt Centrala studiestödsnämndens statistik. Indikatorn studiemedelsbudget gäller alla åldersgrupper som har studiemedel, varför det inte går att uttala sig separat om åldersgruppen 19–25 år. Indikatorn studiemedelsbudget kan därför bara användas som en allmän måttstock på relationen mellan kostnader och studiemedel. Likaså avser indikatorn

alla Centrala studiestödsnämndens studiemedelstagare. Den har inte någon särredovisning av åldersgrupper och följaktligen inte några jämförelser mellan olika åldrar. Det finns ingen särredovisning för ungdomsgrupperna i den övriga statistiken som finns tillgänglig hos Centrala studiestödsnämnden.

Kostnadsnivån utgår från en relativt låg nivå för en ensamstående enligt Konsumentverkets beräkningar⁷⁷ och kostnaderna är valda på samma sätt som tidigare år. En person ska enligt Konsumentverket klara sig på denna kostnadsnivå men då är inga kostnader för exempelvis hälsa/sjukvård, semester eller sparande medräknade. Boendeformen är en lägenhet med ett rum och kök utan kostnader för trädgård eller reparationer. Kollektiva resor och fackavgifter utesluts också ur kostnadsbilden⁷⁸ (figur 5.1).

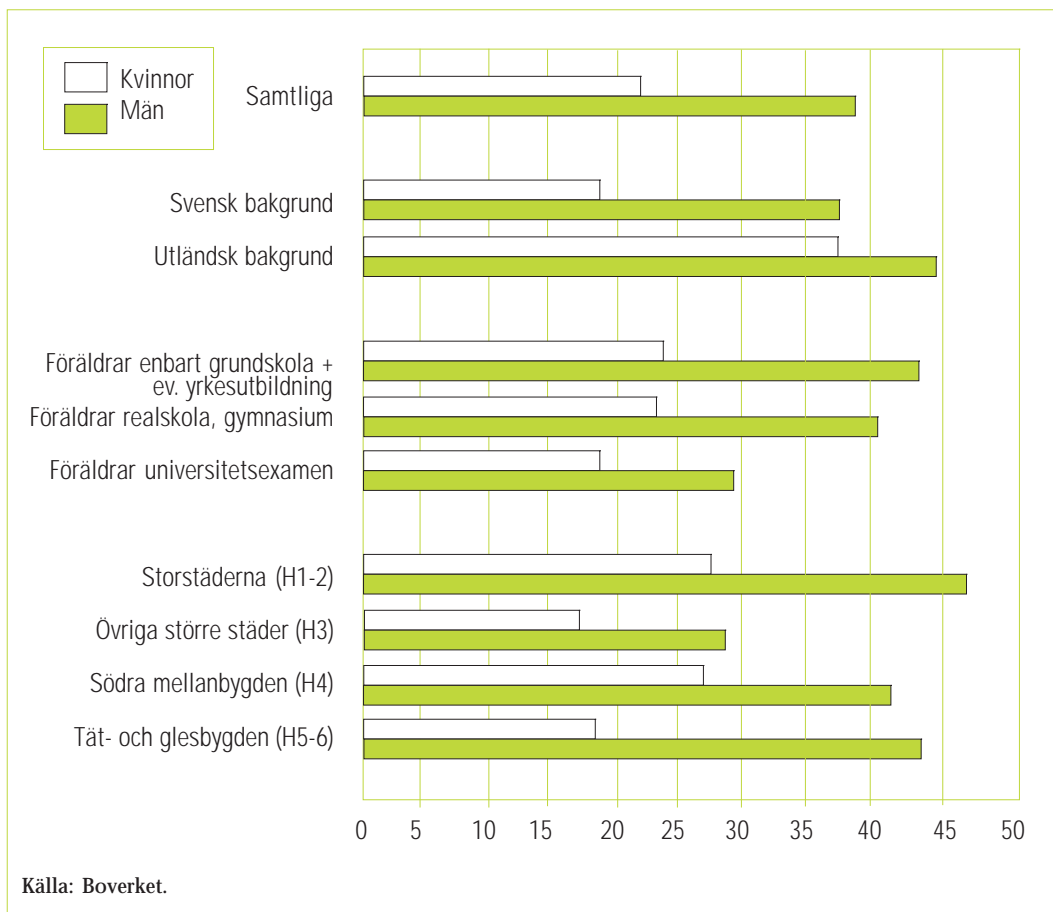
Figur 5.1 Studiemedelsbudget, kostnader i förhållande till studiestödet, 1980–2006. Procent.

År 2006 har kostnaderna förändrats i jämförelse med tidigare år. Matkostnaderna har sjunkit med cirka 30 procent från föregående år då de hade stannat upp efter en låg och jämn ökning mellan åren i hela tidsserien. Så kallade gemensamma kostnader⁷⁹ har ökat med cirka 30 procent sedan föregående år, från att ha legat relativt stilla i tre år och dessförinnan haft en blygsam ökning i hela tidsserien. Elkostnaden har fördubblats under de senaste fyra-fem åren.

Boverket

Unga som bor kvar i föräldrahemmet

Hur stor andel unga som bor kvar i föräldrahemmet är en indikator på i vilken utsträckning ungdomar har möjlighet att etablera sig på bostadsmarknaden. Det kan dock vara viktigt att framhålla att det kan finnas många olika skäl att bo kvar i föräldrahemmet. Uppgiften finns att tillgå i Statistiska centralbyråns *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF)*.

Figur 5.2 Andel unga i åldern 20–25 år som bor kvar i föräldrahemmet, 2004/2005. Procent.

Det är en större andel unga män än unga kvinnor som bor kvar i föräldrahemmet. I åldersgruppen 20–25 år bor fyra av tio män kvar i föräldrahemmet, men endast två av tio kvinnor. Cirka fyra av tio unga med utländsk bakgrund bor kvar i föräldrahemmet, vilket kan jämföras med tre av tio unga med svensk bakgrund. Enligt årets undersökning tenderar unga vuxna som har föräldrar med universitetsutbildning att bo kvar i föräldrahemmet i mindre utsträckning än unga som har föräldrar med lägre utbildningsnivå. Denna tendens har inte kunnat skönjas i resultaten från tidigare år.

De regionala variationerna är stora, i synnerhet för de unga männen. Skillnaderna är störst mellan storstadsregionerna och de större städerna. I storstadsregionerna bor närmare hälften av de unga männen kvar i föräldrahemmet, vilket kan jämföras med knappt tre av tio i de större städerna (figur 5.2).

Mellan åren 1990/1991 och 1998/1999 ökade andelen unga som bodde kvar i föräldrahemmet. En utveckling som inte är förvånande med tanke på att sysselsättningen bland unga minskade dramatiskt i samband med 1990-talskrisen samtidigt som också bostadsproduktionen var låg. Andelen kvarboende i den aktuella åldersgruppen (20–25 år) minskade något mellan 1998/1999 och 2003/2004 men har ökat något igen och är i stort sett tillbaka på 1998/1999 års nivå (figur 5.3).

Figur 5.3 Andel unga i åldern 20–25 år som bor kvar i föräldrahemmet 1990/1991, 1998/1999, 2003/2004 och 2004/2005. Procent.

Unga med eget förstahandskontrakt

Denna indikator ger ett mått på i vilken mån unga vuxna som bor i hyresrätt har ett eget förstahandskontrakt och hur det varierar mellan ungdomar med olika bakgrund och i olika regioner. Indikatorn bygger på Statistiska centralbyråns undersökning *Hushållens ekonomi* (HEK).

År 2004 hade 92 procent av alla i åldersgruppen 20–25 år som bor i hyresrätt ett eget förstahandskontrakt på den ordinarie hyresmarknaden. En högre andel män än kvinnor hade ett eget förstahandskontrakt och en något högre andel med utländsk bakgrund hade det än unga med svensk bakgrund i denna åldersgrupp.

De regionala skillnaderna är stora. Den lägsta andelen unga vuxna med förstahandskontrakt finns i Stockholmsområdet där närmare en fjärdedel av de unga i hyresrätt saknar förstahandskontrakt. Även i Göteborgsregionen bor många unga i hyreslägenheter utan eget kontrakt.

I övriga delar av landet varierar andelarna mellan 90 och 100 procent.

De senaste fem åren har andelen ungdomar som har ett eget förstahandskontrakt på hyresmarknaden sjunkit något och det är unga kvinnor som svarar för hela nedgången. En förklaring kan kanske vara att män i allmänhet bor kvar i föräldrahemmet något längre än kvinnor och då kanske i större utsträckning väntar med att flytta till en egen bostad tills de kan få ett eget kontrakt på en bostad.

Sett över landet är det främst i storstäderna Stockholm och Göteborg som andelen ungdomar med eget förstahandskontrakt har sjunkit (tabell 5.14).

Tabell 5.14 Andel unga i åldern 20–25 år i hyresrätt med eget förstahandskontrakt 1999, 2003 och 2004. Procent

	1999	2003	2004
Kvinnor	92	88	86
Män	96	90	96
Svensk bakgrund	94	89	91
Utländsk bakgrund	97	92	95
Stockholm/Södertälje A-region (H1)	87	78	76
Göteborgs A-region (H8)	95	90	79
Malmö/Lund/Trelleborgs A-region (H9)	96	91	95
Större städer (H3)	96	90	97
Mellanbygden (H4)	97	99	98
Tätbygden (H5)	89	94	100
Glesbygden (H6)	93	94	91
Samtliga	94	89	92

Källa: Boverket.

Ungas boendeutgifter

Den disponibla inkomsten och boendeutgifternas storlek har stor betydelse för ungdomars möjligheter att skaffa sig ett eget boende och för att på sikt kunna behålla bostaden och känna sig trygg i denna. Indikatorn kan hämtas ur Statistiska centralbyråns undersökning *Hushållens ekonomi* (HEK).⁸⁰ Om boendeutgifterna svarar för en hög andel av den disponibla inkomsten innebär det att det blir en mindre del av inkomsten kvar att klara övriga utgifter på. Samtidigt bör man hålla i minnet att detta mått inte klargör hur höga inkomsterna är eller nivån på boendeutgifterna. Om den disponibla inkomsten är hög finns det större möjligheter att klara sig på det som återstår när boendeutgifterna är betalda, även om dessa är höga (tabell 5.15).

Den genomsnittliga boendeutgiftsprocenten för samtliga ungdomar i åldersgruppen 20–25 år uppgår till 28 procent av den disponibla in-

komsten. Kvinnor betalar en något högre andel än män för sitt boende. Ungdomar med utländsk bakgrund betalar en högre andel av den disponibla inkomsten än ungdomar med svensk bakgrund. Ungdomar i storstadsområden betalar den högsta andelen av sin disponibla inkomst för boendet. Allra mest betalar ungdomarna i Göteborgsregionen där 34 procent av den disponibla inkomsten går till boendet. Lägst är boendeutgifternas andel av den disponibla inkomsten i glesbygden.

Boendeutgifternas andel av den disponibla inkomsten har sjunkit under perioden 1999–2004, från 34 till 28 procent. Sänkningen är jämnt fördelad mellan kvinnor och män och mellan ungdomar med svensk och utländsk bakgrund. Det innebär att ungdomar med utländsk bakgrund fortfarande betalar en högre andel av sin inkomst för boendet än ungdomar med svensk bakgrund.

Tabell 5.15 Boendeutgifternas andel av den disponibla inkomsten bland 20–25-åringar, 1999, 2003 och 2004. Procent

	1999	2003	2004
Kvinnor	36	34	30
Män	33	32	27
Svensk bakgrund	33	34	27
Utländsk bakgrund	39	32	33
Stockholm/Södertälje A-region (H1)	31	33	32
Göteborgs A-region (H8)	38	34	34
Malmö/Lund/Trelleborgs A-region (H9)	40	40	30
Större städer (H3)	35	34	27
Mellanbygden (H4)	29	27	25
Tätbygden (H5)	31	31	28
Glesbygden (H6)	39	37	24
Samtliga	34	33	28

Källa: Boverket.

Ur ett regionalt perspektiv är det endast i Storstockholm som ungdomarna inte har kunnat sänka den andel av inkomsten som går till boendet.

Brist på bostäder för unga

Denna indikator ger en bild av situationen på bostadsmarknaden för ungdomar i olika delar av landet utifrån Boverkets bostadsmarknadsenkät (tabell 5.16).

I Boverkets bostadsmarknadsenkät 2007 uppger 128 kommuner att det råder brist på sådana bostäder som ungdomar efterfrågar. Det innebär att det är fler kommuner som uppger att de

har brist på bostäder för ungdomar än som uppger att de har generell bostadsbrist. I kommuner där det inte råder någon generell brist på bostäder är problemet ofta att de tillgängliga lägenheterna är för stora eller för dyra för ungdomar, även om de har en inkomst. Cirka hälften av de kommuner som uppger att de har brist på bostäder för ungdomar är belägna utanför storstäderna och högskoleorterna.

Antalet kommuner som uppger att de har brist på sådana bostäder som ungdomar efterfrågar har minskat sedan 2005 då 142 kommuner uppgav brist på bostäder för ungdomar. .

Tabell 5.16 Antal kommuner som uppger att man har brist på bostäder för ungdomar respektive bostadsbrist generellt sett, 2007

	Brist på bostäder för unga	Generell bostadsbrist
Storstockholm	23	21
Storgöteborg	9	10
Stormalmö	11	11
Övriga högskoleorter	17	9
Övriga kommuner	68	71
Totalt	128	122

Källa: Boverket.

Socialstyrelsen

För många är det ekonomiska biståndet (tidigare socialbidrag) en väsentlig del av hushållets totala inkomst. Hemmavarande barn över 18 år som inte går i gymnasiet och andra vuxna som bor i bostaden, till exempel mor- och farföräldrar, bildar egna hushåll. Alla medlemmar i ett biståndshushåll registreras som biståndsmottagare, oavsett om biståndet har avsett hushållet som helhet eller enbart någon av dess medlemmar.⁸¹

Andelen unga i hushåll som mottar ekonomiskt bistånd

Under 2005 fick 4,5 procent av befolkningen som helhet ekonomiskt bistånd. Biståndstagandet har minskat under de senaste åren i takt med att konjunkturen har förbättrats. Detta gäller även unga vuxna men andelen som beviljats ekonomiskt bistånd är betydligt högre bland de unga än bland befolkningen i sin helhet.

Cirka 10 procent av samtliga i åldern 19–25 år tog emot ekonomiskt bistånd 2005 (tabell 5.17). I hög grad beror detta på att unga vuxna, trots högkonjunkturen, fortfarande har problem med etableringen på arbetsmarknaden. Detta gäller särskilt unga med kort utbildning och med utländsk bakgrund. Särskilt problematiskt är det långvariga biståndstagandet för personer i åldern 18–19 år. För denna grupp av ungdomar ökade det långvariga biståndstagandet under hela 1990-talet och avtog inte, som för andra åldersgrupper, när konjunkturen vände.

Tabell 5.17 Andel ungdomar i åldersgruppen 19–25 år som själva tog emot eller bodde i hushåll som tog emot ekonomiskt bistånd 2004 och 2005. Procent

	Män		Kvinnor	
	2004	2005	2004	2005
Har fått ekonomiskt bistånd	11,3	9,6	10,4	10,3

Källa: Socialstyrelsen.

Tabell 5.18 Antal nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar, 2005 och 2006

	2005	2006	Förändring antal	Förändring %
SAMTLIGA				
-29 år	4 706	6 026	1 320	28
30-39 år	7 792	6 070	-1 722	-22
40-49 år	13 470	10 267	-3 203	-24
50-59 år	21 570	15 694	-5 876	-27
60 år -	12 770	10 119	-2 651	-21
Totalt	60 308	48 176	-12 132	-20
KVINNOR				
-29 år	2 548	2 972	424	17
30-39 år	5 190	4 004	-1 186	-23
40-49 år	8 777	6 558	-2 219	-25
50-59 år	12 673	8 978	-3 695	-29
60 år -	6 783	5 303	-1 480	-22
Totalt	35 971	27 815	-8 156	-23
MÄN				
-29 år	2 158	3 054	896	42
30-39 år	2 602	2 066	-536	-21
40-49 år	4 693	3 709	-984	-21
50-59 år	8 897	6 716	-2 191	-25
60 år -	5 987	4 816	-1 171	-20
Totalt	24 337	20 361	-3 976	-16

Källa: Försäkringskassan, årsredovisning 2006.

Försäkringskassan

Ersättning för nedsatt arbetsförmåga

Den som är mellan 30 och 64 år kan få sjukersättning om arbetsförmågan är varaktigt nedsatt. Arbetsförmågan måste vara nedsatt på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan. Den som är mellan 19 och 29 år kan istället få aktivitetsersättning om arbetsförmågan är varaktigt nedsatt eller nedsatt under en begränsad tid (minst ett år). Dessa två ersättningar brukar benämnas sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension) (tabell 5.18).

Antalet nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar minskade för första gången under 2000-talet under 2006. Minskningen var kraftig och beror till största delen på att antalet långa sjukfall minskat under flera år, men också på att färre långa sjukfall avslutas med sjuk- eller aktivitetsersättning. Antalet nya sjuk- och aktivitetsersättningar har minskat i alla åldersgrupper utom i den yngsta. Ökningen i den yngsta åldersgruppen är dock med stor sannolikhet i första hand en följd av vissa regeländringar som har gjorts och inte någon reell ökning av de unga ohälsa (figur 5.4).

Figur 5.4 Förändring av nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar mellan 2005 och 2006. Procent.

För några år sedan ändrades reglerna så att personer mellan 16 och 18 år inte kunde nybeviljas aktivitetsersättning. Däremot fanns det ett antal unga människor mellan 16 och 18 år som redan hade förmånen vid tidpunkten för regeländringen. Det innebär att många av dessa redan hade aktivitetsersättning när de fyllde 19 år och inte dök upp i statistiken över nybeviljande. Men denna effekt har numera upphört och nybeviljandena bland 19-åringar-

na ökar eftersom även de individer som, på grund av regeländringen, aldrig hade möjligheten att få aktivitetsersättning när de var 16–18 år numera ingår (tabell 5.19).

Ungdomars situation är även temat för *Socialförsäkringsboken 2006* där ungas situation diskuteras mer djupgående. En fullständig bild av ungdomars arbetsförmåga till följd av sjukdom kan dock inte ges utifrån indikatorerna. De som inte uppfyller kraven för ersättning syns

Tabell 5.19 Antal individer per tusen försäkrade med sjukpenning samt med sjuk- och aktivitetsersättning, 2006

	16–19 år	20–24 år	25–29 år	30–64 år	Samtliga
Med sjukpenning	3	48	87	137	115
Med sjuk- och aktivitetsersättning	4	21	22	124	95
Nybeviljad sjuk- och aktivitetsersättning	5	3	3	10	8

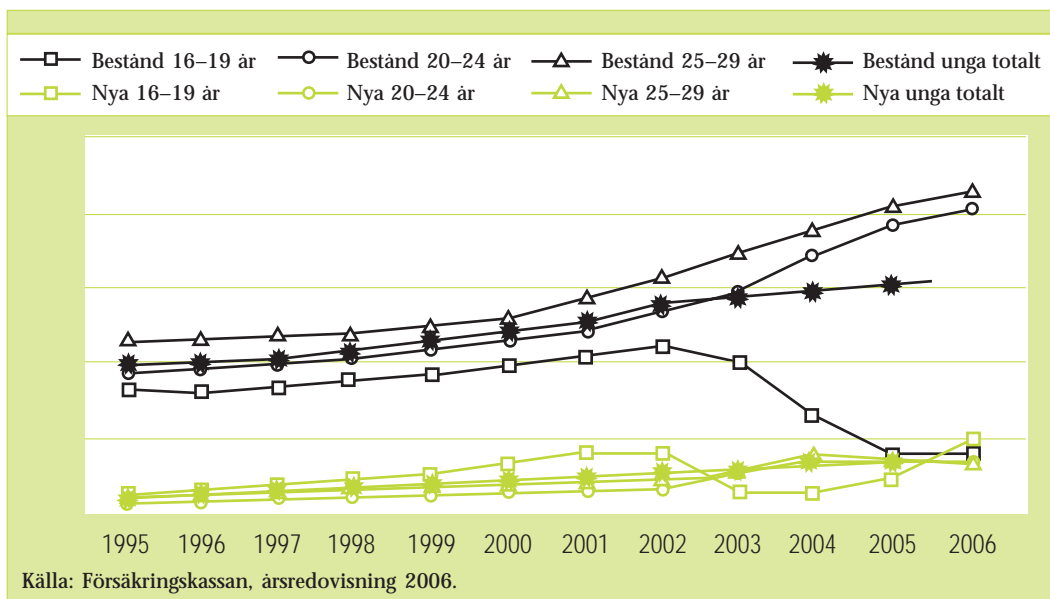
Källa: Försäkringskassan, årsredovisning 2006.

inte i statistiken. Det är också viktigt att ha i åtanke att de individer som har ohälsorelaterad ersättning från socialförsäkringen i åldersgruppen 16–19 år är få till antalet. Tolkning av denna åldersgrupps värden och värdenas förändringar ska därför göras med försiktighet.

Antalet nettodagar med sjukpenning har minskat, oavsett åldersgrupp, i förhållande till 2002. Den åldersgrupp som ligger närmast målet och nästan uppnådde en halvering 2006 är 16–19-åringarna. Ungdomsgruppernas netto-

dagar totalt följer i stort samma utveckling som åldersgruppen 30–64 år, utom åldersgruppen 20–24 år som fortsätter att öka.

Antalet individer per tusen försäkrade med sjukpenning följer samma utveckling som under åren 1995–2006 i alla åldersgrupper utom i gruppen 16–19 år som ökar marginellt mellan 2005 och 2006 (figur 5.5). Orsakerna till sjuk-skrivning har till viss del förskjutits från somatiska besvär till psykiska sjukdomar, främst bland yngre och kvinnor.⁸²

Figur 5.5 Antalet individer per tusen försäkrade med sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning, 1995–2006.

Regeringens långsiktiga mål innebär också att antalet nya sjuk- och aktivitetssättningar ska minska. Jämfört med 2004 har andelen nya aktivitetssättningar per 1 000 försäkrade minskat något i åldersgruppen 25–29 år och varit i stort sett oförändrad i åldersgruppen 20–24 år. Däremot har andelen ökat kraftigt i åldersgruppen 16–19 år. Ökningen torde snarare vara effekten av de regeländringar som har gjorts än att hälsan försämrats.

När dessa indikatorer studeras utifrån ett köns- perspektiv framgår att unga kvinnor vanligtvis står för den största andelen, oftast mellan 51 och 60 procent. I en grupp är andelen unga kvinnor ännu högre (65–70 procent), och det är i åldersgruppen 25–29 år. Men om hänsyn tas till graviditetskomplikationer samt andra bakgrundsfaktorer är sannolikheten inte högre för en ung kvinna (20–34 år) att bli sjukskriven än för en ung man.⁸³ Det finns även exempel där unga kvinnor har en lägre andel (40–45 procent) än män. Detta gäller individer med aktivitetssättning i de båda yngsta åldersgrupperna. Detsamma gäller för 16–19-åringarna i indikatorerna nya aktivitetssättningar och nettodagar totalt.

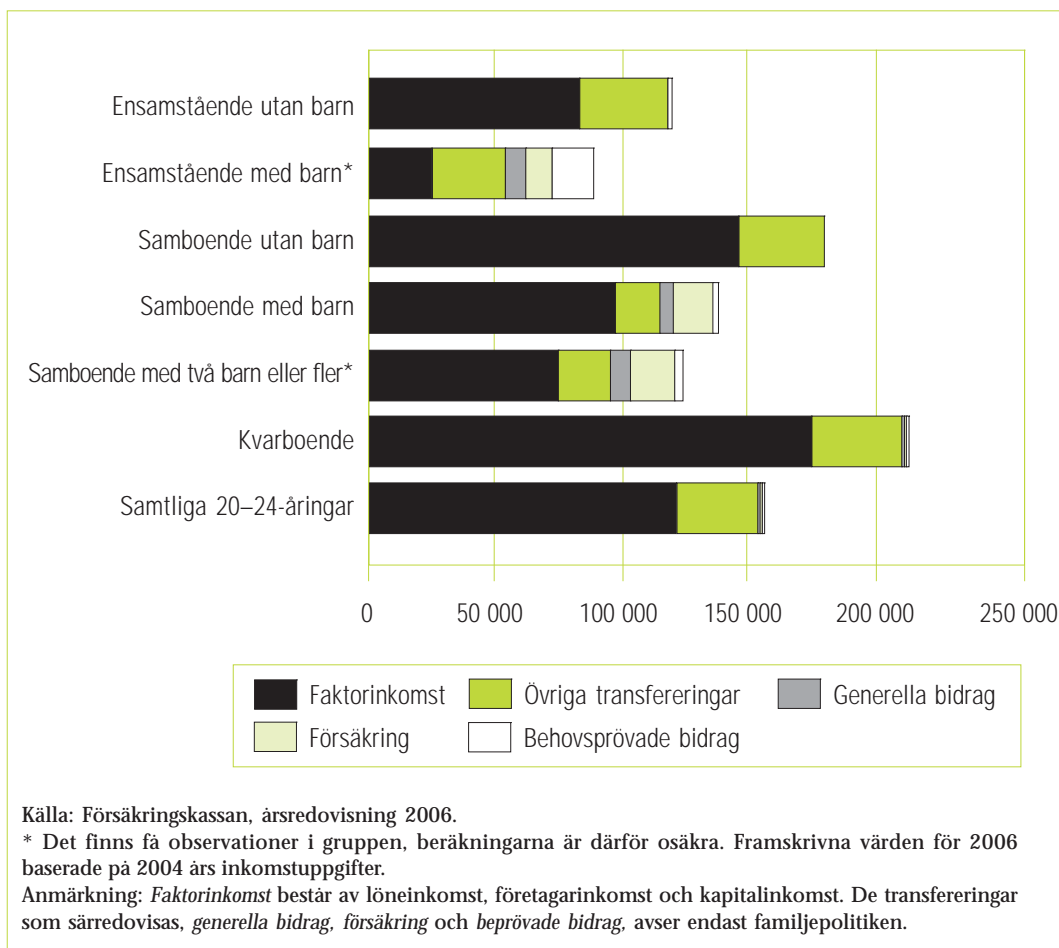
Familjer med och utan barn

Försäkringskassan har tidigare identifierat indikatorer inom den ekonomiska familjepolitiken. Något uppdrag att redovisa dessa indikatorer 2007 fanns inte. Ungdomsstyrelsen har ändå valt att ta med dessa i sammanställningen. Underlaget är hämtat ifrån Försäkringskassans rapporter *Analysera – resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken med ungdomsperspektiv* samt *Socialförsäkringsboken 2006*.

En mycket viktig del i barnfamiljernas vardag är den ekonomiska situationen. Faktorer som sammanboendestatus, antalet barn och möjligheterna till stöd från samhälle och familj påverkar vilken ekonomi det unga hushållet har. Den ekonomiska familjepolitiken består av olika stödformer. Tillsammans ska de olika stöden bidra till att utjämna skillnader i ekonomiska villkor mellan familjer med och utan barn.

Låg ekonomisk standard definieras som disponibel inkomst per konsumtionsenhet som understiger 60 procent av medianen av disponibel inkomst per konsumtionsenhet för samtliga personer. Eftersom låg ekonomisk standard är ett relativt mått på ekonomisk utsatthet, innebär det att personer med låg ekonomisk standard har låg disponibel inkomst i förhållande till samhället i övrigt, inte att de nödvändigtvis saknar ekonomiska resurser för att täcka sina grundläggande fysiska behov.

Ensamstående med barn har lägst disponibel inkomst per konsumtionsenhet. Bland samboende har unga utan barn högst disponibel inkomst per konsumtionsenhet, följt av samboende med ett barn. Samboende har högre disponibel inkomst per konsumtionsenhet än ensamstående och hushåll utan barn har hö-

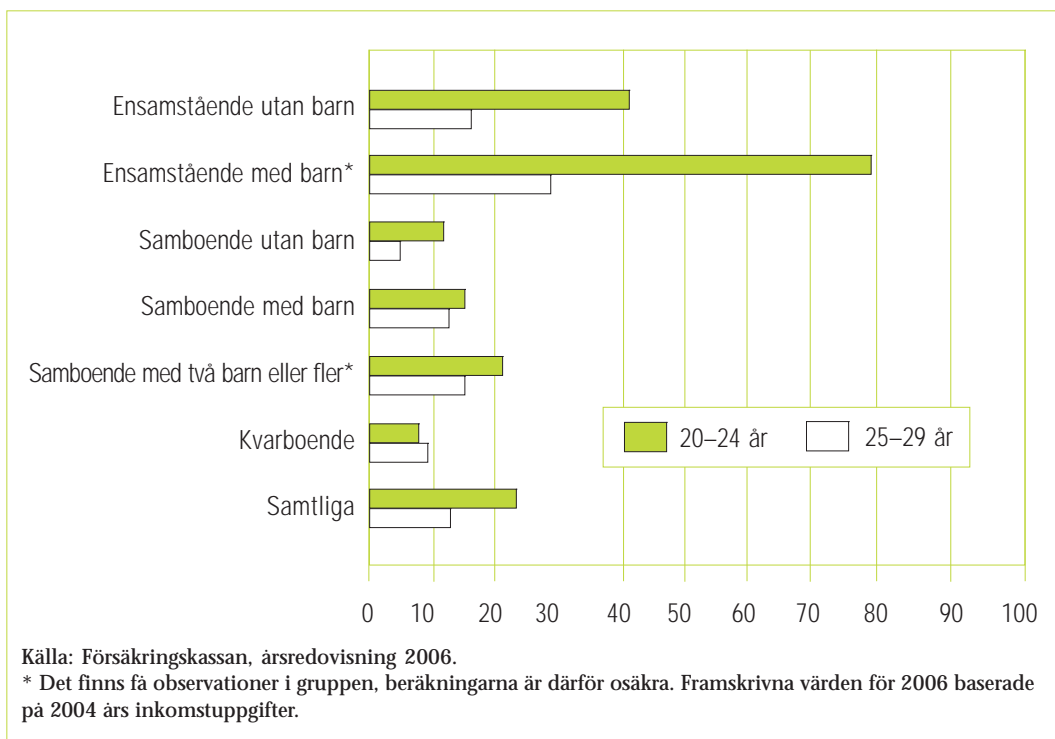
Figur 5.6 Ekonomisk standard i genomsnitt bland 20–24-åringar, 2006. Kronor.

gre ekonomisk standard än hushåll med barn. Den ekonomiska standarden sjunker ju fler barn som finns i hushållet (figur 5.6 och 5.7).

Under de senaste årtionedena har de ungas utbildningstid förlängts och etableringen på arbetsmarknaden förskjutits längre upp i åldrarna. Eftersom den ekonomiska standarden till stor del beror på vilken anknytning personerna i hushållet har till arbetsmarknaden påverkar detta ungdomars ekonomiska situation. Hus-

håll med svag anknytning till arbetsmarknaden har låg disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

Vid en jämförelse med andra åldersgrupper visar det sig att 20–29-åringars disponibla inkomst per konsumtionsenhet är lägre än andra åldersgruppers. Även andelen personer med låg ekonomisk standard är högre bland 20–29-åringar än i andra åldersgrupper. Arton procent bland unga har låg ekonomisk standard, att jäm-

Figur 5.7 Andel hushåll bland unga i åldern 20–29 år med låg ekonomisk standard, 2006. Procent.

föra med 10 procent i hela befolkningen. Bland ensamstående unga med barn har hälften låg ekonomisk standard, medan andelen bland kvarboende och samboende ungdomar utan barn understiger 10 procent. Andelen med låg ekonomisk standard är generellt hög för 20–29-åringar födda i utlandet. Bland unga, som är födda utomlands och har barn, har varannan låg ekonomisk standard.

Betydelsen av den ekonomiska familjepolitiken ökar ju fler barn som finns i hushållet. Familjepolitiken höjer den ekonomiska standarden med 16 procent för samboende unga med ett barn och 23 procent för samboende ungdomar med två eller flera barn. Det kan

jämföras med samboende oavsett ålder med ett respektive två barn, för dessa höjer familjepolitiken den ekonomiska standarden med 6 respektive 9 procent. Familjepolitiken har också större betydelse för de hushåll som har de lägsta inkomsterna. Nästan var femte 20–29-åring har låg ekonomisk standard, vilket kan jämföras med ungefär var tionde person i hela befolkningen. Bland ensamstående unga med barn och utrikes födda ungdomar med barn har hälften låg ekonomisk standard. För gruppen ensamstående hushåll som helhet (oavsett ålder) med barn har ungefär 20 procent låg ekonomisk standard.

Kronofogdemyndigheten

Underlag till rapporteringen har hämtats från Kronofogdemyndighetens betalningsföreläggande- och handräckningsdatabas, Kronofogdemyndighetens utsökings- och indrivningsdatabas och Kronofogdemyndighetens ledningsinformationssystem.

Inkomna ansökningar om betalningsföreläggande

Indikatorn beskriver antalet i åldersgruppen 18–25 år som har en ansökan om betalningsföreläggande (BF) inlämnad till Kronofogdemyndighetens summariska process.⁸⁴ Denna indikator ger en tidig signal om problem med betalningsförmågan för åldersgruppen. Att få en ansökan om betalningsföreläggande inskickad till Kronofogdemyndigheten innebär att gäldenären är en "sen betalare". En privaträttslig fordran har förfallit till betalning. Betalas inte skulden utfärdas ett bevis, ett utslag om betalningsföreläggande. Ett utslag om betalningsföreläggande i Kronofogdemyndighetens register, databasen för betalningsföreläggande och handräckning, används som underlag för kreditupplysningsföretagens register över betalningsanmärkningar.

Konsekvenserna av att få en betalningsanmärkning är stora för unga människor. Om en privatperson har registrerats för en betalnings-

anmärkning finns uppgiften kvar i tre år och kan leda till svårigheter att ingå ekonomiska avtal, exempelvis problem med att hyra bostad, skaffa telefonabonnemang eller låna pengar. En skuld i Kronofogdemyndighetens register försvårar således en ung persons inträde i vuxenlivet.

Den som vill ha betalt eller få tillbaka en sak kan ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogden. Om den som ska betala eller lämna tillbaka saken inte protesterar resulterar ansökningen i ett utslag. Utslaget kan sedan ligga till grund för Kronofogdens arbete med att driva in skulden eller se till att saken lämnas tillbaka. Antalet inlämnade ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning mot ungdomar i åldersgruppen 18–25 år minskade mellan 2005 och 2006 (tabell 5.20 och 5.21).

Ställt i relation till befolkningen i åldersgruppen, och jämfört med totalbilden för samtliga som är 18 år och däröver i Sverige, är dock ungdomarna fortfarande överrepresenterade bland dem som låter icke infriade skyldigheter gå så långt som till en ansökan om betalningsföreläggande. Förutom i den yngsta åldersgruppen (18-åringar), där unga kvinnor dominerar, har män genomgående fler ansökningar om betalningsföreläggande riktade mot sig.

De geografiska variationerna är stora eftersom det skiljer mycket i utfall mellan länen. Högsta andelen betalningsförelägganden per 1 000 in-

Tabell 5.20 Antalet inkomna ansökningar om betalningsföreläggande (BF) 2005 och 2006

	2005	2006	Förändring
Antal BF bland 18–25-åringar	112 054	109 116	-2,6 %
Antal BF totalt	796 024	814 017	2,3 %
Andel BF bland 18–25-åringar av totalt inkomna	14,1%	13,4%	-0,7 %

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Tabell 5.21 Antal betalningsföreläggande bland 18–25-åringar, 2005 och 2006, per 1 000 invånare

	2005	2006
18 år	47	44
19 år	106	93
20 år	127	116
21 år	141	133
22 år	153	146
23 år	157	153
24 år	161	155
25 år	156	161
Totalt 18–25 år	130	124

Källa: Kronofogdemyndigheten.

vånare i åldersgruppen 18–25 år redovisas i Södermanlands län. I detta län redovisas även – näst efter Uppsala län – den största ökningen av antalet betalningsförelägganden mellan 2005 och 2006.

En total beloppsmässig ökning noteras mellan 2005 och 2006 för inkomna betalningsförelägganden riktade mot ungdomar. I och med att antalet betalningsförelägganden minskade innebär detta att den genomsnittliga skulden per inlämnat betalningsföreläggande ökar från 4 884 kronor till 5 260 kronor. Merparten avser betalningsförelägganden mot unga män, cirka 64 procent. Unga män har även en högre genomsnittlig skuld per betalningsföreläggande än unga kvinnor.

Etableringsåldern (den ålder då 75 procent av en årskull är i sysselsättning) ligger numera närmare 30 år för såväl unga män som unga kvinnor. Av denna anledning är det bekymmersamt att de ovan redovisade siffrorna för unga är så höga. Så länge som unga bor kvar i föräldrahemmet kan man anta att behovet av annat än ren konsumtionsförbrukning är begränsat. Behovet av större kapitalkrävande investeringar (lägen-

hetsinsatser, bilinköp, möbel- och husgerädsinköp med mera) borde med den ökande etableringsåldern i stor utsträckning ligga utanför den studerade ungdomsgruppen 18–25 år. Att andelen ansökningar om betalningsförelägganden bland unga är större än i befolkningen i övrigt är därför oroväckande.

Vid en regional mätning av ärendeinflödet som genomfördes av Kronofogdemyndigheten i Malmö, konstaterades att cirka en tredjedel av antalet inkomna ansökningar om betalningsförelägganden för gruppen 18–25 år avsåg obetalda telefoniskulder, mestadels mobiltelefonräkningar. Näst största skuldkategori var trafikförsäkringsskulder.

Unga med skulder

Indikatorn beskriver antalet i åldersgruppen 18–25 år med skulder i Kronofogdemyndighetens indrivningsregister, samt deras totala skuldbelopp. Konsekvensen av att en skuld har lämnats till Kronofogdemyndigheten för indrivning är att verkställighet kan komma att ske. Tvångsätgärder kan komma att vidtas, exempelvis utmätning. Skulden blir även registrerad

i Kronofogdemyndighetens register, databasen för utsökning och indrivning.

Gruppen unga i Kronofogdemyndighetens utsöknings- och indrivningsregister har under det senaste året antalsmässigt minskat. Denna minskning innebär ett trendbrott. Ställt i relation till befolkningen är en lägre andel bland unga registrerade i Kronofogdemyndighetens register än vad som gäller för hela befolkningen.

En gäldenär är en person som har en skuld till någon (borgenär). Den genomgående tendensen att andelen registrerade gäldenärer av befolkningen minskar stadigt från 2003 och framåt, är inte lika konsekvent (en tillfällig ökning 2005) bland unga kvinnor i åldrarna 18–25 år som bland övriga grupper (tabell 5.22 och 5.23).

Detta innebär att de unga kvinnorna alltmer närmar sig den nivå som gäller för samtliga kvinnor. Andelen unga med skulder är dock lägre än vad som gäller för befolkningen i övrigt.

Såväl antal skuldposter per gäldenär som genomsnittlig skuld per skuldpost är lägre bland ungdomarna än bland det totala antalet gäldenärer i Kronofogdemyndighetens register. Bland skulderna till stat och kommun dominerar skatteskulderna beloppsmässigt hos ungdomarna precis som hos övriga gäldenärer. Bland unga är emellertid en betydligt högre andel av totalskulden noterad för teveavgifter, studiemedelsavgifter, felparkeringsavgifter, fordonskatt, bötesmedel och Brottsofferfonden än bland gäldenärer i stort. Genomsnittligt har

Tabell 5.22 Andel registrerade gäldenärer, 2003–2006. Procent

	2003	2004	2005	2006
18–25 år	4,3	4,3	4,3	4,1
18 år–	6,2	6,1	6,0	5,8

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Tabell 5.23 Andel gäldenärer fördelade på kvinnor och män samt ålder, 2003–2006. Procent

	2003	2004	2005	2006
18–25 år	4,3	4,3	4,3	4,1
18 år–	6,2	6,1	6,0	5,8
<i>därav</i>				
Kvinnor 18–25 år	2,7	2,7	2,8	2,6
Kvinnor 18 år–	4,1	4,0	3,9	3,5
Män 18–25 år	4,9	4,8	4,7	4,5
Män 18 år–	7,8	7,6	7,3	7,0

Källa: Kronofogdemyndigheten.

varje 18–25-åring som finns i kronofogdens register en totalskuld på 19 000 kr. De geografiska skillnaderna är påtagliga. I Södermanlands län är drygt 7 procent av åldersgruppen 18–25 år registrerade hos Kronofogdemyndigheten medan motsvarande siffra för Västerbottens län är drygt 2 procent.

Unga med ansökan om avhysning

Indikatorn beskriver för hur många i åldersgruppen 18–25 år som en ansökan om avhysning har lämnats in till Kronofogdemyndigheten. Indikatorn visar även hur många som slutligen har avhysts från sin bostad. Vanligtvis brukar en avhysning bero på att hyresgästen inte har betalat sin hyra, men även fall av störande beteende förekommer. Konsekvensen av en avhysning innebär i regel, förutom bostadslöshet, även att en betalningsanmärkning registreras om orsaken till avhysningen är obetald hyra.

Unga har lika stort antal inkomna ansökningar om avhysning per 1 000 invånare som hela befolkningen. Bland faktiskt genomförda avhysningar är däremot andelen i ungdomsgruppen större än den totala andelen. Ser man separat på kvinnor respektive män bland ung-

domarna, visar det sig att frekvensen av faktiskt genomförda avhysningar i förhållande till antalet inkomna ansökningar är något högre för unga män än för unga kvinnor (tabell 5.24).

Det förekommer stora geografiska variationer. Jämförelser mellan olika län visar på skillnader på 0,4–2,7 *inkomna ansökningar* per 1 000 invånare respektive 0,2–1,8 *genomförda avhysningar* per 1 000 invånare.

Tabell 5.24 Antal inkomna begäran om avhysning samt antal och andel genomförda avhysningar, 2006

	Inkomna begäran om avhysning	Genomförda avhysningar	Andel verkställda av inkomna avhysningar
18–25 år	1 081	440	41%
18 år–	9 234	3 298	36%
<i>därav</i>			
Kvinnor	454	177	39%
Män	627	263	42%

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Skatteverket

Skatteverket hade 2005 ett regeringsuppdrag att utifrån ett antal tidigare framtagna indikatorer ta fram vad dessa indikatorer ger för resultat 2006. Grunddata till rapporteringen har hämtats från Skattedatabasen samt från Statistiska centralbyråns befolkningsstatistik för 2005 och 2006.

Unga som betalar inkomstskatt

Mättet indikerar hur många som har förvärvsarbete – indikatorn skiljer inte på heltids-, deltid- och säsongarbete. Även andra skattepliktiga ersättningar som till exempel a-kassa, sjukpenning från försäkringskassan och föräldrapenning utgör skattepliktiga ersättningar. Uppgifterna från skattedatabasen avser taxeringsår 2006 vilket innebär att det är inkomsterna för 2005 som avses. Detta betyder att en person som är född 1980 räknas som 25 år. Måtten som har tagits fram för att indikera inkomstnivåer är kommunal inkomstskatt, pensionsgrundad inkomst av anställning samt pensionsgrundad inkomst av näringsverksamhet (annat förvärvsarbete). Pensionsgrundad inkomst är lika med lön minus vissa avdrag i deklarationen samt minus allmän pensionsavgift av anställning.

Unga män tjänar mer än unga kvinnor. Av ungdomarna är det dubbelt så många män som kvinnor som bedriver näringsverksamhet.

Unga män betalar i genomsnitt 39 procent mer i kommunal inkomstskatt än kvinnor. I den aktuella åldersgruppen betalar 71 procent av unga män och 73 procent av unga kvinnor kommunal inkomstskatt (tabell 5.25).

För kommunal inkomstskatt finns det skillnader i skatteskalor mellan olika kommuner och som pensionsgrundad inkomst räknas inte inkomster över 7,5 basbelopp (ett basbelopp var 43 300 kr). År 2005 hade 4 200 ungdomar (0,7 procent) maximal pensionsgrundad inkomst.

Unga med pensionsgrundande inkomster och betalda kommunalskatter

Skillnaderna i betald inkomstskatt kan förutom var man bor exempelvis bero på olika omfattning av arbetstid (heltids-, deltid- och säsongarbete). Även lönenivåerna skiljer sig åt mellan olika län vilket troligen också gäller för ungdomar. Dessutom är till exempel a-kassa, sjukpenning från försäkringskassan och föräldrapenning pensionsgrundande inkomst och skattepliktiga ersättningar (tabell 5.26).

Tabell 5.25 Antal och andel unga i åldern 18–25 år som betalar kommunal inkomstskatt, 2005

	Antal	Andel	Medel
Kvinnor	308 799	73%	26 065 kr
Män	312 811	71%	36 323 kr

Källa: Skatteverket.

Tabell 5.26 Antal och andel unga i åldrarna 18–25 år med pensionsgrundande inkomster av anställning, 2005

	Antal	Andel	Medel
Kvinnor	298 482	71%	98 622 kr
Man	299 625	68%	129 310 kr

Källa: Skatteverket.

Unga män har i genomsnitt 16 procent högre pensionsgrundad inkomst av näringsverksamhet än unga kvinnor. Unga män tjänar mer än unga kvinnor. Av ungdomarna är det dubbelt så många män som kvinnor som bedriver näringsverksamhet.

Det finns vissa regionala skillnader för ungdomars inkomstförhållanden. Andelen ungdomar som förvärvsarbetar är högst i Jönköpings län och lägst i Skåne län. Det är mycket få 18-åringar som bedriver näringsverksamhet men antalet som startar näringsverksamhet ökar med åldern. Stockholm och Gotland har högst andel ungdomar som bedriver näringsverksamhet medan andelen är lägst i Västerbotten. Inkomsterna av näringsverksamhet är högst i Dalarna och lägst i Norrbotten.

Ungdomsstyrelsens reflektioner

Att vara ung är att befinna sig i en etableringsfas. Under ungdomsperioden övergår de flesta från studier till arbete, flyttar hemifrån och skaffar sig kanske en livspartner och bildar familj. Det är vanligt att resa och se sig om i världen. Samtidigt är det en period då man brottas med stora frågor som kan vara avgörande för hur resten av livet formas. Det är inte lätt att välja rätt yrkesutbildning, det är inte alla som har råd att resa, unga utan arbetslivserfarenhet har svårt att hitta arbete och eventuella bostäder finns oftast där ingen vill eller har möjlighet att bo.⁸⁵

Svårt för unga att etablera sig

Ungdomsarbetslöshet är en av orsakerna till ungas senare etablering och arbetslösheten bland unga i Sverige är hög, även med europeiska mått mätt. I den europeiska statistiken över ungdomsarbetslösheten framkommer att variationerna inom EU är stora. Enligt Eurostats statistik var 20,8 procent av svenska ungdomar under 25 år arbetslösa någon gång under 2006.⁸⁶ Det innebär att Sverige hade den sjunde högsta ungdomsarbetslösheten bland EU:s 27 medlemsländer (genomsnittet var 17,4 procent). Senarelagt inträde på arbetsmarknaden på grund av ökad ungdomsarbetslöshet, ökade utbildningskrav, försämrad ekonomisk situation långt upp i åldrarna, svårigheter att hitta eget boende och senare familjebildning är en tendens i alla europeiska länder.

Utredningen *Unga utanför*⁸⁷ visade att om man som ung hamnar i arbetslöshet är det svårare att ta sig ur den än om man som äldre blir arbetslös. Tidiga erfarenheter av arbetslivet är således positivt för ungas etablering på arbetsmark-

naden. Trots detta finns det brister i kopplingen mellan skola och arbetsmarknad. Unga får inte tillräcklig vägledning om fortsatta studier eller om arbetsmarknaden, många skolor saknar studie- och yrkesvägledare och praktik erbjuds inte alla. Det är upp till varje kommun att bestämma om skolorna ska ha praktik eller inte.

Unga utan gymnasieutbildning har svårare att få inträde på arbetsmarknaden. Det påverkar inte sällan den efterföljande etableringsprocessen. Unga som drabbas av en längre tids arbetslöshet löper en större risk att hamna i ekonomiska svårigheter som vuxna.

De som inte har gymnasieutbildning har betydligt svårare än andra att etablera sig på arbetsmarknaden. Men det är svårt även för dem med gymnasieutbildning. I samband med arbetsmarknadspolitiska åtgärder tenderar unga utan gymnasieutbildning att ha lägre ersättningsnivåer än unga med slutförd gymnasieutbildning inom samma åtgärd.⁸⁸

Flödet in och ut ur arbetslöshet är bland unga. Bland 18–29-åringar är genomsnittet fyra inskrivningsperioder på arbetsförmedlingen. Mellan juli 2005 och juni 2006 hade över 300 000 unga i åldern 18–29 år registrerat sig hos arbetsförmedlingen. Innan 100 dagar hade gått hade 40 procent avregistrerats av olika orsaker. Av dessa hade 40 procent återigen registrerat sig hos arbetsförmedlingen före 4 oktober 2006. Störst andel som återkommer finns i åldersgruppen 20–24 år. Skillnaden mellan inrikes och utrikes födda är marginell. Däremot finns det en skillnad mellan unga kvinnor och unga män där män i åldern 18–29 år oftare är arbetslösa och i program men under kortare perioder än unga kvinnor.⁸⁹

Kopplingen mellan utbildning och arbete är inte lika tydlig längre som den kan sägas ha varit tidigare. En längre utbildning är en mer riskabel investering då en längre utbildning inte är en garanti för ett kvalificerat jobb och hög lön på samma sätt som tidigare. Utbildning är snarare en inträdesbiljett till arbetsmarknaden.⁹⁰ Det är inte alls säkert att övergången från utbildning till arbete innebär ett fast arbete. Ungas inträde på arbetsmarknaden är av central betydelse för deras tillgång till välfärd samtidigt som utbildning är en av de viktigaste förutsättningarna för att få ett jobb. Ungdomar har dock en svag anknytning till arbetsmarknaden och drabbas hårt av samhällets konjunktursvängningar.

Frågan om utbildningens betydelse är i högsta grad aktuell eftersom cirka 10 procent lämnar gymnasieskolan utan slutbetyg som ger behörighet till högskolestudier. Sannolikheten att en 20-åring som saknade slutbetyg från gymnasieskolan försörjer sig på *a-kassa* eller *aktivitetsstöd* vid 24 års ålder är 2,4 gånger större jämfört med en 24-åring som hade en gymnasieutbildning vid 20 års ålder. Sannolikheten att en individ utan gymnasieutbildning vid 20 års ålder har *försörjningsstöd* (socialbidrag) som huvudsaklig inkomst vid 24 års ålder är 6,4 gånger större än för en individ som har slutfört en gymnasieutbildning.⁹¹

Fler unga vuxna är kvarboende

Andelen ungdomar som bor kvar i föräldrahemmet har ökat något. Detta kan tolkas på två olika sätt. En möjlig förklaring är att unga väljer att bo kvar hos föräldrarna för att få en starkare ekonomi att spendera på annat än det egna boendet. En annan, och kanske mer sannolik förklaring är att många unga inte har råd att flytta till ett eget boende. Det kan också vara så

att det inte finns lägenheter som är tillgängliga. I vilket fall inskränks ungas möjligheter till ett självständigt liv och etablering på såväl bostads- som arbetsmarknaden.

Förutsättningen för unga att hitta bostad har försämrats under senare år. Boverket har visserligen visat att antalet kommuner som har brist på bostäder som är lämpliga för ungdomar har minskat de senaste två åren. Men fortfarande är det närmare hälften som uppger en sådan brist, det vill säga brist på små och billiga hyreslägenheter. Eftersom unga generellt har lägre inkomst än äldre är det viktigt att det finns möjligheter till billigt boende. Att kunna försörja sig, ta ett arbete och bo i en egen bostad är viktigt för vuxenblivandet och för att kunna leva ett självständigt liv.

Relationen arbete – fritid

I Ungdomsstyrelsens utredning *Fokus06* – en analys av ungas kultur och fritid framgick att äldre ungdomar i större utsträckning är missnöjda med kultur- och fritidsutbudet där de bor jämfört med yngre ungdomar. Med tanke på den höga etableringsåldern och unga vuxnas begränsade inkomster, finns det anledning att rikta uppmärksamhet mot dessa grupper.

De offentligt finansierade kulturinstitutionerna prioriterar i huvudsak barn i skolan och strategierna för att möta behoven bland äldre ungdomar är få. Ungdomar är storkonsumenter av fritid och kultur, men samtidigt en grupp med lite pengar och därför beroende av offentligt finansierade och organiserade verksamheter.

Ungas fritid är ofta nära kopplad till deras försörjningsmöjligheter. När de största delarna av de offentliga kultursatsningarna till unga kanaliseras genom skolan och främst genom grundskolan finns ett kultur- och fritidspolitiskt glapp

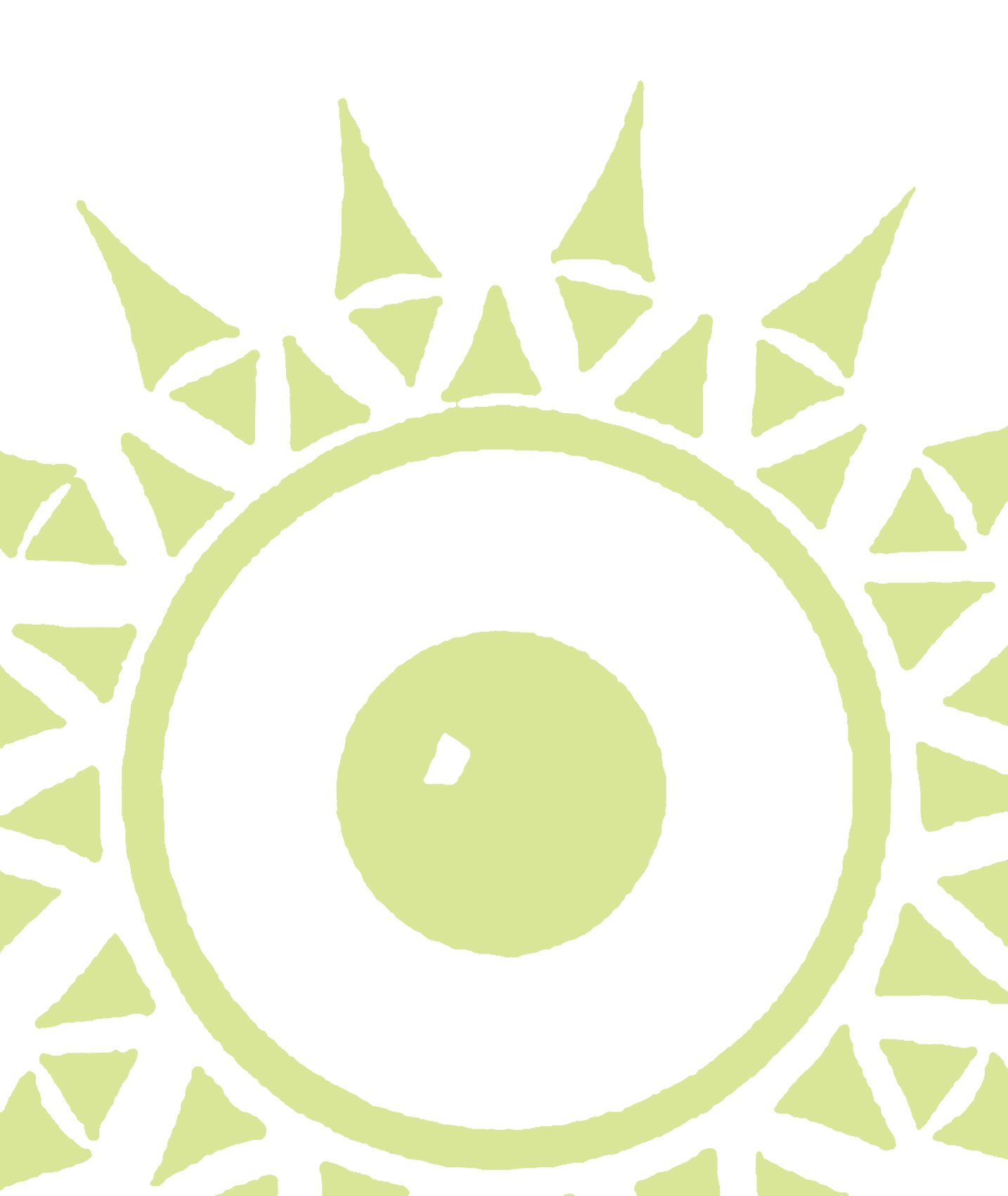
som unga och unga vuxna hamnar i. En förklaring kan vara att ungdomsgruppen blir brokigare och mer svårgripbar ju äldre ungdomarna blir. Det är lättare att nå ungdomarna så länge de går kvar i skolan.

Fritids- och kulturintressen kan även leda till jobb och egen försörjning. Kombinationen av en vilja att satsa på det egna intresset och en god portion entreprenörskap kan ge resultat. Ett exempel är den ideella föreningen Rockparty som 1981 bildades av ett gäng musikintresserade ungdomar som ville arrangera små konserter för sitt eget och sina kompisars nöjes skull. Idag är Hultsfredsfestivalen Sveriges största och mest kända musikfestival med nära 30 000 besökare.

Ungas försörjning viktigt mål för EU

Att förbättra ungdomars möjlighet till egen försörjning och etablering i samhället är en utmaning som lyfts även på EU-nivå. Efter ett initiativ av Sverige, Tyskland, Frankrike och Spanien antog Europeiska rådet 2005 en *européisk ungdomspakt*. Ungdomspakten innebär att EU:s medlemsländer har beslutat att särskilt fokusera på ungdomars situation inom arbetet med den så kallade Lissabonstrategin. Lissabonstrategin är EU:s strategi för att bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

Den europeiska ungdomspakten har som mål att främja ungas möjligheter till god utbildning och arbete, till att kunna studera, praktisera och arbeta utomlands, till social inkludering i samhället och till att kunna kombinera yrkesliv med privat- och familjeliv. Pakten lyfter behovet av lokala strategier för att möta lokala utmaningar inom till exempel ungas inträde på arbetsmarknaden. Även i Sverige finns det behov av att fortsätta stimulera ett varierat och lokalt förankrat arbete för att stärka ungas möjlighet till egen försörjning, till exempel genom att utveckla samspelet mellan olika lokala aktörer från bland annat näringsliv, offentlig sektor och frivilliga organisationer.

KAPITEL 6

Kultur och fritid

Huvudområdet *kultur och fritid* handlar om mål inom kultur-, medie-, idrotts- och folkrörelsepolitik men också om ungdomars deltagande i fritidsverksamheter, i folkrörelser samt i idrotts- och föreningsaktiviteter. På grund av bristande tillgång till data redovisas endast ungas delaktighet i föreningslivet i årets rapport.

Kultur och fritid

Indikator	Tendens	Relation		Kommentar
		TJEJER	KILLAR	
Deltagande i folkrörelser och föreningar bland ungdomar.				Andelen som är medlem i någon förening har minskat i alla åldersgrupper men mest bland unga och särskilt bland unga kvinnor.
Andel ungdomar som är aktiva i en förening.				Andelen som är aktiva i en förening har minskat något i alla åldersgrupper. Bland unga med utländsk bakgrund märks däremot en ökning i åldersgruppen 20–25 år.

 Tjejers situation bättre än killars	 Killars situation bättre än tjejers	 Ingen eller liten skillnad mellan killar och tjejer
---	---	---

Ungdomsstyrelsen

Genom att fördela bidrag till ungas egna organisationer och föreningar arbetar Ungdomsstyrelsen bland annat med att öka ungdomars delaktighet och inkludering i samhället. Myndigheten stödjer också metodutveckling inom ungas fritids- och föreningsliv. Nedan redovisas data från SCB:s undersökning om levnadsförhållanden (ULF) sammanslagna för åren 2004 och 2005 för att få ett större dataunderlag.

Andel ungdomar som är medlemmar i en förening

Föreningslivet har en stark ställning bland unga och finns överallt där ungdomarna finns – i skolan, i bostadsområden, i storstädernas förorter och på landsbygden. Men andelen unga som är medlemmar i föreningar är 24 procent-

enheter lägre än andelen föreningsmedlemmar i gruppen 35–74-åringar och andelen sjunker (tabell 6.1). Över 60 procent av dem som är medlemmar i någon förening är medlemmar i en idrottsförening. Unga i åldern 20–25 år är medlemmar i större utsträckning än yngre, 16–19 år, och unga med svensk bakgrund är medlemmar i större utsträckning än unga med utländsk bakgrund.⁹² Skillnaderna mellan grupperna har ökat sedan 2000/2001.

Sedan Statistiska centralbyråns mätningar 2000/2001 har föreningsmedlemskap bland ungdomar i åldern 16–25 år minskat från 74 till 64 procent. Utvecklingen är densamma, men inte lika dramatisk, i den äldre jämförelsegruppen där andelen med föreningsmedlemskap har minskat från 93 till 88 procent. Bland ungdomar med utländsk bakgrund har ande-

Tabell 6.1 Andel 16–25-åringar som är medlemmar i en förening 2004/2005. Procent

	16–19 år	20–25 år	16–25 år			35–74 år
			Män	Kvinnor	Samtliga	
SAMTLIGA	52	72	65	63	64	88
URSPRUNG						
Svensk bakgrund	54	76	68	66	67	91
Utländsk bakgrund	38	49	44	45	45	77
SOCIOEKONOMISK GRUPP FÖRÄLDRAHUSHÅLLET						
Arbetare	45	76	63	64	63	90
Tjänstemän	54	73	66	63	65	89
Företagare (exklusive akademikeryrken)	59	68	67	61	64	88
REGION						
Storstadsområden (H1-H2)	44	65	58	54	56	86
Större städer (H3)	52	76	64	70	67	90
Övriga (H4-H6)	62	75	74	64	69	89

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

len minskat från 68 till 45 procent. Motsvarande minskning för gruppen unga med svensk bakgrund är från 75 till 67 procent.

Skillnaderna mellan mätningarna 2003/2004 och 2004/2005 är små. En viss förändring i föreningsaktivitet har skett mellan grupper och i olika regioner. I storstadsområden har andelen 16–25-åringar som är medlemmar i föreningar minskat från 59 till 56 procent. Den största minskningen har skett bland unga kvinnor. Andel föreningsmedlemmar i gruppen 16–19-åringar som bor i mindre kommuner har ökat från 56 till 62 procent medan andelen har minskat med 5 procentenheter i gruppen 20–25-åringar. En ökning eller minskning från ett år till ett annat säger dock endast i begränsad utsträckning något om utvecklingen.

Andel ungdomar som är aktiva i en förening

Andel unga som är aktiva i en förening bygger på resultatet av en enkätfråga i ULF (Statistiska centralbyråns undersökning om levnadsförhållanden). Enkäten preciserar inte vad som avses med att vara aktiv. De som svarar på enkäten får själva bedöma om de är aktiva eller inte.

I ungdomsgruppen tycks andelen aktiva i gruppen med svensk bakgrund vara större än bland de med utländsk bakgrund och i dessa grupper är skillnaderna större bland unga kvinnor än bland unga män (tabell 6.2). Totalt sett tycks skillnaden mellan undersökningsåren 2003/2004 och 2004/2005 vara små. Andelen aktiva 2004/2005 ligger någon procentenhet lägre i alla grupper utom i gruppen unga med utländsk bakgrund. I denna grupp har andelen aktiva

Tabell 6.2 Andel 16–25-åringar som är aktiva i en förening 2004/2005. Procent*

	16–19 år	20–25 år	16–25 år			35–74 år
			Män	Kvinnor	Samtliga	
SAMTLIGA	29	27	30	26	28	36
URSPRUNG						
Svensk bakgrund	30	29	31	28	29	38
Utländsk bakgrund	22	14	20	14	17	25
SOCIOEKONOMISK GRUPP FÖRÄLDRAHUSHÅLLET						
Arbetare	23	24	24	24	24	34
Tjänstemän	31	30	32	29	30	40
Företagare (exklusive akademikeryrken)	33	25	34	21	28	37
REGION						
Storstadsområden (H1-H2)	22	25	28	19	23	33
Större städer (H3)	27	27	27	28	27	37
Övriga (H4-H6)	40	29	36	32	34	39

Källa: Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen.

* Underlaget är för begränsat för att kunna fastställa eventuella signifikanta skillnader.

ökat från 10 till 14 procent i åldern 20–25 år. Andelen aktiva i gruppen företagare tenderar att ha minskat för unga kvinnor men ökat för unga män. Även i de olika regionerna framkommer att andelen aktiva unga kvinnor tenderar att ha minskat i storstadsområdena samtidigt som andelen aktiva män har ökat. Den totala minskningen med någon procentenhet är inte unik för ungdomsgruppen. En minskning tycks även ha skett i åldersgruppen 35–74 år.

Riksidrottsförbundet

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse och även Sveriges största ungdomsrörelse med cirka 12 000 idrottsföreningar som har barn- och ungdomsverksamhet. I 2005 års redovisning av det lokala aktivitetsstödet rapporterades 23,1 miljoner deltagartillfällen för ungdomar i åldern 13–16 år, där sex av tio var pojkar och följaktligen fyra av tio var flickor. Könsfördelningen bland 13–16-åringar var densamma 2005 som 2004. Åldersgruppen 17–20 år hade 10,4 miljoner deltagartillfällen. Jämfört med 2004 ökade antalet deltagartillfällen i hela gruppen 13–20-åringar med 2,2 procent eller 736 000. Ökningen skedde särskilt inom åldersgruppen 17–20 år, där antalet deltagartillfällen för flickor ökade med 6 procent och för pojkar med 3 procent.

Ungdomsstyrelsens reflektioner

Kultur och fritid är en viktig del i många liv. På fritiden kan vi ägna oss åt aktiviteter som berikar våra liv och vårt välbefinnande. Mycket av det informella och icke-formella lärandet sker på fritiden och i olika kulturaktiviteter.

Ungas situation på arbetsmarknaden, ungas hälsa och ungas inflytande har betydelse för deras upplevelse av sin fritid. Kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga för identitetsskapandet då fritiden ger tillfällen för unga att träffa likasinnade och uppleva gemenskap och pröva olika aktiviteter för att se vad man passar till. Fritiden ger också glädje och förströelse som har betydelse för framtida yrkesval och karriärmöjligheter.

Kultur- och fritidsutbudet för ungdomar är ett område som är svårt att avgränsa tydligt. Det är ett område som består av statliga, regionala och kommunala ambitioner och institutioner, av ideella organisationer och av kommersiella krafter. Tidigare studier har visat att samverkan mellan aktörer leder till synergieffekter och kunskapsöverföring. Ökade inslag från ideella aktörer ska dock ses som ett komplement till och kan inte ersätta kommunens, regionens eller statens ansvar att investera i ett rikt kultur- och fritidsutbud.⁹³

Idrott – Sveriges största ungdomsrörelse

Idrottsrörelsen är Sveriges största folkrörelse och även Sveriges största ungdomsrörelse med barn- och ungdomsverksamhet i tusentals idrottsföreningar. Sextio procent av dem som är medlem i någon förening är med i en idrottsförening. Men man ska inte glömma att unga

även idrottar på egen hand, utan att vara medlemmar i idrottsföreningar.

I *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning*⁹⁴ betonas att "idrottsrörelsen har ett särskilt ansvar med hänsyn till det stora antal barn och ungdomar som är verksamma inom idrotten". Även välfärdspolitiska frågor som demokrati, delaktighet och folkhälsa lyfts fram. Det är viktigt, inte minst idrottspolitiskt, att veta att hälsa och medborgerlig anda (tillit till andra människor och samhällliga institutioner, hur man ser på sig själv och andra som medborgare och röstbenägenhet vid riksdagsval) är bättre och starkare i än utanför föreningsidrotten. Unga som är med i föreningsidrott upplever sin fysiska hälsa som betydligt bättre än unga som antingen har varit med men slutat eller aldrig har varit en del av föreningsidrotten.⁹⁵

Minskande antal unga i föreningar

Föreningslivet i Sverige och i de övriga nordiska länderna har en lång tradition. Föreningslivet är en mötesplats för sociala relationer och genererar ett socialt kapital i form av kompetens, samarbetsförmåga och förtroende i mänskliga relationer. Föreningslivet kan sägas ha ett folkstyrelseuppdrag där föreningens medlemmar får möjlighet att utveckla den kompetens och de egenskaper som behövs i ett gemensamt beslutsfattande, nämligen förmågan att formulera sig, värdera, argumentera och besluta.

Föreningslivet har en stark ställning bland unga. Men andelen unga som är medlemmar i föreningar är lägre än bland äldre och andelen

sjunker. Skillnaderna mellan Statistiska centralbyråns mätningar 2003/2004 och 2004/2005 är visserligen små men sedan 2000/2001 har andelen unga i föreningar minskat med cirka 10 procentenheter. Bland unga tycks andelen *aktiva* i gruppen med svensk bakgrund vara större än bland unga med utländsk bakgrund och skillnaderna är större bland unga kvinnor än bland unga män.

Den totala minskningen med någon procentenhet mellan 2003/2004 och 2004/2005 är inte unik för unga. En minskning tycks även ha skett bland äldre. Ökade utbildningskrav och det ökade medieutbudet konkurrerar om tiden.⁹⁶

Kultur, fritid och hälsa

Studier visar att olika former av socialt deltagande, exempelvis i föreningar, har samband med hälsa och att vissa kulturaktiviteter kan motverka och förebygga ohälsa genom kulturens förmåga att stimulera människor att ta vara på sin kapacitet, skaffa kunskaper, lära av erfarenheter och bilda sig uppfattningar.⁹⁷ På senare år har flera rapporter som fokuserat på ungas hälsa i förhållande till kultur- och fritidsvanor främst tagit avstamp i dator- och tevespelande.

Datorspelet har blivit allt viktigare för unga. Även om många som har växt upp med datorspel tagit med sig spelet upp i vuxen ålder är de mest aktiva datorspelarna unga i åldern 13–15 år. Den allmänna debatten har inte sällan handlat om riskerna för en försämrad hälsa. Studier om unga och datorspel har dock visat att unga som spelar mycket dator- och tevespel inte idrottar, tränar eller motionerar i mindre utsträckning än unga som inte spelar datorspel lika mycket.⁹⁸

Litet utbud av kultur för unga vuxna

Unga vuxna söker andra arenor än de yngre ungdomarna för sina fritidsaktiviteter och i Ungdomsstyrelsens tematiska analys av ungas kultur och fritid 2006 framgick att denna grupp är mer missnöjda med kultur- och fritidsutbudet där de bor jämfört med yngre. I kulturpolitiska sammanhang definieras tonåringar ofta som barn. De flesta kulturinstitutioner bedriver verksamhet speciellt riktad till barn och unga i åldern 13–18 år. Däremot är det inte lika vanligt med verksamhet som riktas till gruppen 19–25 år. Även annan offentligt finansierad kultur för unga är i stor utsträckning identisk med kultur för barn.⁹⁹

Ungdomskulturens villkor skiljer sig från barnkulturens. Med tanke på den höga etableringsåldern för unga vuxna idag och deras begränsade inkomster, finns det anledning att rikta uppmärksamheten mot dessa grupper och tillsammans med dem skapa möjligheter till fritids- och kulturaktiviteter.

En stor del av ungas aktiva kulturutövande äger rum inom ramen för studieförbunden. Tidigare var gränserna tydligare mellan föreningsverksamhet och kommunal öppen verksamhet. Dessa har numera kommit att suddas ut. Samtidigt har också gränserna mellan offentlig och kommersiell verksamhet börjat suddas ut. Inte minst då tidigare kommunala verksamheter numera ofta drivs på entreprenad av föreningar eller i blandformer.

EU vill stimulera ideella organisationer

Medlemsländerna i EU har beslutat om gemensamma mål för sitt ungdomspolitiska arbete. Centralt i detta arbete är att stimulera den ideella sektorn där ungdomsorganisationer och andra strukturer med plats för ungdomars engagemang kan utvecklas och växa. På EU-nivå

lägger man både vikt vid demokratispekten i de ideella organisationernas arbete och vid att de fungerar som arenor för ungdomars ideella engagemang i olika samhällsfrågor. Medlemsländerna bör därför överväga en rad olika åtgärder för att stödja och stimulera ungdomsorganisationerna och andra strukturer av och för ungdomar, till exempel att ge ekonomiskt stöd till deras verksamhet, bidra till utveckling av nya arbetsformer, stimulera nationella och internationella nätverk, främja ungdomars ideella engagemang samt undanröja hinder för ideellt engagemang. I Sverige pågår en process där det utreds hur dessa rekommendationer ska följas upp på nationell nivå.

KAPITEL 7

Avslutande diskussion

Ungdomsstyrelsen har med *Ung idag 2007* lämnat den andra sammanställningen av indikatorer på ungas villkor. Indikatorerna belyser olika aspekter av ungas liv. Den mångfald av data vi rapporterar innehåller många viktiga resultat. Det är därför svårt att lyfta fram vissa resultat framför andra. Det finns också stora skillnader inom ungdomsgruppen, den är mångfacetterad. Detta gör att det uppstår en del generaliseringsproblem om man försöker beskriva situationen för alla unga. Trots dessa invändningar finns det några resultat som särskilt bör lyftas fram. Bland annat:

- ökade valdeltagandet mellan 2002 och 2006 och ökningen var störst bland unga. Allra störst var ökningen bland kvinnor i åldern 22–24 år där deltagandet ökade med cirka nio procentenheter. Samtidigt är andelen unga i riksdag, landstingsfullmäktigen och kommunfullmäktigen lägre än ungas andel av befolkningen. Av dem som blir invalda i representativa beslutande församlingar avbryter unga sina politiska uppdrag under mandatperioden i större utsträckning än äldre.
- minskade arbetslösheten bland unga, boendeutgifternas andel av inkomsten sjönk och andelen unga med skulder i Kronofogdemyndighetens register var lägre än för befolkningen i övrigt. Dock lever många unga fortfarande i en ekonomiskt utsatt situation. Den disponibla inkomsten är lägre och andelen med låg ekonomisk standard är högre bland unga än bland övriga åldersgrupper. Andelen som har ekonomiskt bistånd (socialbidrag) är högre än bland befolkningen i övrigt och andelen med sjuk-

penning minskar i alla åldersgrupper utom bland 16–19-åringar. Andelen unga som har avhysts är större än bland övriga åldersgrupper.

- har andelen unga som utsatts för brott minskat sedan mitten av 1990-talet samtidigt som den har ökat eller varit på samma nivå i övriga åldersgrupper. Narkotikabrotten bland unga ökade däremot. Drygt 500 fler unga i åldrarna 15–24 år lagfördes för narkotikabrott 2005 jämfört med 2004. Detta är en fortsättning på en tämligen kraftig ökning som har pågått i samtliga åldersgrupper sedan mitten av 1990-talet.
- har unga kvinnors alkoholkonsumtion ökat på senare år. Andelen ungdomar som behandlas för alkoholförgiftning ökade dramatiskt under samma period. Rökning bland unga minskade men det är stora skillnader mellan könen. Unga kvinnor röker i dubbelt så stor utsträckning som unga män. Aborter bland unga ökade liksom förekomsten av klamydiainfektioner. Det är dubbelt så vanligt med psykiska och psykosomatiska besvär bland unga kvinnor jämfört med bland unga män och unga kvinnor använder antidepressiva läkemedel i betydligt större utsträckning. Själv mord minskade i befolkningen som helhet, men inte bland unga. Själv mordsförsök är mer än dubbelt så vanligt bland unga kvinnor än i befolkningen som helhet medan genomförda själv mord är vanligare bland unga män.

Ungdomstid i förändring

Att vara ung är något annat idag än det var för tidigare generationer. Ungdomstiden är i högsta grad i förändring. Att vara ung innebär att befinna sig i en förändrings- och frigörelseprocess. Från att ha varit i sina föräldrars omsorg ska unga etablera sig i en annan tillvaro – den så kallade vuxenvärlden. Tiden det tar för unga att få förankring och etablera sig i samhället har blivit längre och mer oförutsägbart de senaste tio åren. Etableringsåldern, den ålder när tre fjärdedelar av en årskull är i arbete, har ökat med flera år och ligger idag på 27 år för män och 29 år för kvinnor. Ungas etablering handlar inte längre om en kort övergång, utan istället om en fas som kan sträcka sig över tio år. Drygt hälften, 57 procent, i åldern 20–27 år har egen bostad och var fjärde, 24 procent, av dem som flyttat hemifrån saknar besittningsskydd till sitt boende.

De flesta är inte färdiga med sin utbildning förrän vid 20–25 års ålder, genomsnittsåldern för examinerade vid universitet och högskolor är 27 år. Medelåldern för förstagångsföräldrar är 29 år bland kvinnor och 31 år bland män. Att bli 18 år och myndig, det vill säga vuxen i juridisk mening, är i flera avseenden inte liktydigt med möjligheten att leva ett självständigt liv.

När upplever unga själva att de blir vuxna? Är det när de blir myndiga, eller är det när de flyttar hemifrån? Kanske innebär vuxenblivande att slutföra en utbildning eller att ha ett arbete och kunna försörja sig själv. Bara 15 procent i åldern 16–29 år ansåg 2002 att man blir vuxen när man blir myndig. Istället ansåg nästan tre av fyra att man är vuxen när man tar ansvar för sina egna beslut och i åldersgruppen 35–74 år var det en ännu större andel. Unga och äldre har således samma syn på vuxenblivandet.¹⁰⁰

Möjligheterna för ungdomar att påverka den egna situationen och villkoren de lever under skiljer sig åt. Den nationella ungdomspolitiken betonar ungas förutsättningar att ta ansvar för sina egna beslut. När möjligheterna inskränks på grund av svårigheter att få jobb och bostad, sämre ekonomiska förutsättningar och ökad ohälsa kan det vara svårt att göra de val man helst skulle vilja.

Ungdomar – inte bara en grupp

Ungdomar är en viktig grupp i samhället. Unga har inte sällan ett annat perspektiv på samhället och världen än äldre. Med unga kommer ofta nya idéer, infallsvinklar och perspektiv.

Den gemensamma nämnaren, och vad som gör att vi egentligen kan tala om ungdomar som en grupp, är deras ålder. Det är viktigt att komma ihåg att mångfalden inom ungdomsgruppen är stor. De är inte en homogen grupp. Det finns skillnader mellan tjejer och killar, mellan unga vars föräldrar är födda i Sverige och de som har föräldrar som är födda i andra länder, mellan unga som bor i större städer och de som bor i mindre städer och utifrån en rad andra faktorer.

En ofta förekommande beskrivning av ungdomar är att de är framtiden och att de därför måste värnas. Men ungdomar är inte endast en grupp som blir viktig sedan, någon gång längre fram. Ungdomar är unga medborgare med rättigheter, likväl som skyldigheter. Unga är inte heller bara en grupp, en viss procent av befolkningen, utan individer med erfarenheter som är viktiga att ta tillvara. Individer med drömmar och visioner som är viktiga att förverkliga.

Bakom varje siffra, procent, individ per 1 000 eller vilken enhet vi än väljer, döljer sig faktiska personer. I åldersgruppen 13–25 år består

årskullarna i genomsnitt av 117 000 individer. En procent av en årskull är således nästan 1 200 personer, eller 15 200 för hela ungdomsgruppen. Hälften av Sveriges kommuner har färre än 15 200 invånare. Om inte förr, så när vi tänker oss att varje procent av ungdomsgruppen motsvarar en normalstor svensk kommun finns det anledning att rikta uppmärksamheten mot ungas livssituation och levnadsvanor.

Uppföljning av ungas villkor

Hur den unges villkor utvecklas under ungdomstiden kan vara avgörande för resten av livet. Det är därför viktigt att ungas utveckling kontinuerligt följs upp och blir belyst. Våra möjligheter att visa hur villkoren utvecklas inom ungdomsgruppen är dock till viss del begränsade. Att visa på skillnader mellan kvinnor och män låter sig göras men för samtliga övriga bakgrundsfaktorer blir det ofta problematiskt. Uppföljningen av ungdomars levnadsvillkor är alltså inte heltäckande. Att det fortfarande finns behov av att utveckla uppföljningssystemet förminskar inte allvaret i de uppgifter som presenteras i rapporten.

Den kategori som blir mest belyst – efter kön – är unga med svensk respektive utländsk bakgrund. Enligt Statistiska centralbyrån har cirka 18 procent i åldern 16–64 år utländsk bakgrund.

Det finns dock behov av att ytterligare kunna belysa de eventuella skillnader i levnadsvillkor som finns mellan ungdomar med svensk respektive utländsk bakgrund. En annan grupp unga som ungdomspolitiken ska belysa livsvillkoren för är unga med funktionshinder. Deras villkor kan idag endast i undantagsfall synliggöras. Några säkra uppgifter om hur många människor i Sverige som har något funktionshinder finns inte. Ett skäl är att definitio-

nen av funktionshinder varierar mellan myndigheter. Handikappombudsmannen uppskattar att andelen av befolkningen som har någon form av funktionshinder är mellan 10 och 20 procent. Gruppen funktionshindrade är följaktligen kvantitativt sett ungefär lika stor som gruppen med utländsk bakgrund. Andra bakgrundsfaktorer som också ska belysas, och som Ungdomsstyrelsen efterlyser bättre statistik för, är socioekonomisk bakgrund och geografisk hemvist.

Förutom att visa på skillnaderna i levnadsvillkoren inom ungdomsgruppen är det viktigt att synliggöra eventuella strukturella skillnader mellan generationer – mellan ungdomar, unga vuxna och äldre. För att kunna belysa ungas utveckling är det avgörande att ha en grupp att förhålla sig till. Är situationen eller utvecklingen bland unga unik eller en del av en generell trend, oberoende av ålder?

Unga idag

Den samlade bild som framkommer i Ungdomsstyrelsens rapport visar att utvecklingen för unga är positiv på en rad olika områden. De flesta unga mår bra och lever under goda villkor. Det finns dock en grupp unga som tycks må allt sämre. Uppenbart är det så att de villkor som unga lever under på många områden skiljer sig från andra åldersgruppers villkor. Unga har i många avseenden sämre förutsättningar att påverka sina egna liv och sin vardag. Inom ungdomsgruppen finns det också stora skillnader. Om du är tjej eller kille, har svensk eller utländsk bakgrund och om du bor i en storstad eller i en mindre kommun, påverkar dina möjligheter som ung.

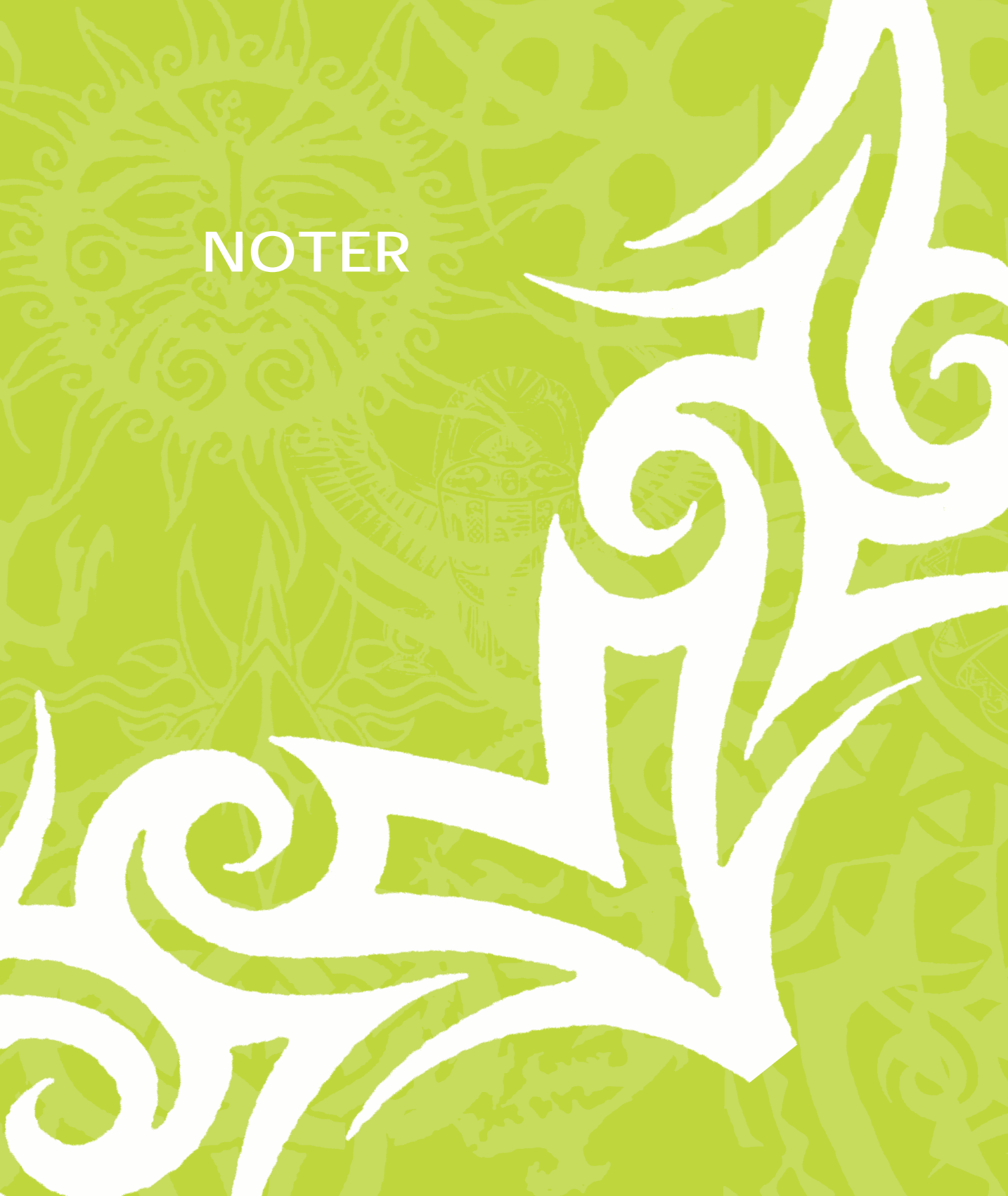
I rapporten har vi visat på såväl positiva som negativa resultat inom en rad områden. De för-

ändringar över tid som vi har noterat kan ha olika förklaringsgrunder. En del av förklaringarna har att göra med förändringar i konjunkturen, som inom arbetsmarknaden, medan andra speglar mer långsiktiga utvecklingstrender, som förändrade sexualvanor.

Även om utvecklingen går åt rätt håll på flera områden går det inte att prioritera eller väga olika utvecklingstendenser mot varandra. Bättre studieresultat i skolan kompenserar inte för ungas utsatthet på arbetsmarknaden och det ökande valdeltagandet kompenserar inte för den ökade ohälsan bland unga. Att ha goda relationer, en god och jämlik levnadsstandard och möjlighet att förverkliga sina drömmar kan betraktas som en rättighet. En rättighet som många unga inte har idag.

Med vetskapen om att utanförskap under ungdomstiden kan få långvariga effekter är utmaningen för ungdomspolitikerna att förbättra villkoren generellt och minska skillnaderna inom gruppen. Ungdomspolitikens sektorsövergripande karaktär, där insatser för och uppföljning av ungas villkor förväntas göras på flera olika nivåer och inom ett stort antal samhällssektorer, innebär därför en utmaning.

NOTER

Kapitel 1

¹ UNG 2001 (Ungdomsstyrelsens utredningar 26), UNG 2002 (Ungdomsstyrelsens skrifter 2002:5), UNG 2003 (Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:6) och UNG 2004 (Ungdomsstyrelsens skrifter 2004:4).

² Proposition (2004/05:2) Makt att bestämma – rätt till välfärd. Utbildningsdepartementet.

³ Ungdomsstyrelsen (2005) Indikatorer för uppföljning av ungdomars levnadsvillkor – på väg mot ett uppföljningssystem för den nationella ungdomspolitiken. Ungdomsstyrelsens skrifter 2005:6.

⁴ Fokus05 – en analys av ungas etablering och försörjning (2005:10) samt Fokus06 – en analys av unga kultur och fritid (2006:4). Under 2007 redovisar Ungdomsstyrelsen Fokus07 – en analys av ungas hälsa och utsatthet.

⁵ Ungdomsstyrelsens tillägg.

Kapitel 2

⁶ Elever födda utomlands samt elever födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands.

⁷ Antalet elever med svensk bakgrund som deltog i det nationella ämnesprovet i svenska som andra språk är mycket litet, cirka 100–150 elever. Dessa elever har svenska som modersmål och har antingen kommit från skolor i utlandet eller är elever som har svenska som huvudsakligt umgängesspråk med den ena eller med båda vårdnadshavarna.

⁸ Uppgifterna avser befolkningen i åldern 20–25 år med lägst motsvarande 3-årig gymnasieutbildning. Uppgifterna är reviderade i 2007 års avrapportering då även de personer där uppgift saknas om utbildningsnivå ingår i totalen.

⁹ Uppgifterna har en utsträckning i tiden och avviker därför från uppgiften att 45 procent av en årsklass har börjat studera vid universitet eller högskola vid 25 års ålder, en uppgift som inte har någon utsträckning i tiden.

¹⁰ Ungdomsstyrelsen (2006). Ung idag 2006 – en beskrivning av ungdomars villkor. Ungdomsstyrelsens skrifter 2006:3.

¹¹ Elever i grundskolans år 7–9, särskola, gymnasium, gymnasiesärskola samt studerande i åldern 18–29 år på högskola. Källa: www.skolverket.se och www.hsv.se.

¹² Socialstyrelsen (2006). Social rapport 2006. Socialstyrelsen.

¹³ SOU (2006:77) Ungdomar och stress och psykisk ohälsa. Stockholm.

¹⁴ Ungdomsstyrelsen (2005). Fokus05 – en analys av ungas etablering och försörjning. Ungdomsstyrelsen.

¹⁵ Skolverket (2006). Skolverkets lägesbedömning 2006. Skolverket.

¹⁶ Skolverket (2007). Attityder till skolan 2006. Skolverket.

¹⁷ Statistiska centralbyråns statistikdatabas.

¹⁸ Statistiska centralbyrån (2003). Politiska resurser och aktiviteter 1992–2001. Statistiska centralbyrån.

¹⁹ www.valideringsdelegationen.se

²⁰ www.regeringen.se, april 2007.

²¹ Skolverket (2005). EU och utbildningspolitiken. Skolverket.

²² PISA 2003 omfattar 41 länder, däribland samtliga 30 OECD-länder.

²³ Skolverket (2004). PISA 2003 – svenska femtonåringars kunskaper och attityder i ett internationellt perspektiv. Skolverket.

Kapitel 3

²⁴ Socialstyrelsen (2005). Mätning av barns och ungdomars psykiska hälsa – förslag till nationella och återkommande undersökningar. Socialstyrelsen.

²⁵ Socialstyrelsen (2007). Folkhälsa – lägesrapport 2006. Socialstyrelsen.

²⁶ Socialstyrelsen (2006). Statistik över våld mot barn. Socialstyrelsen.

²⁷ Socialstyrelsen (2007). Aborter 2006. Socialstyrelsen.

²⁸ Statens folkhälsoinstitut (2005). Ungdomar och sexualitet. Statens folkhälsoinstitut.

²⁹ www.socialstyrelsen.se

³⁰ Socialstyrelsen (2007). Folkhälsa – lägesrapport 2006. Socialstyrelsen.

³¹ SSRI (Selektiva serotoninåterupptagshämmare) är en grupp av antidepressiva läkemedel som används för behandling.

³² Socialstyrelsen (2006). Individ- och familjeomsorg – lägesrapport 2006, Socialstyrelsen.

³³ Huruvida man anser sig ha blivit kränkt eller ej är en subjektiv bedömning. Frågan ställs: Har du under de senaste tre månaderna blivit behandlad/bemött på ett sätt så att du har känt dig kränkt? De som svarat ja, någon gång eller ja, flera gånger redovisas i tabellen.

³⁴ Statens folkhälsoinstitut (2005). Särbehandlad och kränkt. Statens folkhälsoinstitut.

³⁵ Storstadsområden utgörs av Stockholm (Stockholm/Södertälje A-region), Göteborg (Göteborgs A-region) och Malmö (Malmö/Lund/Trelleborgs A-region). Större städer utgörs av kommuner med mer än 90 000 invånare inom 30 kilometers radie från kommuncentrum. Övriga riket utgörs av så kallad mellanbygd, tätbygd samt glesbygd.

³⁶ Brottskategorierna avser brott enligt 3 kap. BrB (brott mot person), 8 kap. BrB (tillgreppsbrott) och 12 kap. BrB (skadegörelsebrott) samt brott mot narkotikastrafflagen (1968:64).

³⁷ Sedan 1970 har årliga rikstäckande undersökningar om artonåriga mäns drogvanor genomförts i samband med mönstring.

³⁸ Skolverket (2004). Allmänna råd och kommentarer för arbetet med att motverka alla former av kränkande behandling.

³⁹ Resultaten presenteras i procentuella fördelningar med felmarginal som anger hur stor säkerhet de skattade procentandelarna har. Felmarginalen visar om skillnaden är tillräckligt stor för att inte betraktas som slumpmässig.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Ibid.

⁴³ Signifikans är en statistisk term som används för att belysa om eventuella skillnader beror på slumpen eller ej. Ingen signifikant skillnad innebär således att det statistiskt inte går att visa på skillnader mellan undersökningsgrupperna.

⁴⁴ Statistiska centralbyrån (2003). Funktionshindre 1988–1999. Statistiska centralbyrån.

⁴⁵ Statens folkhälsoinstitut (2005). Folkhälsopolitisk rapport 2005. Statens folkhälsoinstitut.

⁴⁶ Statistiska centralbyrån (2007). Statistikdatabas – ULF 2004/2005.

⁴⁷ Diskriminering – ett hot mot folkhälsan (2006). Statens folkhälsoinstitut, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.

⁴⁸ SOU (2007:2). Från socialbidrag till arbete. Betänkande av utredningen Från socialbidrag till arbete. Stockholm.

⁴⁹ Statens folkhälsoinstitut (2005). Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället? Statens folkhälsoinstitut.

⁵⁰ Europeiska unionens folkhälsoportal.

Kapitel 4

⁵¹ Ingen officiell indikator. Ungdomsstyrelsens tillägg.

⁵² Ibid.

⁵³ Statistiska centralbyrån (2003). Politiska resurser och aktiviteter 1992–2001. Statistiska centralbyrån.

⁵⁴ Ungdomsstyrelsen (2003). Unga medborgare – Ungdomsstyrelsens slutrapport från projektet Ung i demokratin. Ungdomsstyrelsen.

⁵⁵ Statistiska centralbyrån (2007). Statistiska meddelanden – valdeltagandet vid valen 2006. Statistiska centralbyrån.

⁵⁶ Ungdomsstyrelsen (2003). Unga medborgare – Ungdomsstyrelsens slutrapport från projektet Ung i demokratin. Ungdomsstyrelsen.

⁵⁷ Data från SCB:s undersökning om levnadsförhållanden (ULF) redovisas sammanslagna för åren 2004 och 2005 för att få ett större underlag och därmed säkrare jämförelser mellan olika grupper. Underlaget för ULF bygger på svar från 1 486 individer i åldern 16–25 år och 6 153 individer i åldern 35–74 år. I redovisningen jämförs det sammanslagna resultatet 2004/2005 med det sammanslagna resultatet 2003/2004. Indikatorer om medlemskap och aktivitet i föreningar och politiska organisationer bygger således på ULF-datamaterial som delvis överlappar varandra. Detta innebär att möjligheterna att göra jämförelser över tid är begränsade.

⁵⁸ Politiskt parti, politiskt ungdomsförbund eller kvinnoförbund.

⁵⁹ Statistiska centralbyrån (2003). Politiska resurser och aktiviteter 1992–2001. Statistiska centralbyrån.

⁶⁰ En nationell enkätundersökning med representativt urval.

⁶¹ Ungdomsstyrelsen (2000). Allt eller inget – om ungas syn på engagemang och partipolitik. Ungdomsstyrelsen.

⁶² Med högutbildade föräldrar avses att båda föräldrarna har akademisk examen, med lågutbildade att ingen av föräldrarna har akademisk examen.

⁶³ Resultaten presenteras i procentuella fördelningar med felmarginal som anger hur stor säkerhet de skattade procentandelarna har. Felmarginalen visar om skillnaden är tillräckligt stor för att inte betraktas som slumpmässig.

⁶⁴ Attityder till skolan år 2006 innehåller inte någon föräldraenkät, varför jämförbarhet framöver för denna indikator inte kommer att finnas.

⁶⁵ Resultaten presenteras i procentuella fördelningar med felmarginal som anger hur stor säkerhet de skattade procentandelarna har. Felmarginalen visar om skillnaden är tillräckligt stor för att inte betraktas som slumpmässig.

⁶⁶ Statens folkhälso rapport (2005). Folkhälsopolitisk rapport 2005, Statens folkhälsoinstitut.

⁶⁷ Proposition (2004/05:2). Makt att bestämma – rätt till välfärd. Utbildningsdepartementet.

⁶⁸ Johansson, S. (2007). Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiska deltagande. Göteborgs universitet.

⁶⁹ Skolverket (2007). Skolverkets lägesbedömning 2006. Skolverket.

⁷⁰ Skolverket (2007) Attityder till skolan 2006. Skolverket.

⁷¹ Statens folkhälsoinstitut (2004). När barn och unga får bestämma mer påverkas hälsan. Statens folkhälsoinstitut.

⁷² Ungdomsstyrelsen (2006). Fokus06 – en analys av ungas kultur och fritid. Ungdomsstyrelsens skrifter 2006:3.

⁷³ Europeiska kommissionen (2001). KOM (2001) 681Nya insatser för Europas ungdom. Europeiska kommissionen.

Kapitel 5

⁷⁴ Proposition (2006/07:1). Regeringens budgetproposition för 2007, utgiftsområde 13. Finansdepartementet.

⁷⁵ Verket för näringslivsutveckling (2006). Att vara sin egen. Verket för näringslivsutveckling.

⁷⁶ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (2006). Hur hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga? Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

⁷⁷ Konsumentverket (2006). Koll på pengarna. Konsumentverket.

⁷⁸ Statistiska centralbyråns statistikdatabas (2007).

⁷⁹ Förbrukningsvaror: hemutrustning inklusive dator, medier, fast telefon, internet, hemförsäkring med mera.

⁸⁰ Hushållens ekonomi (HEK) är en urvalsundersökning som genomförs varje år bland samtliga hushåll och personer som var folkbokförda i Sverige någon gång under undersökningsåret.

⁸¹ Socialstyrelsen (2007). Ekonomiskt bistånd kvartal 1–4, år 2006. Socialstyrelsen.

⁸² Försäkringskassan (2006). Socialförsäkringsboken 2006. Försäkringskassan.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ En summarisk process innebär att Kronofogdemyndigheten fastställer otvistiga betalningsanspråk. Den som har en skuld att kräva av någon ansöker om betalningsföreläggande och kan därefter få ett beslut på att skulden får mätas ut.

⁸⁵ SOU (2003:92). Unga utanför. Stockholm.

⁸⁶ Den europeiska statistiken bygger på andel sysselsatta av den totala arbetskraften, Arbetsmarknadsstyrelsens statistik utgår från andelen i en viss åldersgrupp som är inskriven på Arbetsförmedlingen.

⁸⁷ SOU (2003:92). Unga utanför. Stockholm.

⁸⁸ Ungdomsstyrelsen (2005). Fokus05 – en analys av ungas etablering och försörjning. Ungdomsstyrelsen.

⁸⁹ SOU (2006:102). Samverkan för ungas etablering på arbetsmarknaden, slutbetänkande från Nationell koordinator för unga till arbete. Stockholm.

⁹⁰ Börjesson, M. (2002). Förlängda vägar från skola till arbetsliv. Högskoleverket, i Fokus05 – en analys av ungas etablering och egen försörjning. Ungdomsstyrelsens 2005.

⁹¹ SOU (2007:18). Arbetsmarknadsutbildning för bristyrken och insatser för arbetslösa ungdomar. delbetänkande av utredningen om en flexibla arbetsmarknadsutbildning. Stockholm.

Kapitel 6

⁹² Med utländsk bakgrund avses den som är född i ett annat land eller har två föräldrar som är födda i ett annat land.

⁹³ Ungdomsstyrelsen (2006). Fokus06 – en analys av ungas kultur och fritid. Ungdomsstyrelsen.

⁹⁴ Proposition. (1998/99:107). En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning. Stockholm.

⁹⁵ Ungdomsstyrelsen (2005). Unga och föreningsidrotten. Ungdomsstyrelsen.

⁹⁶ Statistiska centralbyrån (2003). Föreningslivet i Sverige. Statistiska centralbyrån.

⁹⁷ Statens folkhälsoinstitut (2005). Folkhälsopolitisk rapport 2005. Statens folkhälsoinstitut.

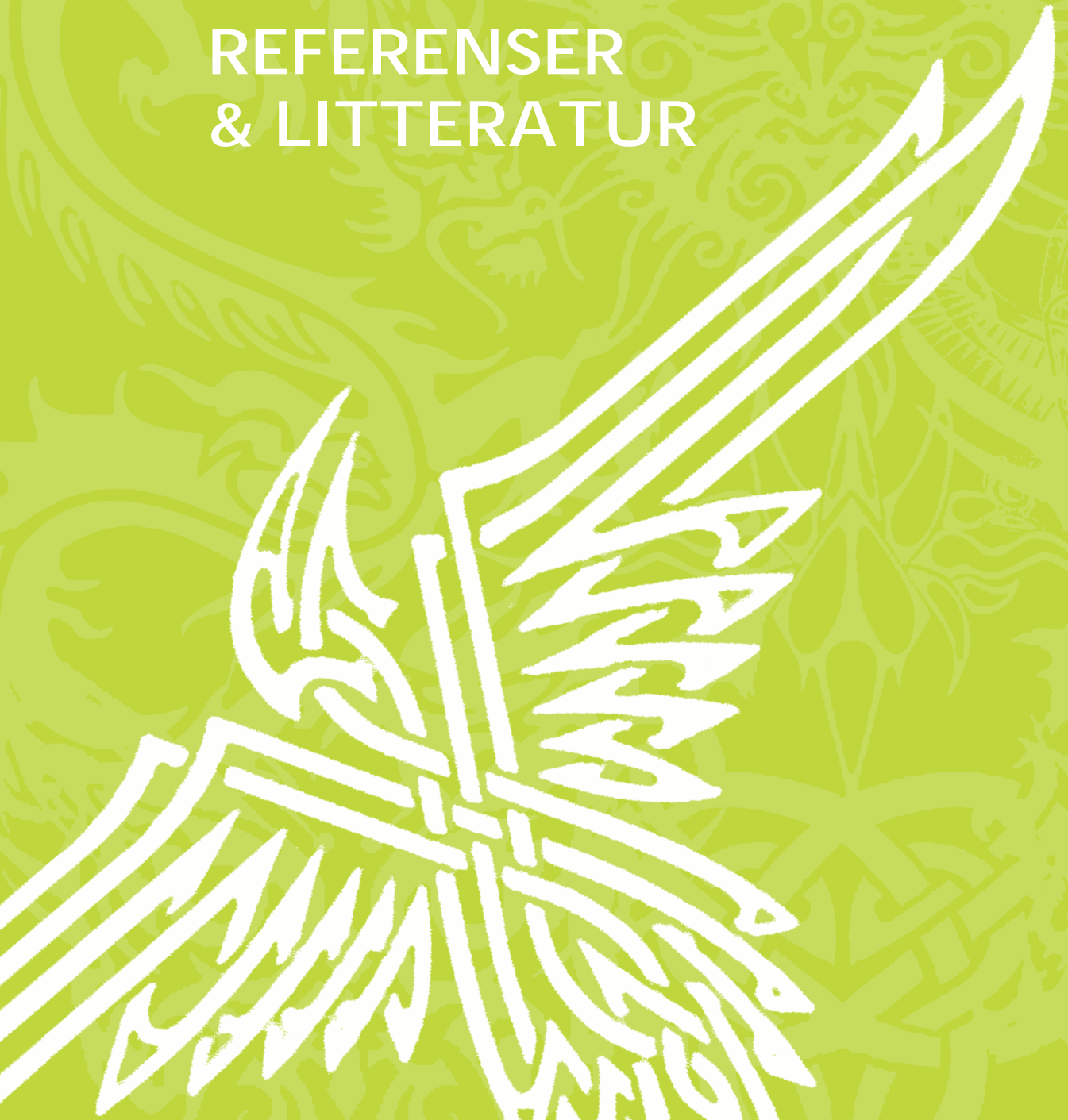
⁹⁸ Ungdomsstyrelsen (2006). New game. Ungdomsstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut (2005) Hälsoeffekter av tv- och datorspelande. Statens folkhälsoinstitut.

⁹⁹ Ungdomsstyrelsen (2005) Fokus06 – en analys av ungas kultur och fritid. Ungdomsstyrelsen.

Kapitel 7

¹⁰⁰ Ungdomsstyrelsen (2003). De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie 2003. Ungdomsstyrelsen.

REFERENSER & LITTERATUR

- Arbetsmarknadsstyrelsen (2006 & 2007). Dnr 05-3790-00 Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2006. Arbetsmarknadsstyrelsen.
- Arbetsmiljöverket (2002). *Systematiskt arbetsmiljöarbete mot stress*. Arbetsmiljöverket.
- Arbetsmiljöverket (2007). VUS 2007/5702 Återrapportering enligt Arbetsmiljöverkets Regleringsbrev för år 2006. Arbetsmiljöverket.
- Boverket (2007). *Ungdomars boende – lägesrapport 2006*. Boverket.
- Brottsförebyggande rådet (2007). *Redovisning av indikatorer över ungdomars utsatthet för och delaktighet i brott år 2005*. Brottsförebyggande rådet.
- Bäck, H. & Öhrvall, R. (2004). *Det nya seklets förtroendevalda*. Justitiedepartementet och Sveriges kommuner och landsting.
- Centrala studiestödsnämnden (2007). *Redovisning av indikatorer på ungdomars villkor*. Centrala studiestödsnämnden.
- Europeiska kommissionen (2001). KOM (2001) 681 *Nya insatser för Europas ungdom*. Europeiska kommissionen.
- Europeiska unionens folkhälsoportal.
- Försäkringskassan (2006). *Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken med ungdomsperspektiv*. Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2006). *Socialförsäkringsboken 2006*. Försäkringskassan.
- Försäkringskassan (2007). *Årsredovisning 2006*. Försäkringskassan.
- Högskolverket (2007). *Universitet och högskolor, Högskoleverkets årsrapport 2007*. Högskoleverket.
- Institutet för tillväxtpolitiska studier (2007). *Nya företag bland ungdomar*. Institutet för tillväxtpolitiska studier.
- Johansson, S. (2007). *Dom under trettio, vem bryr sig och varför? Ungdomars värderingar och politiska deltagande*. Göteborgs universitet.
- Konsumentverket (2006). *Koll på pengarna*. Konsumentverket.
- Kronofogdemyndigheten (2007). *Redovisning av uppdrag i regleringsbrev för 2006. Indikatorer för uppföljning av ungdomars villkor*. Kronofogdemyndigheten.
- Landstingen i Sörmland, Uppsala, Värmlands och Örebro län samt Bergslagssamverkan i södra Dalarna. (2000). *Liv och hälsa år 2000*.
- Proposition. (1998/99:107). *En idrottspolitik för 2000-talet – folkhälsa, folkrörelse och underhållning*. Stockholm.
- Proposition (2004/05:2). *Makt att bestämma – rätt till välfärd*. Utbildningsdepartementet.
- Proposition (2006/07:1). *Regeringens budgetproposition för 2007, utgiftsområde 13*. Finansdepartementet.
- Riksidrottsförbundet (2007). *Verksamhetsberättelse med årsredovisningar 2006*. Riksidrottsförbundet.
- Skolverket (2004). *PISA 2003 – svenska femtonåringars kunskaper och attityder i ett internationellt perspektiv*. Skolverket
- Skolverket (2005). *EU och utbildningspolitiken*. Skolverket.
- Skolverket (2006). *Skolverkets lägesbedömning 2006*. Skolverket.
- Skolverket (2007). *Attityder till skolan 2006*. Skolverket.
- Skolverket (2007). *Redovisning av uppföljning av indikatorer identifierade i regeringsuppdrag "Indikatorer för ungdomars levnadsvillkor"*. Skolverket.
- Socialstyrelsen (2005). *Mätning av barns och ungdomars psykiska hälsa – förslag till nationella och återkommande undersökningar*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2006). *Individ och familjeomsorg – lägesrapport 2006*. Socialstyrelsen .
- Socialstyrelsen (2006). *Social rapport 2006*. Socialstyrelsen.

- Socialstyrelsen (2006). *Statistik över våld mot barn*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2007). *Aborter 2006*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2007). *Ekonomiskt bistånd kvartal 1–4, år 2006*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2007). *Folkhälsa – lägesrapport 2006*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2007). *Redovisning av indikatorer på ungdomars levnadsvillkor med kommentarer*. Socialstyrelsen.
- SOU (2003:92). *Unga utanför*. Stockholm.
- SOU (2006:77). *Ungdomar och stress och psykisk ohälsa*. Stockholm.
- SOU (2006:102). *Samverkan för ungas etablering på arbetsmarknaden, slutbetänkande från Nationell koordinator för unga till arbete*. Stockholm.
- SOU (2007:2). *Från socialbidrag till arbete. Betänkande av utredningen Från socialbidrag till arbete*. Stockholm.
- SOU (2007:14). *Renovering av bostadsmarknad efterlyses! Om ungas möjligheter till en egen bostad. Huvudbetänkandet från boutredningen*. Stockholm.
- SOU (2007:18). *Arbetsmarknadsutbildning för bristyrken och insatser för arbetslösa ungdomar. delbetänkande av utredningen om en flexibla arbetsmarknadsutbildning*. Stockholm.
- Statens folkhälsoinstitut (2004). *När barn och unga får bestämma mer påverkas hälsan*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut (2005). *Folkhälsopolitisk rapport 2005*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut & Stockholms läns landsting (2004). *Fysisk aktivitet, matvanor, övervikt och självkänsla bland ungdomar*. Statens folkhälsoinstitut & Stockholms läns landsting.
- Statens folkhälsoinstitut (2005). *Hur påverkas hälsan av delaktighet och inflytande i samhället?* Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut (2005). *Hälsoeffekter av tv- och datorspelade*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut (2005). *Särbehandlad och kränkt*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut (2005). *Ungdomar och sexualitet*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statens folkhälsoinstitut, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (2006). *Diskriminering – ett hot mot folkhälsan*. Statens folkhälsoinstitut, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering.
- Statens folkhälsoinstitut (2007). *Nationell uppföljning av ungdomars levnadsvillkor 2006*. Statens folkhälsoinstitut.
- Statistiska centralbyrån (2003). *Funktionshindrade 1988–1999*. Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån (2003). *Politiska resurser och aktiviteter 1992–2001*. Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyråns statistikdatabas (2007).
- Statistiska centralbyrån (2007). *Statistiska meddelanden – valdeltagandet vid valen 2006*. Statistiska centralbyrån.
- Ungdomsstyrelsen (2000). *Allt eller inget – om ungas syn på engagemang och partipolitik*. Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2001). *Ung 2001 – första årets uppföljning av den nationella ungdomspolitik*. Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2002). *Ung 2002 – andra årets uppföljning av den nationella ungdomspolitik*. Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2003). *De kallar oss unga – Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie 2003*. Ungdomsstyrelsen.
- Ungdomsstyrelsen (2003). *Ung 2003 – fördjupad analys av den nationella ungdomspolitik*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2003). *Unga medborgare – Ungdomsstyrelsens slutrapport från projektet Ung i demokratin*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2004). *Ung 2004 – fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitiken*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2005). *Fokus05 – en analys av ungas etablering och egen försörjning*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2005). *Indikatorer för uppföljning av ungdomars levnadsvillkor – på väg mot ett uppföljningssystem för den nationella ungdomspolitiken*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2005). *Unga och föreningsidrotten*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2006). *Fokus06 – en analys av ungas kultur och fritid*. Ungdomsstyrelsen

Ungdomsstyrelsen (2006). *New game – om unga och datorspel*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2006). *Ung idag 2006 – en beskrivning av ungdomars villkor*. Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2007). *Årsredovisning 2006*. Ungdomsstyrelsen.

Valmyndigheten (2007). Dnr: 07-011/0 *Uppdrag att redovisa ungdomsindikatorer*. Valmyndigheten.

Verket för näringslivsutveckling (2006). *Att vara sin egen*. Verket för näringslivsutveckling.

www.regeringen.se (maj 2007).

www.socialsstyrelsen.se (augusti 2007).

www.valideringsdelegationen.se (maj 2007).

UNG IDAG 2007

En beskrivning av ungdomars villkor

Ungdomsstyrelsen ger i *Ung idag 2007* en aktuell bild av ungdomars levnadsvillkor. De villkor som unga växer upp under har ofta betydelse för hur resten av deras liv gestaltar sig. Utvecklingen är positiv på en rad områden men negativ på andra. Ungdomar har ofta sämre förutsättningar än andra åldersgrupper att påverka sina egna liv och sin vardag. De flesta mår dock bra idag och lever under goda villkor, men skillnaderna inom ungdomsgruppen är stora och det finns de som tycks må allt sämre.

Ungdomsstyrelsen har i uppdrag att följa upp och belysa utvecklingen av den nationella ungdomspolitiken. Rapporten *Ung idag 2007* bygger på en sammanställning av indikatorer som rapporterats av 16 myndigheter.

UNGDOMSSTYRELSEN
www.ungdomsstyrelsen.se

Fritzes

ett Wolters Kluwer-företag

106 47 Stockholm Tel 08-690 91 90 Fax 08-690 91 91 order.fritzes@nj.se www.fritzes.se

ISBN 978-91-89050-92-1 ISSN 1651-2855